



OCENA STANU SANITARNO-EPIDEMICZNEGO WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO 2018



WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA
W KATOWICACH

POLSKIE CENTRUM AKREDYTACJI
POLISH CENTRE FOR ACCREDITATION



Sygnatariusz EA MLA
EA MLA Signatory

CERTYFIKAT AKREDYTACJI
LABORATORIUM BADAWCZEGO
ACCREDITATION CERTIFICATE OF TESTING LABORATORY
Nr AB 377

Potwierdza się, że: / This is to confirm that:

WOJEWÓDZKA STACJA
SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA W KATOWICACH
ul. Raciborska 39, 40-074 Katowice

spełnia wymagania normy PN-EN ISO/IEC 17025:2005
meets requirements of the PN-EN ISO/IEC 17025:2005 standard

Akredytowana działalność jest określona w Zakresie Akredytacji Nr AB 377
Accredited activity is defined in the Scope of Accreditation No AB 377

Akredytacja pozostaje w mocy pod warunkiem przestrzegania
wymagań jednostki akredytującej określonych w kontrakcie Nr AB 377
This accreditation remains in force provided the Laboratory observes
the requirements of Accreditation Body defined in the Contract No AB 377

Certyfikat akredytacji ważny do dnia 03.01.2018 r.
The certificate of accreditation is valid until 03.01.2018

Akredytacji udzielono dnia 04.01.2002 r.
Accreditation was granted on 04.01.2002



DYREKTOR
POLSKIEGO CENTRUM AKREDYTACJI

EUGENIUSZ W. ROGUSKI

Warszawa, dnia 19 grudnia 2013 roku

**Ocena stanu
sanitarno-epidemicznego
województwa śląskiego
2018**



Zapraszam do lektury Stanu bezpieczeństwa sanitarnego województwa śląskiego w 2018 roku. Stanowi on syntetyczne podsumowanie działalności Państwowej Inspekcji sanitarnej na rzecz zdrowia publicznego mieszkańców naszego regionu. Wyniki analiz dynamicznej sytuacji epidemiologicznej, efekty kontroli i działalności nadzorowej, niemal wszystkich elementów rzeczywistości wpływających na zdrowie ludzi, dyktują potrzeby działań informacyjno-edukacyjnych kierowanych do różnorodnych grup społecznych i wiekowych, niezależnie od miejsca zamieszkania. Niemal każdy mieszkaniec województwa śląskiego, dowiedział się dzięki działaniom Państwowej Inspekcji sanitarnej o profilaktyce używania środków psychoaktywnych, nadwagi i otyłości, czy chorób zakaźnych i nowotworów. Nie unikamy tematów trudnych i czasami kontrowersyjnych jak na przykład problemu szczepień ochronnych. Zorganizowaliśmy konferencje naukowo-szkoleniowe „Palący problem – palenie tytoniu a zachorowania na nowotwory, „Czysta skorupka za młodu nasiąknie tym na starość trąci...”, IV Wojewódzką Konferencję "Zaszczep się - Bądź zdrow", V Wojewódzką Konferencję „ Nie pozwól odlecieć swojemu szczęści – powiedz NIE używkom”. Można nas znaleźć na Facebooku, Twitterze, Instagramie, gdzie przekazujemy Państwu Newsletter z aktualnymi wiadomościami dotyczącymi naszej aktywności i działalności.

Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny

Urszula

lek. med. Urszula Mendera-Bożek

Spis treści

OGÓLNA SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM	5
Choroby zakaźne typowe dla wieku dziecięcego.....	5
Grypa i zachorowania grypopodobne.....	6
Wirusowe zapalenie wątroby typu A.....	6
Zgony z powodu chorób zakaźnych	6
Zatrucia nowymi narkotykami	7
Nadzór nad szczepieniami ochronnymi	9
Stan wykonania szczepień obowiązkowych w 3 r. ż.	10
Szczepienia w Międzynarodowym Punkcie Szczepień WSSE w Katowicach	10
Ogniska zakażeń szpitalnych	11
Zakażenia szpitalne spowodowane <i>Clostridium difficile</i>	12
HIGIENA ŻYWNOŚCI, ŻYWIENIA I PRZEDMIOTÓW UŻYTKU	14
BEZPIECZEŃSTWO WODY	25
Jakość wody wykorzystywanej do kąpieli	25
Jakość ujmowanych wód powierzchniowych – kategoryzacja	28
Jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.....	28
OCENA STANU BEZPIECZEŃSTWA SANITARNEGO WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W ZAKRESIE HIGIENY KOMUNALNEJ	33
OCENA OBIEKTÓW NAUCZANIA I WYCHOWANIA DZIECI I MŁODZIEŻY	38
Żłobki i kluby dziecięce.....	40
Przedszkola.....	40
Szkoły	41
Ergonomia w szkole	42
Higiena pracy umysłowej ucznia	44
Profilaktyczna opieka zdrowotna w szkołach	45
Dożywianie dzieci i młodzieży w szkołach	45
Warunki wypoczynku dzieci i młodzieży	46
Szkoły wyższe	46
Ogólnopolska akcja ważenia tornistrów	46
OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKŁADACH PRACY	48
Nadzór nad środkami zastępczymi	53
HIGIENA RADIACYJNA	55
Ochrona przed promieniowaniem jonizującym.....	55
Ochrona przed promieniowaniem niejonizującym.....	58

NADZÓR ZAPOBIEGAWCZY	65
DZIAŁANIA W ZAKRESIE PROMOCJI ZDROWIA I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ	71
Profilaktyka używania środków psychoaktywnych.....	71
Działania w zakresie profilaktyki palenia tytoniu	75
Działania w zakresie profilaktyki nadwagi i otyłości	78
Działania w zakresie profilaktyki chorób zakaźnych, nowotworów	79
Profilaktyka wirusa HPV i raka szyjki macicy „Wybierz Życie – Pierwszy Krok”	82
Profilaktyka czerniaka	82
Profilaktyka HIV/AIDS.....	86
Konferencje naukowo-szkoleniowe	90

OGÓLNA SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM

W 2018 roku kontynuowano nadzór nad chorobami zakaźnymi - koordynowano działania związane z zapobieganiem oraz zwalczaniem chorób zakaźnych, zakażeń oraz zatruc u ludzi; prowadzono monitoring bieżącej sytuacji epidemiologicznej, a także prowadzono sprawozdawczość w tym zakresie. Realizowano również bieżącą działalność przeciwepidemiczną w zakresie chorób występujących ogniskowo, stanowiących szczególnie problem zdrowotny w kontekście sytuacji epidemiologicznej na terenie kraju, krajów UE oraz państw trzecich. Ponadto, na bieżąco monitorowano zagrożenia stwarzane przez środki zastępcze – nowe narkotyki i substancje psychoaktywne.

Na podstawie danych, jakie posiada Państwowa Inspekcja Sanitarna woj. śląskiego, ogólną sytuację epidemiologiczną chorób zakaźnych i zakażeń w województwie śląskim w 2018 roku należy uznać za korzystną i stabilną. W przypadku większości chorób (za wyjątkiem wirusowego zapalenia wątroby typu A oraz odry) zachorowania/zakażenia utrzymywały się na stabilnym poziomie. Nieznaczny wzrost ich liczby nie miał charakteru epidemicznego, lecz sezonowy i był kontynuacją trendów wieloletnich.

W analizowanym okresie nie odnotowano wystąpienia takich jednostek chorobowych jak: cholera, dur brzuszny, dury rzekome A, B, C, kryptosporidioza, dżuma, tularemia, wąglik, brucelozą, nosacizna, leptospiroza, błonica, ornitozy (zakażenia *Chlamydia psittaci*), dur wysypkowy, gorączka Q, gorączka plamista, poliomyelitis, wścieklizna, gorączka zachodniego Nilu, żółta gorączka, wirusowe gorączki krwotoczne, choroba wywołana przez hantawirusy, ospa prawdziwa, pryszczycą, wągrzyca, włośnica, zespół hemolityczno-mocznicy w przebiegu zakażenia *E. coli*, grypa ptaków typu A/H5 u ludzi, różyczka wrodzona czy też SARS – zespół ostrej niewydolności oddechowej.

Choroby zakaźne typowe dla wieku dziecięcego

W 2018 roku zmieniła się sytuacja epidemiologiczna chorób zakaźnych typowych dla wieku dziecięcego, objętych obowiązkowymi szczepieniami ochronnymi i była obserwowana również w kraju. Na poziomie wojewódzkim liczba zachorowań na krztusiec spadła w 2018 roku o 38,2%. Niepokojącym zjawiskiem był natomiast gwałtowny wzrost liczby przypadków zachorowań na odrę, obserwowany na terenie niemal całej Unii Europejskiej, a także poza nią. W porównaniu z rokiem 2017 na terenie województwa śląskiego odnotowano ponad 15-krotny wzrost liczby zachorowań na tę jednostkę chorobową. Ryzyko dalszej transmisji odry w Europie oceniane jest jako wysokie ze względu na nieoptymalny poziom zaszczepienia poszczególnych populacji oraz międzynarodowy ruch ludności. Na porównywalnym poziomie zarówno w województwie jak i w całym kraju utrzymała się liczba zachorowań na świnkę oraz różyczkę. Należy podkreślić, iż różyczka jest chorobą podlegającą eliminacji w ramach programu koordynowanego przez Światową Organizację Zdrowia, jednak nadal stanowi ona problem zarówno w województwie, jak i w kraju. Zachorowania na różyczkę w Polsce w dalszym ciągu osiągają najwyższe wartości w stosunku do zachorowań rejestrowanych

w pozostałych krajach Unii Europejskiej (wg *European Centre for Disease Prevention and Control*). W 2018 roku Państwowa Inspekcja Sanitarna aktywnie uczestniczyła w programie eliminacji odry/różyczki w Regionie Europejskim we współpracy z Narodowym Instytutem Zdrowia Publicznego – Państwowym Zakładem Higieny. Ponadto, kontynuowała czynny monitoring ostrych porażek wiotkich u dzieci do lat 14, będący istotną częścią światowego programu eradykacji *poliomyelitis*.

W 2018 roku ponownie zanotowano nieznaczny spadek liczby zachorowań na ospę wietrzną (o 11,1% w stosunku do roku 2017), jednakże współczynnik zapadalności na tę chorobę, najprawdopodobniej z uwagi na nieobjęcie całej populacji dzieci obowiązkowymi szczepieniami ochronnymi przeciwko ospie wietrznej, jest nadal stosunkowo wysoki tj. 447 na 100 tys. (20313 zachorowań).

Grypa i zachorowania grypopodobne

Podobnie jak w roku ubiegłym, to wirusy były czynnikiem etiologicznym odpowiedzialnym za największą liczbę zachorowań. Największą liczbę spośród podejrzeń/zachorowań/zakażeń w roku 2018, bo aż 493475 stanowiły podejrzenia/zachorowania na grypę oraz przypadki grypopodobne. Od 2004 roku prowadzony jest nadzór nad grypą typu Sentinel, mający na celu badanie aktywności wirusów grypy w Europie, a także dostarczający istotnych informacji epidemiologicznych oraz wirusologicznych. Państwowa Inspekcja Sanitarna woj. śląskiego uczestniczyła również w projekcie I-MOVE+ (Integrated Monitoring of Vaccines in Europe plus). Projekt ten jest częścią europejskiego badania dotyczącego efektywności szczepienia przeciw grypie, koordynowanego przez EpiConcept w ramach projektu ECDC. Ma on na celu monitorowanie efektywności szczepień w okresie wzrostu zachorowań na grypę sezonową i pandemiczną.

Wirusowe zapalenie wątroby typu A

W roku 2018 dalej obserwowano niekorzystną sytuację epidemiologiczną w zakresie zachorowań na wirusowe zapalenie wątroby typu A (tzw. żółtaczkę pokarmową). Na terenie Polski liczba przypadków wzrosła jeszcze dwukrotnie w stosunku do roku 2017, a na terenie województwa śląskiego miał miejsce wzrost zapadalności o 50%. Analiza danych jakimi dysponuje Państwowa Inspekcja Sanitarna woj. śląskiego (informacje pozyskane z dochodzeń epidemiologicznych) ukazuje, iż ok. 1/3 aktualnych zachorowań występuje w 2-3 osobowych ogniskach domowych i dotyczy w nieco większym stopniu mężczyzn niż kobiet (ok. 8% nadwyżka liczby chorych mężczyzn).

Zgony z powodu chorób zakaźnych

W analizowanym okresie do Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa śląskiego dokonano 183 zgłoszenia podejrzeń/rozpoznań zgonów z powodu zakażeń, chorób zakaźnych. Podobnie jak w roku ubiegłym, największy udział w ich ogólnej liczbie miały te, których przyczyną były czynniki o podłożu bakteryjnym – głównie zakażenie prątkiem gruźlicy

(75 zgonów) – 41% ogółu zarejestrowanych zgonów oraz zakażenie bakterią *Clostridium difficile* (39 zgonów) – 21%.

Zatrucia nowymi narkotykami

W związku z istotnym problemem dla zdrowia publicznego, związanym z dynamicznym rozwojem zjawiska wprowadzania do legalnego obrotu nowych substancji psychoaktywnych, Państwowa Inspekcja Sanitarna woj. śląskiego w 2018 roku kontynuowała monitoring zatruc nowymi narkotykami. Monitoring ten prowadzony jest aktywnie już od listopada 2013 roku. W analizowanym okresie liczba podejrzeń zatruc/zatruc nowymi narkotykami w stosunku do roku poprzedniego spadła o 94 przypadki (7,3%). Spośród wszystkich osób, które uległy zatruciu, 712 wymagało leczenia w warunkach szpitalnych. Należy podkreślić, iż problem związany ze spożyciem środków zastępczych dotyczy głównie ludzi młodych, w tym dzieci. Z powodu zatruc nowymi narkotykami w 2018 roku zmarło 12 osób.

Reasumując

Poniżej w formie tabelarycznej przedstawiono dane epidemiologiczne, dotyczące występowania wybranych jednostek chorobowych na terenie woj. śląskiego w roku 2017 oraz 2018. Dane zostały opracowane na podstawie sprawozdań MZ-56 o zachorowaniach na choroby zakaźne, zakażeniach i zatruciach; sprawozdań o zachorowaniach i podejrzaniach zachorowań na grype; formularzy zgłoszeń zachorowań (podejrzeń zachorowań) na gruźlicę, raportów o podejrzaniach zatruc/zatruc nowymi substancjami psychoaktywnymi oraz na podstawie przeprowadzonych dochodzeń epidemiologicznych. Jednostki chorobowe, które nie wystąpiły w 2018 roku zostały pominięte. Zaprezentowane dane za rok 2018 są aktualnie weryfikowane i mogą ulec nieznacznym zmianom. Zapadalności dla poszczególnych jednostek chorobowych dla obu roczników zostały obliczone na 100 tys. mieszkańców województwa śląskiego, na podstawie danych demograficznych pochodzących ze strony internetowej Głównego Urzędu Statystycznego wg stanu na 30 czerwca.

Kod wg ICD-10	Jednostka chorobowa:	2017 rok				2018 rok				trend
		liczba	hospitalizacja		zapadalność	liczba	hospitalizacja		zapadalność	
A02.0; A02.1; A02.2-8, A03	Salmoneloza, czerwonka bakteryjna (szigelozja)	832	586	70,4%	18,3	1072	651	60,7%	23,6	↑
A04.0-9; A05.0-9	Inne bakteryjne zakażenia jelitowe oraz zatrucia pokarmowe	3088	2637	85,4%	67,8	2997	2562	85,5%	66	↓
A07.1	Giardioza (lamblioza)	254	71	27,9%	5,6	233	39	16,7%	5,1	↓
A08.0-4	Wirusowe zakażenia jelitowe	6574	5146	78,3%	144,4	5764	4690	81,4%	127	↓
A09	Biegunka i zapalenie żołądkowo-jelitowe BNO, o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu	5004	1904	38,0%	109,9	5149	1825	35,4%	113,4	↑
A28.2	Jersinioza pozajelitowa	11	10	90,9%	0,2	5	5	100,0%	0,1	↓
A31	Mikobakteriozy – inne i BNO	3	3	100,0%	0,1	9	9	100,0%	0,2	↑
A32	Listerioza	12	11	91,7%	0,3	20	20	100,0%	0,4	↑
A33-35	Tężec	2	2	100,0%	<0,1	1	1	25,5%	<0,1	↔
A37	Krztusiec	228	57	25,0%	5	141	36	0,7%	3,1	↓
A38	Płonica (szkarlatyna)	2112	17	0,8%	46,4	2502	18	31,9%	55,1	↑
A39; A46; A48.3; B95.0; B95.3; G04.2; G00.1; A40.3; J13; B96.3/G04.2; G00.0; A41.3; J14	inwazyjne choroby bakteryjne, wywołane przez meningokoki, <i>Streptococcus pyogenes</i> , <i>Streptococcus pneumoniae</i> oraz <i>Haemophilus influenzae</i> typ B	1051	348	33,1%	23,1	1183	377	100,0%	26,1	↑
A48.1-2	Legioneloza	2	2	100,0%	<0,1	4	4	44,9%	0,1	↑
A50-53	Kiła	111	47	42,3%	2,4	136	61	5,3%	3	↑
A54	Rzeżączka	17	1	5,9%	0,4	19	1	0%	0,4	↔
A55-56	Choroby przenoszone drogą płciową wywołane przez chlamydie	7	1	14,3%	0,2	6	0	11,3%	0,1	↓
A69.2	Borelioza z Lyme	2779	296	10,7%	61	2625	296	100,0%	57,8	↓
-	ostre porażenia wiotkie dzieci w wieku 0-14 lat	9	9	100,0%	0,2	7	7	100,0%	0,2	↔
A81	Encefalopatie gąbczaste	6	6	100,0%	0,1	3	3	100,0%	0,1	↔
Z20.3/Z24.2;Z28	Styczność i narażenie na wściekłą / potrzeba szczepień	744	2	0,3%	16,3	740	2	0,3%	16,3	↔
A84; B00.4; A81.1; A83; A85; B02.0; A86; A87.0; B00.3; A87.1-9; B02.1	Kleszczowe oraz inne wirusowe zapalenie mózgu, wirusowe zapalenie opon mózgowych ¹	88	88	100,0%	1,9	69	69	100,0%	1,5	↓
G01; G04.2; G05.0; G00.2-8; G00.9	Bakteryjne zapalenie opon mózgowych i/lub mózgu ¹	60	60	100,0%	1,3	63	63	100,0%	1,4	↑
G03	zapalenie opon mózgowych lub mózgu inne i nieokreślone	97	97	100,0%	2,1	92	92	100,0%	2	↓
A90-1	Gorączka denga (klasyczna lub krwotoczna)	2	2	100,0%	<0,1	1	1	100,0%	<0,1	↔
B01	Ospa wietrzna	22855	45	0,2%	502	20313	46	0,2%	447,4	↓
B05	Odra	2	0	0%	<0,1	32	15	46,9%	0,7	↑
B06	Różyczka	68	0	0%	1,5	69	0	0%	1,5	↔
B15; B16; B18.0-1; B17.1; B18.2; B17.0,208; B18.8-9; B19	Wirusowe zapalenia wątroby	1589	843	53,1%	34,9	1671	1087	65,1%	36,8	↑
B20-B24	HIV, AIDS	211	68	32,2%	4,6	223	71	31,8%	4,9	↑
B26	Świnka (nagminne zapalenie przyusznic)	209	1	0,5%	4,6	204	2	1,0	4,5	↓
B67	Bąblowica (echinokokoza)	4	4	100,0%	0,1	3	3	100,0%	0,1	↔
P37.1	Toksoplazmoza wrodzona	1	1	100,0%	<0,1	1	1	100,0%	<0,1	↔
T62.0	Zatrucie grzybami ²	1	1	100,0%	<0,1	0	0	0%	<0,1	↔
J10-J11	Grypa i podejrzenia grypy	460295	612	0,1%	10110,5	493475	812	0,2%	10869,2	↑
-	Zatrucia nowymi narkotykami	1280	939	73,4%	28,1	1186	712	60,0%	26,1	↓
A.15-19	Gruźlica	922	882	95,7%	20,3	865	825	95,4%	19,1	↓

Tabela. Porównanie ogólnej liczby, zapadalności oraz hospitalizacji wybranych jednostek chorobowych w województwie śląskim w 2017 i 2018 roku.

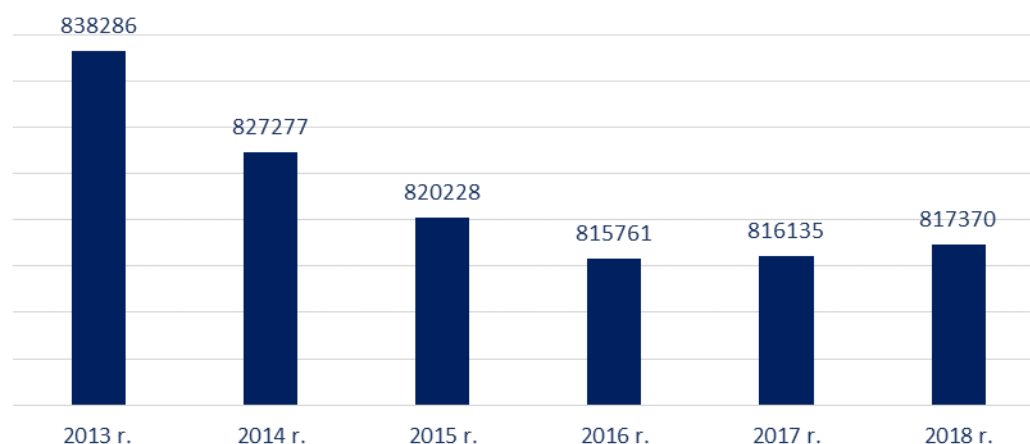
¹ przypadki zachorowań mogą być również uwzględnione w innych pozycjach

² Państwowa Inspekcja Sanitarna rejestruje jedynie przypadki zatruc zgłoszone (spontanicznie) przez lekarzy oraz przypadki wykryte w trakcie dochodzeń epidemiologicznych, np. dochodzeń w ogniskach chorób przenoszonych drogą pokarmową.

Nadzór nad szczepieniami ochronnymi

Zgodnie z ustawą z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2019 r., poz. 59), do zakresu działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w dziedzinie zapobiegania i zwalczania chorób zakaźnych należy między innymi sprawowanie nadzoru nad realizacją szczepień ochronnych. W związku z ww. obowiązkiem Państwowa Inspekcja Sanitarna w 2018 roku nadzorowała wykonawstwo szczepień u 817370 dzieci i młodzieży w wieku od pierwszego dnia życia do 20 roku życia. Dane dotyczące szczepień ochronnych pozyskiwane ze wszystkich punktów szczepień na terenie województwa śląskiego, są sumowane w Rocznym Sprawozdaniu ze Szczepień Ochronnych- MZ-54. Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny do końca lutego każdego roku przesyła ww. sprawozdanie do Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego - Państwowego Zakładu Higieny.

Ludność województwa śląskiego stanowi blisko 12% całej populacji Polski przewidzianej do szczepień ochronnych zgodnie z Programem Szczepień Ochronnych. W 2018 r. zaobserwowano niewielki wzrost liczby dzieci i młodzieży podlegających szczepieniu.

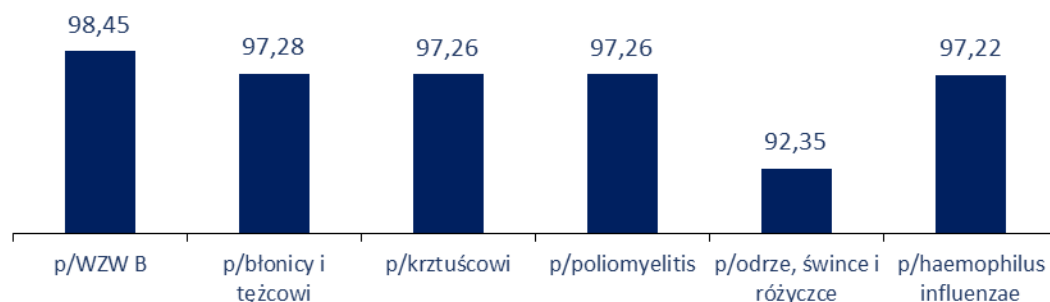


Wykres. Liczba populacji 0-20 roku życia objętej Programem Szczepień Ochronnych latach 2013-2018 w woj. śląskim.

W 2018 roku Program Szczepień Ochronnych był realizowany w oparciu o ustawę z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2018 r. poz. 151 z późn. zm.) i Komunikat Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 31 października 2017 r. w sprawie Programu Szczepień Ochronnych na rok 2018 (Dz. Urz. M.Z z 2017 r., poz. 108).

Stan wykonania szczepień obowiązkowych w 3 r. ż.

Zestawienie wszystkich obowiązkowych szczepień wykonanych w ramach PSO w trzecim roku życia, to tzw. zamknięcie szczepień podstawowych.



Wykres. Stan zaszczepienia dzieci w 3 r. ż. – dane skumulowane za 2018 r.

Wszystkie obowiązkowe szczepienia ochronne są wykonywane na poziomie powyżej 90%, jest to skutek terminowości wykonywanych szczepień, co świadczy między innymi o dużej świadomości rodziców i personelu medycznego zajmującego się realizacją Programu Szczepień Ochronnych.

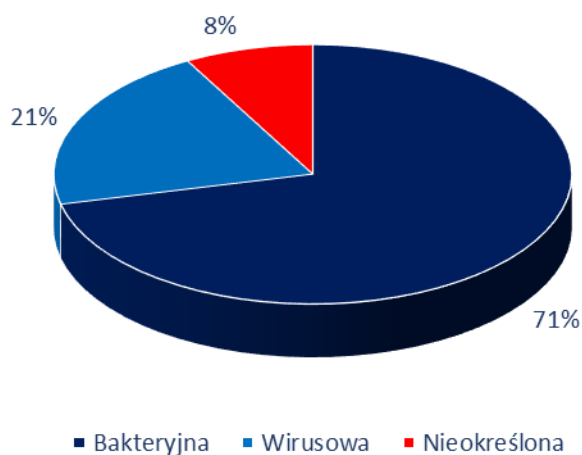
Szczepienia w Międzynarodowym Punkcie Szczepień WSSE w Katowicach

Rozwój rynku turystycznego oraz ciekawość poznania różnych zakątków świata sprzyja podróżowaniu. Dzięki temu powstała nowa dziedzina wiedzy - medycyna podróży, której podstawowym zadaniem jest profilaktyka zakażeń. Jej najważniejsze elementy to: szczepienia ochronne przed wyjazdem oraz zapobieganie chorobom wektorowym. W Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Katowicach istnieje możliwość wykonania szczepień ochronnych, istotnych zwłaszcza przy wyjeździe do krajów o obniżonych standardach sanitarnych i odmiennym klimacie. Dodatkowo prowadzone jest także poradnictwo dla podróżujących. Międzynarodowy Punkt Szczepień funkcjonuje od 1976 roku czyli od ponad 40 lat. Każdy podróżujący, otrzymuje dokument-Międzynarodową Książeczkę Szczepień. W przypadku szczepień obowiązkowych posiadanie książeczki jest niezbędne do okazania służbie granicznej kraju podróży. Do Międzynarodowego Punktu Szczepień WSSE w Katowicach w roku 2018 zgłosiło się ponad 3000 klientów. Pracownicy Oddziału Epidemiologii udzielili 6000 porad telefonicznych dotyczących bezpieczeństwa podróży. Udzielanie informacji dotyczących szczepień i medycyny podróży odbywa się również poprzez korespondencję elektroniczną.

W 2018 roku uodporniono podróżujących przeciwko żółtej febrze- 514 osób, durowi brzuszemu- 692 osoby, WZW A- 652 osoby, WZW B- 136 osób, błonicy i tężcowi 378 osób, *poliomyelitis*- 178 osób. Ponadto pacjenci byli uodporniani przeciwko krztuścowi, meningokokom, wściekliźnie, odrze, śwince i różyczce, grypie, kleszczowemu zapaleniu mózgu oraz cholerze.

Ogniska zakażeń szpitalnych

Z analizy prowadzonego nadzoru sanitarnego nad opracowaniem zgłoszonych ognisk epidemicznych wynika, iż na terenie województwa w 2018 roku w szpitalach woj. śląskiego wystąpiło 87 ognisk zakażeń szpitalnych, na które złożyły się: 62 ogniska o etiologii bakteryjnej i 18 o etiologii wirusowej. W przypadku 7 ognisk nie określono czynnika etiologicznego. Nie odnotowano wystąpienia ognisk o etiologii pasożytniczej.



Wykres. Etiologia ognisk zakażeń szpitalnych w woj. śląskim w 2018 r.

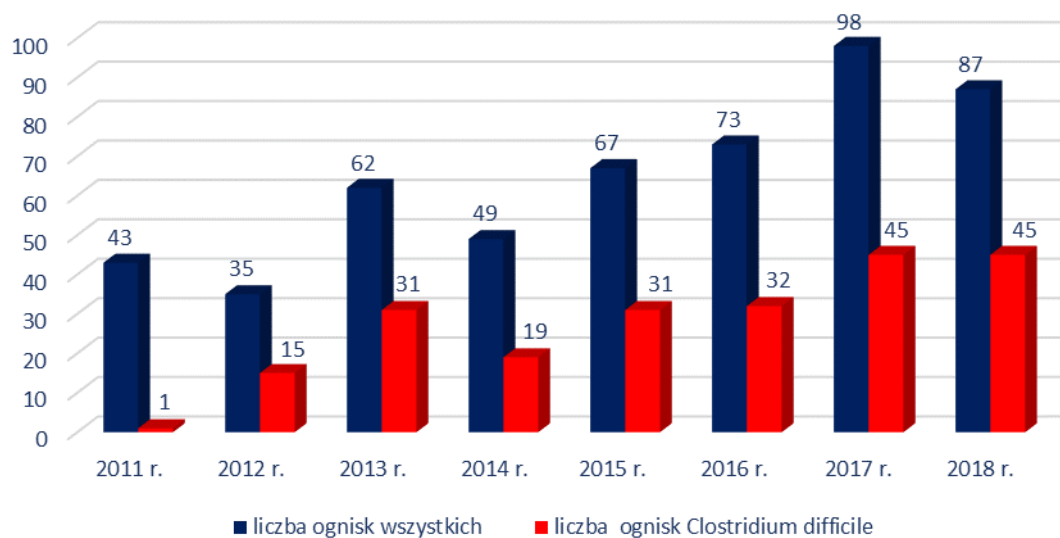
W ogniskach zakażeń szpitalnych zachorowało 719 osób, w tym 703 pacjentów i 16 osób personelu. Spośród osób, które uległy zakażeniu w ogniskach, 59 zmarło (w tym: odnotowano 54 zgony spowodowane chorobą podstawową i 5 spowodowanych zakażeniem).

Tabela. Ogniska zakażeń szpitalnych w 2018 r. w woj. śląskim.

Czynnik etiologiczny	Liczba ognisk	Liczba osób zakażonych
Rotawirusy	2	7
Norowirusy	5	157
Wirus grypy B	2	58
Wirus grypy AH1N1	1	9
Zakażenia wirusowe nieokreślone	7	77
Wirusowe mieszane (rota i adenowirusy)	1	10
<i>Acinetobacter baumannii</i>	5	22
<i>Acinetobacter baumannii</i> oporny na karbapenemy	1	4
<i>Clostridium difficile</i> toksyna A(+) toksyna B(+)	45	193
<i>Clostridium perfringens</i>	1	2
<i>Enterococcus fecium</i> GRE	1	3
<i>Klebsiella pneumoniae</i> NDM/MBL	2	6
<i>Klebsiella pneumoniae</i> KPC (+)	1	3
<i>Klebsiella pneumoniae</i> ESBL (+)	2	11
<i>Klebsiella pneumoniae</i> OXA-48	1	9
<i>Staphylococcus aureus</i>	1	8
<i>Staphylococcus aureus</i> MRSA	1	3
<i>Pseudomonas aeruginosa</i> MBL (+)	1	17
Ogniska o nieustalonym czynniku etiologicznym	7	120
Razem	87	719

Zakażenia szpitalne spowodowane *Clostridium difficile*

Na terenie województwa śląskiego nadal występuje problem związany z zakażeniami szpitalnymi wywołanymi bakterią *Clostridium difficile*. Pierwsze ognisko zakażenia wywołanego *Clostridium difficile* wystąpiło w kwietniu 2011 roku. Od tego czasu ogniska takie rejestrowano w każdym roku. W 2018 roku zarejestrowano 45 ognisk wywołanych ww. czynnikiem, zakażone zostały 193 osoby, natomiast narażone na zakażenie były 2703 osoby.



Wykres. Liczba ognisk Clostridium difficile w stosunku do liczby wszystkich ognisk zakażeń szpitalnych na terenie województwa śląskiego w latach 2011- 2018.

Ogniska zakażeń *C.difficile* w latach 2011-2018, występowały głównie na oddziałach chorób wewnętrznych, chirurgicznych i neurologicznych.

Należy zauważyć, iż *Clostridium difficile* na stałe wpisują się jako dominujący czynnik zakażeń szpitalnych na terenie całej Polski.

HIGIENA ŻYWNOSCI, ŻYWIENIA I PRZEDMIOTÓW UŻYTKU

Prawo żywnościowe ma za zadanie zapewnienie wysokiego poziomu ochrony zdrowia i życia ludzi oraz ochrony interesów konsumentów i stanowi podstawę do dokonywania przez nich świadomych wyborów. Żywność, materiały i wyroby do kontaktu z żywnością oraz kosmetyki znajdujące się w obrocie nie mogą być niebezpieczne, co oznacza że czynniki, które mogą stanowić zagrożenie dla zdrowia człowieka, w nich nie występują lub występują w dopuszczalnej, bezpiecznej ilości. Ponadto, oferowana w obrocie żywność, poza aspektami bezpieczeństwa, powinna umożliwiać realizację celów żywieniowych. Takie cele to nie tylko zapewnienie energii i składników odżywczych pokrywających zapotrzebowanie organizmu, lecz także wspieranie prozdrowotnego modelu życia, poprzez zapewnienie dostępu do produktów bardziej korzystnych dla zdrowia. Nadzór nad produkcją i obrotem żywnością, materiałami do kontaktu z żywnością oraz kosmetykami, w Polsce opiera się na dwóch systemach kontroli: zewnętrznej (niezależnej od podmiotu) sprawowanej przez organy urzędowej kontroli żywności oraz wewnętrznej, prowadzonej w zakładzie (zależnej od podmiotu), bazującej na Dobrej Praktyce Higienicznej, Dobrej Praktyce Produkcyjnej i zasadach systemu HACCP, realizowanych w celu zapewnienia zgodności produktów z wymogami prawa, właściwymi dla działalności prowadzonej przez podmioty. Działania kontrolne prowadzone są z częstotliwością przyjętą na dany rok, zgodnie z wytycznymi do planowania, w oparciu o analizę stanu higieniczno-sanitarnego zakładów z lat ubiegłych, z uwzględnieniem kategorii ryzyka, sporządzonej z wykorzystaniem arkuszy oceny zakładów. I tak, zakłady o wysokim ryzyku kontrolowane są nie rzadziej niż co 12 miesięcy, te o średnim nie rzadziej niż raz na 18 miesięcy, a te o niskim, nie rzadziej niż raz na 24 miesiące.

W 2018 roku 261 (256*¹) pracowników nadzoru PIS spośród 49572 (49886*) obiektów znajdujących się w rejestrach skontrolowali 22267 (24552), w tym: 21992 (24304) obiektów żywnościowych, 153 (143) wytwórni i miejsc obrotu przedmiotami użytku oraz 122 (105) zakładów produkcji, konfekcjonowania i obrotu kosmetykami.

W wymienionych obiektach przeprowadzono łącznie 32276 (34861) kontroli i rekontroli, w tym 2708 (2387) kontroli interwencyjnych.

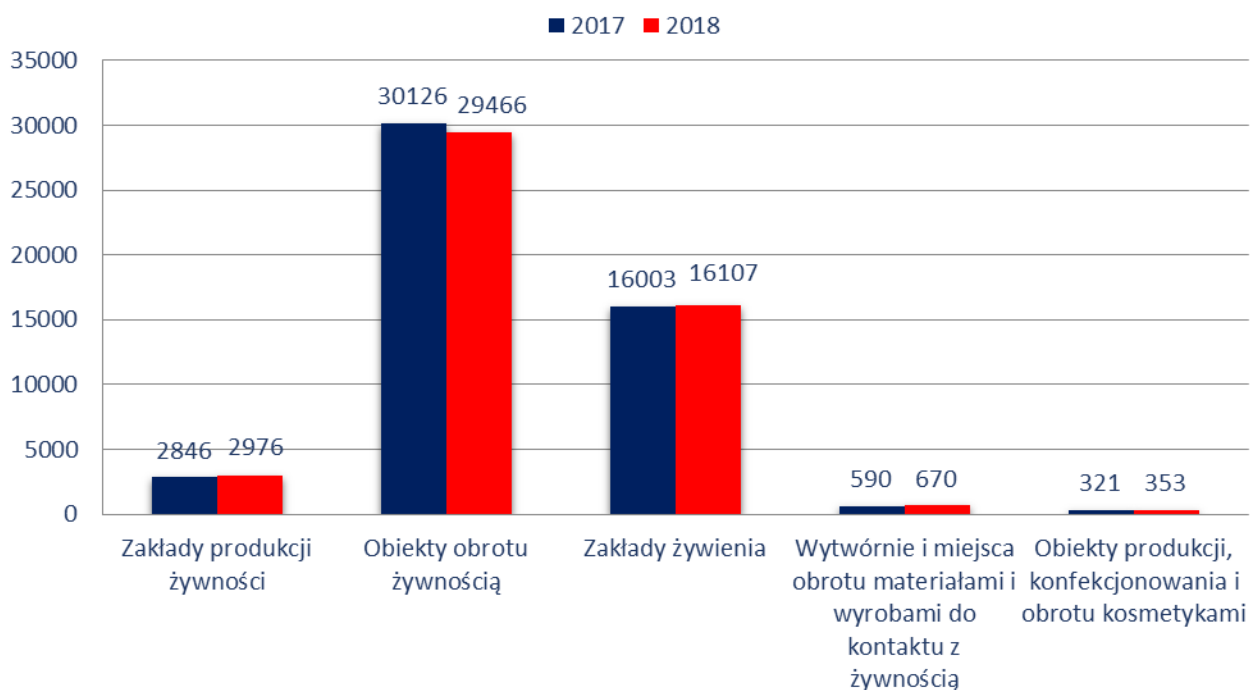
W trakcie nadzoru pobrano do badań laboratoryjnych łącznie 11065 (11010) próbek, kwestionowano 4,2% (3,3%) próbek żywności, nie kwestionowano próbek materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością, ani próbek kosmetyków.

Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny oraz Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wydali 2572 (2927) decyzji administracyjnych, w tym 27 decyzji unieruchomienia, przerwania działalności całego lub części zakładu, zakazu wprowadzania produktu do obrotu.

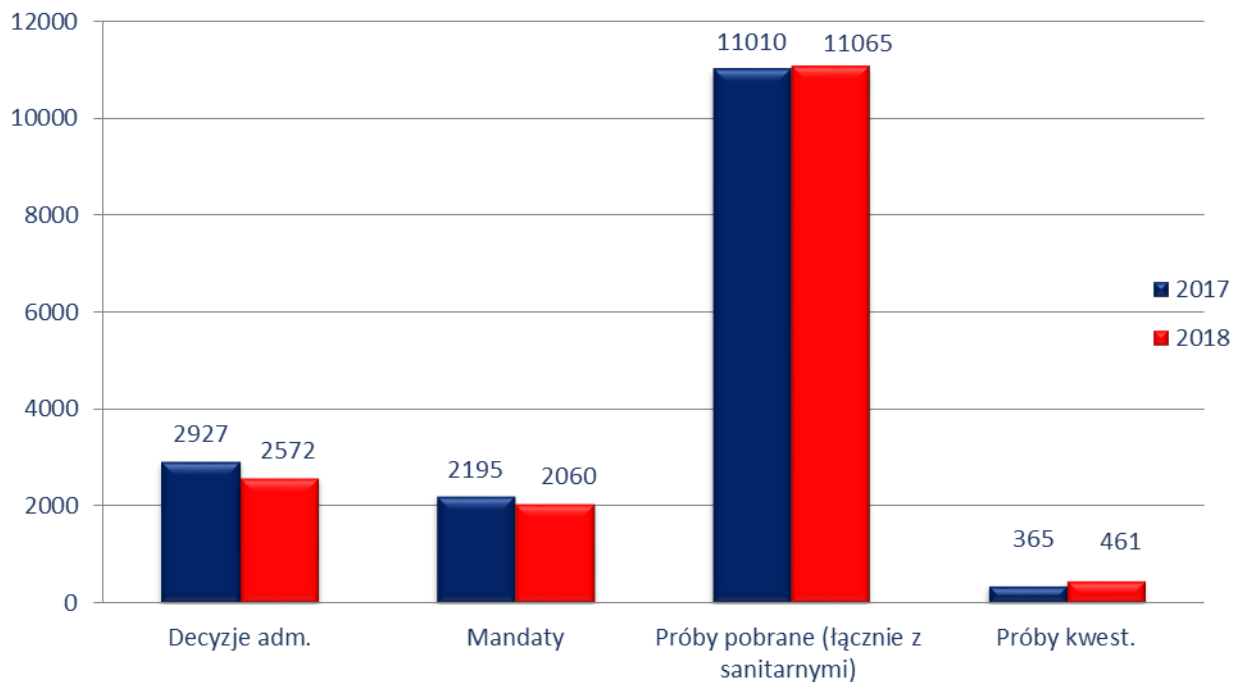
Wynnych zaniedbań higieniczno-sanitarnych ukarano 2060 (2195) mandatami, na łączną kwotę 414130,00 zł (412780,00). Z tytułu wymierzenia 73 (76) kar pieniężnych, dotyczących

¹ * Dane liczbowe podane w nawiasach odnoszą się do poprzedniego roku sprawozdawczego, także w dalszej części tekstu

głównie rozpoczęcia działalności bez uzyskania decyzji zatwierdzającej, bądź prowadzenia działalności niezgodnie z zakresem określonym w tej decyzji oraz nieprawidłowego znakowania wyrobów, do budżetu Państwa wpłynęło 123088,94 zł (136313,04).



Wykres. Rodzaj obiektów objętych nadzorem w latach 2017-2018.



Wykres. Działania represyjne w latach 2017-2018.

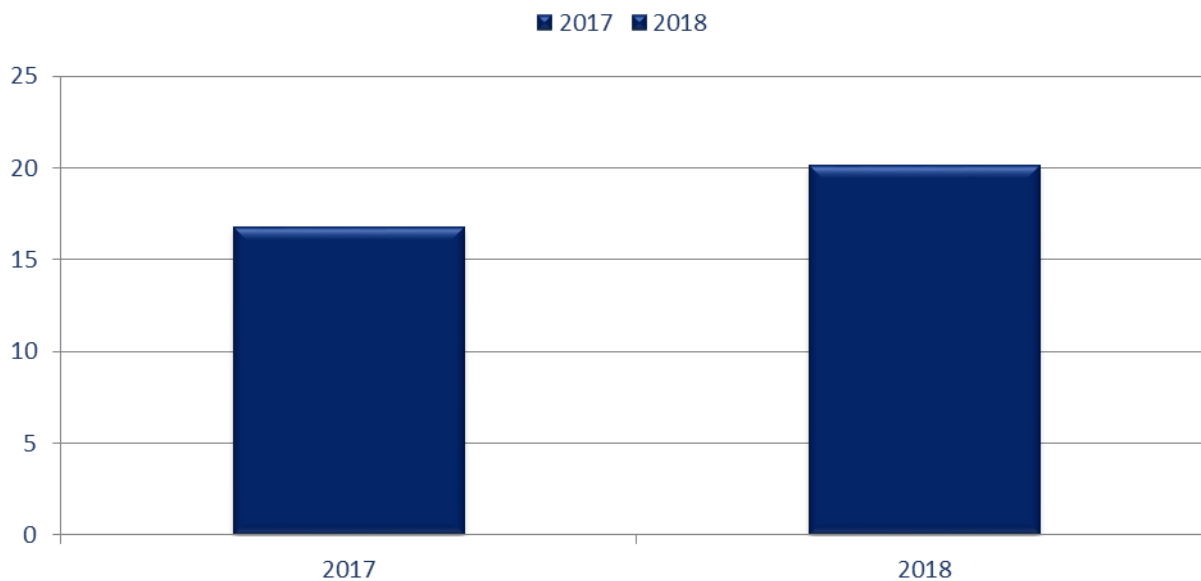
Ocena stanu sanitarnego zakładów produkcji/obrotu żywnością, materiałów do kontaktu z żywnością przeprowadzona była na podstawie jednolitych kryteriów, zgodnie z arkuszem stanowiącym załącznik do Procedury urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością. Ocenę negatywną otrzymują te zakłady, w których stwierdzone są odstępstwa od wymagań istotnych dla zapewnienia bezpieczeństwa. W oparciu o te kryteria, w 2018 r. 0,18% (0,1%) obiektów spośród 22267 (24552) skontrolowanych, zostało ocenionych negatywnie.

Tabela. Stan sanitarny w rozbiciu na główne grupy obiektów w 2018 r.

2018 r.	Liczba obiektów zarejestrowanych	Skontrolowano obiektów	%	W tym: sklasyfikowano obiektów	%	W tym: obiekty uznane za złe	%	Liczba kontroli i rekontroli	Wskaźnik częstości kontroli
Obiekty produkcji żywności	2976	1748	59	1216	70	8	0,5	3187	107
Obiekty obrotu żywnością	29466	11711	40	6986	60	18	0,2	17224	58
Obiekty żywienia zbiorowego	16107	8533	53	6074	71	16	0,2	11403	70
Wytwórnice i obrót materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością	670	153	23	63	41	-	-	304	45
Razem	49219	22145	45	14339	65	42	0,2	32118	65

Z powyższego opracowania wynika, że procent zakładów ocenionych w 2018 roku negatywnie, jest znikomy. Obiekty ocenione zostały „jako niezgodne” z uwagi na: nieprzestrzeganie warunków higieniczno-sanitarnych, wprowadzanie do obrotu środków spożywczych po terminie przydatności do spożycia, przechowywanie środków spożywczych nietrwałych mikrobiologicznie niezgodnie z deklaracją producenta, a także tych nieopakowanych bez zabezpieczenia przed zanieczyszczeniem zewnętrznym, brak zabezpieczenia zakładu przed dostępem szkodników.

Najwięcej ocenionych negatywnie znajduje się w grupie obiektów obrotu – 18 zakładów i w grupie obiektów żywienia zbiorowego - 16 zakładów.



Wykres. Wskaźnik bezpieczeństwa i higieny żywności w latach 2017-2018.

Dokonując oceny stanu sanitarnego województwa można wykorzystać tzw. Współczynnik Bezpieczeństwa i Higieny Żywności. Jest to wskaźnik, który pozwala porównać stan sanitarny obszarów zróżnicowanych pod względem infrastruktury czy ilości obiektów w wybranym okresie sprawozdawczym. Oblicza się go jako stosunek liczby przeprowadzanych kontroli do liczby punktów karnych, tj. liczby nałożonych mandatów, liczby wydanych decyzji administracyjnych (za każdą decyzję i mandat przyznaje się 1 punkt karny) oraz liczby decyzji o przerwaniu produkcji. W przypadku tych ostatnich, za każdą taką decyzję przyznaje się 50 pkt. karnych, co wynika z faktu, że jest to szczególnie drastyczna kara i przyznać ją można tylko w wypadkach wyjątkowo rażących zaniedbań. Im mniejszy iloraz, tym bardziej korzystna ocena.

Stan sanitarny i techniczny zakładów branży spożywczej ulega stabilizacji. Znaczący wpływ na to ma większa świadomość przedsiębiorców, systematyczne i konsekwentne kontrole prowadzone przez Państwową Inspekcję Sanitarną i wymagania stawiane w zakresie wdrażania i stosowania zasad dobrej praktyki higienicznej (GHP), dobrej praktyki produkcyjnej (GMP), a także wprowadzanie i przestrzeganie systemu HACCP. W skali całego województwa, zasady GHP/GMP wdrożyło 41537 (41876) zakładów, co stanowi 84,4% (84,5%) wszystkich zakładów znajdujących się w rejestrach. Pozostałe są w trakcie wdrażania i opracowywania stosownej dokumentacji. Natomiast system HACCP wprowadziło 64% (62,8%) wszystkich zakładów. Korzystając z ułatwień przewidzianych przez Komisję Europejską we wdrażaniu procedur HACCP w małych przedsiębiorstwach, w części zakładów spożywczych przestrzeganie zasad GHP i GMP uznano za wystarczające dla kontroli najważniejszych zagrożeń bezpieczeństwa żywności, co dotyczy zwłaszcza punktów małej gastronomii, bazujących na półproduktach i produktach gotowych.

Pojawiające się wciąż zagrożenia w obszarze bezpieczeństwa żywności wymagają nie tylko nieustannego przestrzegania istniejących procedur, przez wszystkich uczestników łańcucha żywnościowego, ale także wzmożonych działań kontrolnych PIS.

W 2018 r. kontynuowano ocenę warunków sanitarno-higienicznych w sklepach sieci Biedronka. Warunki sanitarno-higieniczne w sklepach tej sieci były zróżnicowane. Zdarzały się przypadki odbiegania w znaczący sposób od sytuacji w innych sieciach super/hiper marketów. Czystość wózków zakupowych, urządzeń chłodniczych oraz stan techniczny niektórych placówek również był niezadowalający, o czym świadczy ilość decyzji wydanych na jego poprawę. Podczas przeprowadzonych kontroli stwierdzono, że pojawia się coraz szerszy asortyment, do czego powierzchnia niektórych placówek jest niedostosowana. Towar był ekspozycyjny na dodatkowych „tekturowych stojakach” co utrudniało swobodne robienie zakupów przez klientów sklepu, a także utrzymanie bieżącej czystości. Wpływające interwencje konsumentów dotyczyły głównie ogólnego stanu sanitarno-porządkowego, przechowywania i jakości mięsa (nieprzyjemnego zapachu), jakości wyrobów cukierniczych w porze letniej oraz przeterminowanej żywności. W placówkach tych przeprowadzono 968 kontroli. Ocena warunków sanitarno-higienicznych w 2018 r. ogólnie pozostała na podobnym poziomie, co odzwierciedla odsetek nałożonych podczas kontroli mandatów karnych: 117 mandatów na łączną kwotę 25800 złotych. Wydano 70 decyzji. Jak wynika z informacji uzyskanych od niektórych PPIS, działania represyjne osiągają swój cel na krótki okres, a tłumaczone jest to przez kierownictwo zbyt małą ilością zatrudnionego personelu. Poza postępowaniem administracyjnym prowadzonym w obiektach wystosowano pismo do podmiotu odpowiedzialnego (Jeronimo Martins Polska S.A.), w którym zwrócono uwagę na konieczność podjęcia działań mających na celu doprowadzenie do właściwego stanu sanitarno-technicznego w podległych obiektach. Główne i powtarzające się nieprawidłowości stwierdzone w sklepach dotyczyły braku bieżącej czystości i porządku w sali sprzedaży. Zbyt duża ilość towaru nie pozwalała na prawidłowe przechowywanie środków spożywczych, głównie nietrwałych mikrobiologicznie. Urządzenia chłodnicze były przepełnione, co wpływało negatywnie na utrzymanie właściwej temperatury przechowywania żywności oraz czystości tych urządzeń. Ponadto stan techniczny pomieszczeń i sprzętu w niektórych placówkach nie pozwalał na utrzymanie właściwego stanu sanitarno-higienicznego.

W I kwartale 2018 r. przeprowadzono kontrole wkładek absorpcyjnych stosowanych m. in. przy pakowaniu mięsa. Skontrolowano 155 obiektów, podczas których wykazano 11 nieprawidłowości dot. przekroczenia zdolności absorpcyjnych podkładki oraz wycieku z niej płynu. W każdym przypadku stwierdzenia nieprawidłowości, powiadomiono właściwego terenowo Powiatowego Lekarza Weterynarii.

W związku z pismem Głównego Inspektora Sanitarnego dotyczącym prowadzenia wzmożonego nadzoru w zakresie ustalenia pochodzenia warzyw, w 2018 r. podjęto działania kontrolne w zakresie weryfikacji producentów i dystrybutorów ziemniaków, w tym pochodzenia i znakowania ziemniaków dostarczanych do zakładów żywienia zbiorowego. Wzmoczone działania kontrolne w ww. zakresie nawiązywały do ustaleń audytowych z 2017r., z Misji Ekspertów Komisji Europejskiej, mających na celu pełną weryfikację podmiotów

prowadzących handel, dystrybucję i import ziemniaków mogących być ogniskiem Bakteriozy pierścieniowej ziemniaka – *Clavibacter michiganensis* ssp. *Sepedonicus*. Zgodnie z regulacjami unijnymi i krajowymi, ziemniaki będące w obrocie na terytorium Unii Europejskiej, w tym Polski, muszą spełniać wymagania zdrowotne określone w przepisach fitosanitarnych oraz posiadać niezbędne znakowanie. Ponadto każdy podmiot gospodarczy prowadzący uprawę, dystrybucję lub import ziemniaków, musi dopełnić obowiązku wpisu do rejestru prowadzonego przez WIORiN. Skontrolowano w ww. zakresie 135 podmiotów sektora żywienia zbiorowego, w tym żywienia zbiorowego zamkniętego takich jak stołówki szkolne, przedszkolne, szpitalne oraz firmy cateringowe, pod kątem identyfikowalności dostawców ziemniaków, kraju ich pochodzenia i znakowania. Zgodnie z pozyskanymi danymi, w ramach przeprowadzonych kontroli, ustalono 43 krajowych podmiotów gospodarczych, tj. producentów i dystrybutorów ziemniaków.

Kolejna akcja zapoczątkowana pismem Głównego Inspektora Sanitarnego, dotyczyła wzmożenia kontroli pod kątem identyfikowalności i znakowania warzyw i owoców przewożonych do Polski z państw trzecich oraz państw członkowskich UE. Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej skontrolowali łącznie 212 zakłady obrotu żywnością, w których prowadzona była sprzedaż owoców i warzyw, w tym 24 hurtownie owocowo-warzywne, 132 sklepy i 56 kiosków na targowisku. W trakcie ww. kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie identyfikowalności i znakowania warzyw i owoców. Podczas prowadzonej akcji i wzmożonych działań kontrolnych zostały pobrane do badań pochodzące z importu próbki laboratoryjne, w kierunku oznaczenia azotanów i znakowania. Otrzymane wyniki badań laboratoryjnych nie wykazały niezgodności w przedmiotowych zakresach.

Następnym działaniem związanym z pismem Głównego Inspektora Sanitarnego było wzmożenie działań kontrolnych dotyczących skupu, magazynowania i przetwórstwa jabłek i owoców miękkich zlokalizowanych na terenie województwa śląskiego. Akcja miała na celu min. zwiększenie świadomości podmiotów o pozostałościach pestycydów i spełnienia wymagań w zakresie NDP w krajowych jabłkach oraz owocach miękkich pochodzących z importu i innych krajów Unii Europejskiej. W III kwartale 2018 r. przeprowadzono działania kontrolne w podmiotach zlokalizowanych na terenach giełd towarowych oraz w magazynach hurtowych, oferujących do sprzedaży jabłka i owoce miękkie. Skontrolowano 25 podmiotów wprowadzających do obrotu głównie jabłka oraz, w jednym przypadku, borówkę amerykańską. Przedsiębiorcy przedłożyli prawidłową dokumentację dotyczącą identyfikowalności produktów, niemniej właściciele nie posiadali kompletnych procedur przyjęcia surowca uwzględniających między innymi badania wybranych partii owoców, pod kątem pestycydów. W związku z powyższym polecono zweryfikować procedury postępowania dotyczące przyjęcia towaru. Ponadto podczas kontroli poinformowano podmioty o dostępnej na stronie internetowej broszurze, opracowanej przez MRIRW, dotyczącej pozostałości pestycydów i spełnienia wymagań w zakresie NDP.

W ramach zawartego w 2015 r. i kontynuowanego porozumienia z WIORiN i WIOŚ dotyczącego współdziałania organów urzędowej kontroli, w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego, opracowano roczny

plan działania obu inspekcji. Przeprowadzono 38 wspólnych kontroli z jednostkami PIORiN oraz 12 kontroli z jednostkami IOŚ. Pobrano również do badań laboratoryjnych próbki surowców, w kierunku oznaczenia w nich zawartości metali oraz azotanów. Stwierdzono 4 nieprawidłowości w zakresie stosowania środków ochrony roślin m.in. stosowanie ich niezgodnie z etykietą (2) brak szkolenia w zakresie ich stosowania (1) oraz brak ewidencji wykonywanych zabiegów (1).

Z uwagi na występowanie w Polsce przypadków afrykańskiego pomoru świń (ASF), który jest poważnym zagrożeniem dla polskiej gospodarki, wzmożono nadzór nad sprzedażą mięsa oraz nad odpadami gastronomicznymi w zakładach żywienia zbiorowego. Skontrolowano łącznie 1863 obiektów stwierdzając nieprawidłowości: w 5 zakładach w zakresie identyfikowalności mięsa i wyrobów mięsnych, w 4 zakładach w zakresie dot. odpadów oraz w 207 zakładach w pozostałym zakresie (np. uchybienia higieniczno-sanitarne). W wyniku podjętych działań kontrolnych, wydano 28 decyzji administracyjnych nakazujących wykonanie określonych obowiązków, w celu dostosowania do wymogów obowiązującego prawa, w 9 przypadkach wydano doraźne zalecenia. Na winnych zaniedbań nałożono 59 mandatów na łączną sumę 12650,00 zł.

W województwie śląskim, ze względu na wejście w życie rozporządzenia z dnia 26 lipca 2016 r. określającego grupy środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagania, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży, wzmożono nadzór nad jakością zdrowotną żywności w placówkach systemu oświaty. Bieżącym nadzorem sanitarnym objętych było 3604 placówki systemu oświaty (1311 stołówek szkolnych, 20 stołówek w bursach i internatach, 1661 stołówek w przedszkolach, 80 stołówek w zakładach specjalnych i wychowawczych oraz 532 sklepiki szkolne) z czego w 849 placówkach świadczony są usługi żywienia dzieci i młodzieży w systemie cateringowym (315 placówek szkolnych oraz 534 placówki przedszkolne).

W 2018 roku objęto badaniami oceny teoretycznej 410 jadłospisów dekadowych w 317 placówkach oświatowo-wychowawczych. Przeprowadzono szczegółową ocenę jadłospisów dziennych. Analizie poddano całodzienne wyżywienie oferowane w placówkach. Przy ww. ocenie uwzględniono „Normy żywienia dla populacji polskiej” pod red. naukową prof. dr hab. n. med. Mirosława Jarosza (IŻŻ 2017 r.), zalecenia dotyczące żywienia człowieka propagowane przez Instytut Żywności i Żywienia oraz zawarte w publikacji: „Praktyczny Podręcznik Dietetyki” pod red. naukową prof. dr hab. n. med. Mirosława Jarosza (IŻŻ 2017 r.). W obrębie 410 ocenianych teoretycznie jadłospisów w 233 wykazano nieprawidłowości. Głównie dotyczyły one odchyień w wartości energetycznej ogólnej – 124 dekadówki (53%), w procentowym rozkładzie energii z białka - 29 kwestionowanych (12%) oraz tłuszczu – 45 nieprawidłowych (19%). Jednocześnie powyższe teoretyczne oceny ilościowe zostały zakwestionowane z uwagi na niepoprawną podaż wapnia – w ilości 207, co stanowi aż 88% analizowanych, nieprawidłowe zapotrzebowanie na żelazo – w ilości 47, odpowiadające 20% oraz witaminy C – w ilości 72, czyli 31%.

Powyższe wyniki teoretycznej oceny jakościowej i ilościowej jadłospisu dekadowego przedstawiono w formie zaleceń.

Ponadto w obrębie stołówek w żłobkach i domów małego dziecka, poddano analizie teoretycznej 51 jadłospisów dekadowych, ze szczególnym uwzględnieniem wartości energetycznej ogólnej oraz z podziałem na procentowy udział energii dostarczany z białka, tłuszczu oraz węglowodanów, zawartość składników pokarmowych tj. wapnia, żelaza oraz witaminy C.

W efekcie powyższych analiz zakwestionowano 23 zestawienia dekadowe, co stanowi 45% przeanalizowanych dekadówek. W 16 próbkach wykazano nieprawidłowości w: wartości energetycznej, procentowym rozkładzie energii z białka (10 próbek) oraz tłuszczu (16 próbek). Jednocześnie powyższe próbki zostały zakwestionowane z uwagi na niepoprawną podaż wapnia - 23 próbki, nieprawidłowe zapotrzebowanie na żelazo – 16 próbek oraz witaminy C – 10 próbek.

W ocenie laboratoryjnej, w grupie 40 posiłków obiadowych pobieranych w żłobkach, zakwestionowano 11 próbek, co stanowi 27%. Wszystkie wykazały nieprawidłowości w ogólnej podaży energetycznej oraz w procentowym udziale energii z białka i tłuszczu.

Wszędzie tam, gdzie stwierdzone zostały odchylenia w zakresie oceny teoretycznej oraz laboratoryjnej, PSSE wydały zalecenia dotyczące takiego układania jadłospisu, aby zapewniał on pokrycie zapotrzebowania na energię i wszystkie niezbędne składniki pokarmowe. Ponadto wszystkie obiekty, w których pobrano posiłki, zostały zaplanowane w ramach kontynuacji tzw. „akcji żłobki” do ponownej oceny teoretycznej i laboratoryjnej w 2019 r. w celu weryfikacji wykonania zaleceń nałożonych przez PPIS.

W ramach urzędowej kontroli żywności organy PIS prowadzą nadzór nad jakością zdrowotną żywności.

W 2018 r. na terenie województwa śląskiego pobrano ogółem do badań laboratoryjnych 11065 prób. W laboratoriach Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. śląskiego przebadano laboratoryjnie 10500 (10432) próbek, w tym żywności 9613 próbki, pobrane u producentów oraz w miejscach obrotu hurtowego i detalicznego. Próbki przebadane zostały m.in. w następujących kierunkach: zanieczyszczeń mikrobiologicznych, metali szkodliwych dla zdrowia, mikotoksyn, zanieczyszczeń azotanami, substancji dodatkowych dozwolonych, znakowania, zanieczyszczeń biologicznych, zanieczyszczeń fizycznych i organoleptycznie. Za niezgodne z wymaganiami uznano 469 (242) próbek, co stanowi 4,9% (2,5). Z kolei na 503 badania sanitarne, 101 było zdyskwalifikowanych, co stanowi 20%.

Tabela. Jakość zdrowotna środków spożywczych lata 2017 – 2018.

Rok	Próbki zbadane	Próbki zdyskwalifikowane %	W tym					
			krajowe		UE		importowane	
			Próbki zbadane	Próbki zdyskwalifikowane %	Próbki zbadane	Próbki zdyskwalifikowane %	Próbki zbadane	Próbki zdyskwalifikowane %
2017	9543	2,5	8356	2,6	823	1,9	364	1,9
2018	9613	4,9	8178	3,9	952	1,2	483	3,3

Najczęstsze przyczyny kwestionowania środków spożywczych to:

- zanieczyszczenia mikrobiologiczne (obecność *Salmonella* spp.),
- niezgodne z wymaganiami znakowanie,
- nieprawidłowe cechy organoleptyczne,
- zanieczyszczenia biologiczne.

Najwięcej zdyskwalifikowanych próbek stwierdzono w grupach:

- mleko i przetwory mleczne - zdyskwalifikowano 99 (97) próbek z 1332 (1293) zbadanych, tj. 7,4 % (7,5) głównie za obecność zanieczyszczeń mikrobiologicznych,
- drób, podroby i produkty drobiarskie, jaja i ich przetwory – zdyskwalifikowano 67 (32) próbek z 703 (574) zbadanych, tj. 9,5% (5,6) głównie za obecność zanieczyszczeń mikrobiologicznych,
- suplementy diety – zdyskwalifikowano 10 (28) próbek z 330 (458) zbadanych, tj. 3% (6,1) głównie za niezgodne z wymaganiami znakowanie.

Każdego roku odnotowuje się znaczną ilość interwencji konsumentów, które są rozpatrywane z należytą starannością a strony informowane o wynikach podjętych działań.

W 2018 r. do organów PIS województwa śląskiego wpłynęło 1910 (1730) wniosków i interwencji, dotyczących bezpieczeństwa produkowanej i wprowadzanej do obrotu żywności. Rozpatrzono 1894 (1676) spraw, w 47 przypadkach przekazano sprawy w części lub w całości do właściwych organów PIS a także do innych organów tj. IW, PIP, OISW, WIOŚ, US, Policji. Ponadto 8 interwencji pozostawiono bez rozpoznania, ze względu na brak wystarczających danych do podjęcia stosownych działań. Analizowano wszystkie wpływające zgłoszenia, również anonimowe. Dotyczyły one głównie: niewłaściwych warunków sanitarnych w miejscach obrotu, sprzedaży artykułów po upływie dat minimalnej trwałości/terminu przydatności do spożycia, niewłaściwych cech organoleptycznych żywności, warunków transportu, higieny personelu, żywienia w zakładach żywienia zbiorowego, wprowadzania do obrotu suplementów diety a głównie ich znakowania.

Zasadność zarzutów podniesionych przez skarżących została potwierdzona w 622 (539) przypadkach, co stanowi ok. 32% (32%) rozpatrywanych spraw. Pobrano do badań laboratoryjnych 178 próbek, z czego zakwestionowano 24 tj. 13% (15%) próbek zbadanych. Główną przyczyną kwestionowania była obecność zanieczyszczeń biologicznych (4), mikrobiologicznych (15) oraz niewłaściwe cechy organoleptyczne (5). Za stwierdzone

nieprawidłowości na osoby winne zaistniałych zaniedbań nałożono 561 (507) mandatów na kwotę 121 450 zł (103 600 zł w 2017 r.) wydano 78 (77) decyzji administracyjnych nakazujących: gł. usunięcie uchybień i nieprawidłowości sanitarno-technicznych, wycofanie z obrotu środków spożywczych, unieruchomienie zakładu w 8 przypadkach.

W okresie sprawozdawczym przedstawiciele Oddziału HŻŻiPU WSSE rozpatrzyli 3 sprawy zakwalifikowane jako skargi „S” na działalność Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych, a dotyczyły nierzetelnego i nieprawidłowego przeprowadzenia kontroli.

Na podstawie kontroli, przedłożonej dokumentacji oraz wyjaśnień złożonych przez właściwych PPIS, skargi uznano za bezzasadne.

Celem usunięcia źródeł zagrożeń związanych ze spożyciem żywności potencjalnie niebezpiecznej dla zdrowia ludzi, Unia Europejska wprowadziła System Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznej Żywności i Paszach – RASFF, którego zadaniem jest ochrona konsumentów przed ryzykiem wystąpienia zachorowań. Jest to ważny element polityki ochrony zdrowia ludności, opierający się na zbieraniu i szybkim przekazywaniu informacji o produktach żywnościowych, materiałach i wyrobach przeznaczonych do kontaktu z żywnością i środkach żywienia zwierząt mogących stanowić zagrożenie dla zdrowia konsumentów.

W roku 2018 odnotowano na terenie województwa śląskiego 118 powiadomień alarmowych, 48 powiadomień informacyjnych.

Tabela. Zestawienie powiadomień z 2018 r.

Kategorie produktów	Powiadomienia alarmowe	Powiadomienia informacyjne
Bakalie	6	7
Przetwory zbożowo mączne	6	2
Przetwory owocowo warzywne	8	2
Wyroby cukiernicze trwałe	8	3
Przyprawy	9	2
Kawa i herbata	6	3
Ryby i przetwory rybne	10	2
Wody mineralne i napoje bezalkoholowe	3	3
Mięso i przetwory mięsne	11	3
Tłuszcze roślinne	5	8
Wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością	20	11
Suplementy diety	25	2

Liczną grupę kwestionowanych produktów stanowiły suplementy diety, które zostały zakwestionowane i zgłoszone do systemu RASFF ze względu na stwierdzenie obecności nieautoryzowanego składnika 1,3-dimetyloaminy (DMAA), substancji dla której nie zostały ustalone limity bezpieczeństwa spożycia przez ludzi. Znane są przypadki poważnych

negatywnych działań na serce i mózg wskazujące, że spożycie DMAA, szczególnie w połączeniu z kofeiną, stwarza poważne ryzyko dla zdrowia.

Pozostałą grupą środków spożywczych są te, w których stwierdzone zagrożenie związane było z obecnością pozostałości leków weterynaryjnych, środków ochrony roślin, metali ciężkich, aflatoksyn (metabolitów pleśni), jak również obecność żywych i martwych szkodników oraz ich pozostałości.

Wnioski

Stan higieniczno-sanitarny ogółu zakładów pozostających pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa śląskiego w 2018 r., dzięki wzrastającej świadomości przedsiębiorców i działaniom kontrolnym, jest zadowalający.

W porównaniu z ubiegłym rokiem sprawozdawczym stwierdzono wzrost ilości próbek żywności kwestionowanych z 2,5% do 4,9%. Powyższe spowodowane jest wzrostem ilości próbek zdyskwalifikowanych za obecność zanieczyszczeń mikrobiologicznych, które były przyczyną dyskwalifikacji w 58,6% przypadków. Ponadto na 503 badania sanitarne, 101 było zdyskwalifikowanych, co stanowi 20%. Za główną przyczynę takiego stanu rzeczy można uznać nieprzestrzeganie tzw. reżimów sanitarnych i temperaturowych.

W ramach urzędowej kontroli, dodatkowy udział w zapewnieniu bezpieczeństwa żywności ma analiza zgłaszanych skarg i interwencji. Sygnały pochodzące od społeczeństwa są każdorazowo rozpatrywane i skutkują podjęciem natychmiastowych działań wyjaśniających, a w sytuacjach tego wymagających także represyjnych.

Lekki wzrost wartości współczynnika WBHŻ, chociaż nieduży, świadczy o obniżeniu poziomu bezpieczeństwa żywności a równocześnie wskazuje, wobec ciągle jeszcze zdarzających się drastycznych naruszeń prawa żywnościowego, na potrzebę prowadzenia dalszych systematycznych urzędowych kontroli żywności w trosce o ochronę zdrowia konsumentów. Odnotowano także zwiększenie liczby zatrudnionych pracowników nadzorujących bezpieczeństwo żywności wynoszący 2% w stosunku do 2017 roku, co jednak nie przełożyło się na wzrost liczby przeprowadzonych kontroli sanitarnych w obiektach branży spożywczej w stosunku do roku poprzedniego. Spowodowane jest to nadal zbyt małą liczbą pracowników pionu NS HŻŻiPU oraz faktem, że wdrożenie nowo zatrudnionych pracowników do samodzielnego wykonywania obowiązków służbowych wymaga czasu.

BEZPIECZEŃSTWO WODY

Jakość wody wykorzystywanej do kąpiel

Na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. *Prawo wodne* (Dz. U. z 2018 r., poz. 2268 z późn. zm.), która określa zakres obowiązków nałożonych na władze lokalne, właścicieli/administratorów oraz organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, w sezonie letnim realizowano kontrolę jakości wody w kąpieliskach i miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli.

Sezon kąpielowy trwał od 1 czerwca do 30 września. Do prowadzenia kontroli jakości wody zobligowano zarówno organy PIS, jak i właścicieli / administratorów obiektów.

W do organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej w województwie śląskim zgłoszono szesnaście obiektów, którym nadano status kąpieliska. Były to odpowiednio kąpieliska:

„Ośrodek Rekreacji i Sportów Wodnych w Kaniowie” będący pod nadzorem PPIS w Bielsku Białej, „kąpielisko na zach. Brzegu stawu „Młyńszczok” - pod nadzorem PPIS w Cieszynie „Pogoria I” i „Pogoria III” w Dąbrowie Górniczej pod nadzorem PPIS w Dąbrowie Górniczej, „Czechowice” w Gliwicach oraz Słoneczna Plaża Pławniowice - pod nadzorem PPIS w Gliwicach, „Kąpielisko „Hubertus” - pod nadzorem PPIS w Katowicach, zalew „Zakrzew” w Kłobucku - pod nadzorem PPIS w Kłobucku, „Gminne Kąpielisko Wodnik” - pod nadzorem PPIS w Raciborzu, kąpielisko „Śmieszek” oraz kąpielisko „Pniowiec” pod nadzorem PPIS Rybniku, „Stawiki” - pod nadzorem PPIS w Sosnowcu, „Ośrodek Wypoczynkowy Paprocany - Jezioro „Paprocany”, Ośrodek Sportów Wodnych Kąpielisko „Łąka” oraz Kąpielisko „Łysina” będące pod nadzorem PPIS Tychach, „Kąpielisko Balaton” - pod nadzorem PPIS w Wodzisławiu Śląskim.



Rycina. Kąpielisko „Pogoria I” (zdjęcie własne).



Rycina Kąpielisko „Czechowice” (zdjęcie własne).



Rycina. Kąpielisko „Stawiki” (zdjęcie własne).



Rycina. Kąpielisko „Łąka” (zdjęcie własne).

Na podstawie sprawozdań z przeprowadzonych badań jakości wody przekazanych przez organizatora kąpieliska oraz badań przeprowadzonych w ramach kontroli urzędowej, dokonano ocen rocznych i czteroletnich jakości wody w kąpieliskach.

Tabela. Zestawienie ocen: rocznej i czteroletniej dla poszczególnych kąpielisk.

PPIS nadzorujący	Nazwa kąpieliska	Ocena roczna	Ocena czteroletnia	Uwagi
PPIS w Bielsku Białej	„Ośrodek Rekreacji i Sportów Wodnych w Kaniowie”	doskonała	brak	Kąpielisko otwarte pierwszy sezon
PPIS w Cieszynie	„Kąpielisko na zach. Brzegu stawu Młyńszczok”	doskonała	brak	Kąpielisko otwarte pierwszy sezon
PPIS w Dąbrowie Górniczej	„Pogoria I”	doskonała	doskonała	
	„Pogoria III”	dobra	dobra	
PPIS w Gliwicach	„Czechowice”	doskonała	doskonała	
	„Słoneczna Plaża – Pławniowice”	doskonała	brak	Kąpielisko otwarte pierwszy sezon
PPIS w Katowicach	„Kąpielisko Hubertus”	dobra	brak	Kąpielisko otwarte pierwszy sezon
PPIS w Kłobucku	„Zakrzew”	dobra	dostateczna	
PPIS w Raciborzu	„Gminne Kąpielisko Wodnik”	doskonała	brak	Kąpielisko otwarte pierwszy sezon
PPIS w Rybniku	„Kąpielisko Śmieszek”	doskonała	brak	Kąpielisko otwarte pierwszy sezon
	„Kąpielisko Pniowiec	doskonała	brak	Kąpielisko otwarte pierwszy sezon
PPIS w Sosnowcu	„Stawiki”	doskonała	dobra	
PPIS w Tychach	„Ośrodek Wypoczynkowy Paprocany - Jezioro Paprocany”	doskonała	brak	Kąpielisko otwarte pierwszy sezon
	„Kąpielisko Łąka”	dostateczna	brak	Kąpielisko otwarte pierwszy sezon
	„Kąpielisko Łysina”	dostateczna	brak	Kąpielisko otwarte pierwszy sezon
PPIS w Wodzisławiu Śląskim	„Kąpielisko Balaton”	doskonała	brak	Kąpielisko otwarte pierwszy sezon

W sezonie letnim 2018 r. do Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa śląskiego, zgłoszono i uruchomiono łącznie 16 miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpiel.



Rycina. Miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpiel "OW OLZA1", "OW OLZA2", (zdjęcia własne).

Podsumowując, bieżąca ocena jakości wody w kąpieliskach oraz miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpiel na terenie województwa śląskiego wydawana przez organy PIS pozwalała na bezpieczne korzystanie z kąpiel. W przypadku powiadomienia przez właścicieli/organizatorów obiektów o pogorszeniu jakości wody, lub stwierdzonych zanieczyszczeniach wody, ppis województwa śląskiego dokonywali urzędowej kontroli jakości wody, celem zapewnienia pełnego bezpieczeństwa kąpiących się.

Informacje o jakości wody w kąpieliskach i miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpiel były raportowane Głównemu Inspektorowi Sanitarnemu.

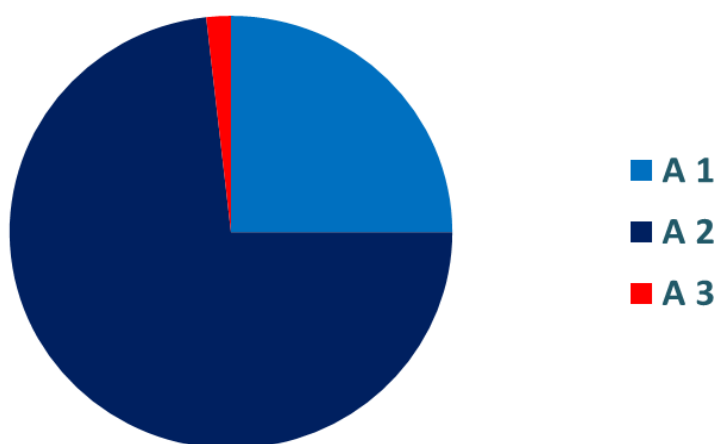
Jednocześnie Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny na portalu internetowym, dedykowanym szeroko rozumianej higienie wody pod adresem www.higienawody.wsse.katowice.pl, przedstawiał na bieżąco, aktualną ocenę jakości wody w kąpieliskach i miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpiel.

Można stwierdzić, iż „wypoczynek nad wodą” w sezonie letnim 2018 r. był bezpieczny pod kątem jakości wody. Państwowa Inspekcja Sanitarna wykonała swoje zadania urzędowej kontroli jakości wody oraz kontroli podmiotów odpowiedzialnych za realizację kontroli wewnętrznej. Jednocześnie informowano społeczeństwo o jakości wody i bezpiecznym korzystaniu z obiektów poprzez komunikaty, media.

Ponadto w 2018 roku zewidencjonowano 260 obiektów kąpielowo-rekreacyjnych, z których zbiorczej rocznej ocenie poddano 255 obiektów (246 całorocznych i sezonowych pływalni oraz 9 parków wodnych). Pozytywną ocenę uzyskało 236 obiektów (92,5%). Zgodnie z zapisami rozporządzenia Ministra Zdrowia *w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda na pływalniach* (Dz. U. z 2015 r., poz. 2016), obowiązek prowadzenia systematycznych badań jakości wody spoczywa na zarządcy pływalni. Otrzymywane na bieżąco wyniki badań posłużą do dokonania zbiorczej rocznej oceny, czy woda na pływalni odpowiada wymaganiom, określonym w powyższym rozporządzeniu.

Jakość ujmowanych wód powierzchniowych – klasyfikacja

Kontrolę jakości wody powierzchniowej wykorzystywanej do zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi prowadzą pracownicy PIS, a badania wykonywane są w Zintegrowanym Laboratorium Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa śląskiego. Otrzymywane dane są raportowane miesięcznie w systemie WODA-EXCEL (relacyjna baza danych oraz system danych przestrzennych) do WSSE w Katowicach, a następnie pełna informacja jest przekazywana Głównemu Inspektorowi Sanitarnemu. W 2018 roku w województwie śląskim zewidencjonowano 61 ujęć wód powierzchniowych, z których 56 przypisano następujące kategorie jakości wody: A1 - 14, A2 – 41 i A3 – 1.



Wykres. Klasyfikacja obiektów dla poszczególnych kategorii jakości wody w 2018 roku.

Wśród ujęć występują zarówno ujęcia o bardzo dużej ilości ujmowanej do uzdatnienia wody, zaopatrujące kilkaset tysięcy osób, jak np. ujęcia usytuowane na zbiornikach Goczałkowickim i Czanieckim, czy też ujęcia o niewielkiej wydajności, zaopatrujące w wodę po uzdatnieniu, od kilkudziesięciu do kilkuset osób.

W odniesieniu do skontrolowanych w 2018 roku wód z ujęć, określono następujące kategorie:

- 14 – kategoria jakości wody A1 – co stanowi odpowiednio 25,0%,
- 41 – kategoria jakości wody A2 – co stanowi odpowiednio 73,2%,
- 1 – kategoria jakości wody A3 – co stanowi odpowiednio 1,8%.

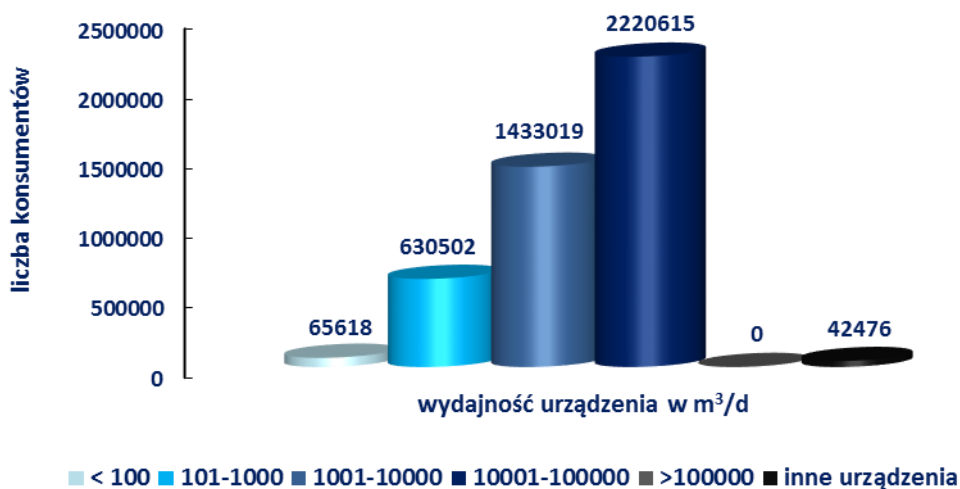
Jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

Woda przeznaczona do spożycia, rozprowadzana przez wodociągową sieć rozdzielczą, produkowana jest przez 415 urządzeń wodociągowych (1 mniej, niż w roku 2016), o różnej wydajności.



Wykres. Liczba urządzeń wodociągowych zewidencjonowanych w 2018 r.

Z urządzeń wodociągowych, składających się na pełny system zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia, korzysta 4349754 mieszkańców, co stanowi 95,8% populacji województwa śląskiego (wg liczby ludności na dzień 30.06.2018), w tym tylko 0,02% z wody nie odpowiadającej wymaganiom. Pozostali mieszkańcy województwa, 42476 osób korzysta z innych źródeł zaopatrzenia w wodę do spożycia – 347 podmiotów, w tym spośród wszystkich 166 skontrolowanych, 165 o odpowiedniej jakości wody.



Wykres. Liczba konsumentów, zależnie od wydajności urządzenia wodociągowego w 2018 r.

Odnotowane zanieczyszczenia w zakresie parametrów fizykochemicznych dotyczyły przede wszystkim mętności, chloru wolnego i zawartości żelaza, a w ramach monitoringu jakości wody prowadzonego przez przedsiębiorstwa wodociągowe także związków chlorowcopochodnych. Natomiast zanieczyszczenia mikrobiologiczne odnosiły się głównie do obecności w wodzie bakterii grupy coli.

Mieszkańcy województwa śląskiego w ciągu doby zużywają w sumie ok. 869951m³ wody przeznaczonej do spożycia, czerpanej z wodociągowej sieci rozdzielczej w ramach

zbiorowego zaopatrzenia oraz ok. 8495m³ wody pochodzącej ze studni przydomowych oraz innych źródeł.

Niezmiennie na terenach podmiejskich, a szczególnie wiejskich, cechujących się słabym zurbanizowaniem, gdzie ludność czerpie wodę z przydomowych studni oraz niewielkich wodociągów (o wydajności poniżej 1000 m³/dobę), od szeregu lat w wodzie przeznaczonej do spożycia stwierdza się podwyższone stężenia związków azotowych, żelaza, zwiększoną barwę i mętność oraz nieprawidłowy stan bakteriologiczny wody. Przyczyny takiej sytuacji należy upatrywać w lokalnym wtórnym zanieczyszczeniu warstw wodonośnych oraz sieci dystrybucyjnej, wynikającym w mniejszym stopniu z działalności rolniczej, a przede wszystkim z braku kanalizacji i oczyszczalni ścieków oraz nieuregulowanej gospodarki odpadami na tych terenach. Dlatego też powinno się dążyć do likwidacji małych wodociągów i budowy wodociągów o bardziej złożonych systemach uzdatniania wody, umożliwiających produkcję wody do spożycia o właściwej jakości.

W 2018 roku mieszkańcy województwa śląskiego zgłaszali interwencje, dotyczące pogorszenia wskaźników organoleptycznych jakości wody przeznaczonej do spożycia. Odnotowano 75 interwencji, na podstawie przeprowadzonych badań laboratoryjnych stwierdzono występowanie przekroczeń normatywów w 25 (33,3%) przypadkach. Występujące w 2018 roku awarie - 2948, związane z różnego rodzaju uszkodzeniami sieci, prawdopodobnie powtarzały się mimo prowadzonych napraw i modernizacji.

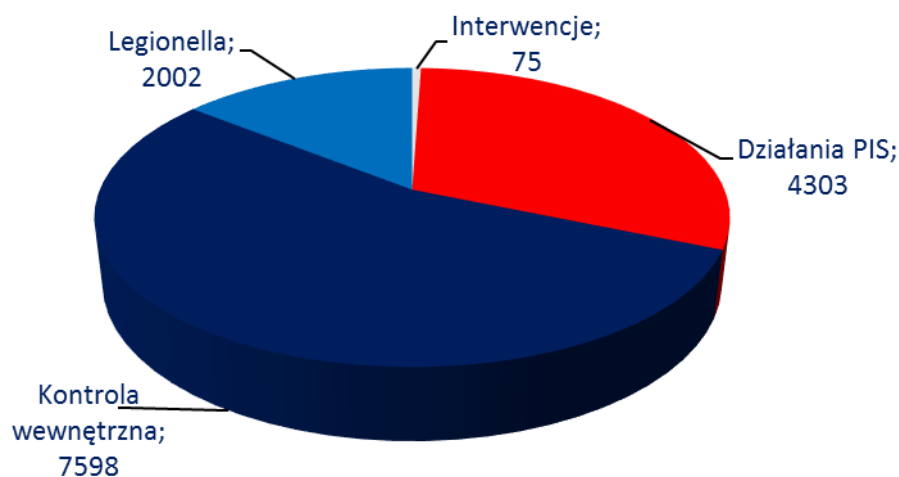
Do czasu kompleksowej wymiany wszystkich wyeksploatowanych rurociągów miejskich, przede wszystkim instalacji osiedlowych oraz wewnętrznych instalacji wodociągowych w budynkach, interwencje mieszkańców będą się powtarzać, pomimo tego, że woda dopływająca spełnia wymagania sanitarne i jest dobrej jakości.

Z uwagi na zmiany w przepisach prawnych, monitoring jakości wody w 2018 roku realizowano w odmienny sposób w porównaniu z rokiem ubiegłym. Zgodnie z zapisami rozporządzenia Ministra Zdrowia w *sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi* (Dz. U. z 2017 r., poz. 2294), które zastąpiło poprzednio obowiązujące, to przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne bądź podmioty wykorzystujące wodę pochodzącą z indywidualnego ujęcia jako część działalności handlowej lub w budynkach użyteczności publicznej zobligowane są do prowadzenia badań jakości wody w urządzeniach wodociągowych w zakresie monitoringu kontrolnego i przeglądowego. Stałe punkty czerpalne służące do pobierania próbek wody wyznaczane są w uzgodnieniu z właściwym państwowym powiatowym inspektorem sanitarnym. Zadania powierzone organom Państwowej Inspekcji Sanitarnej zostały oparte przede wszystkim na prowadzeniu bieżącej weryfikacji, analizy i oceny gromadzonych danych monitoringowych. Jednocześnie rozporządzenie zobowiązuje organy PIS do uzgadniania harmonogramu pobierania próbek wody, wykonywania badań zgodnie z planem działania na dany rok, a ponadto badań ciepłej wody w przedsiębiorstwach podmiotu wykonującego działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne oraz badań wody po zakończeniu działań naprawczych. W 2018 roku kontrola jakości wody w ramach działań własnych, podjętych

z inicjatywy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, została przeprowadzona w 2159 punktach kontrolnych.

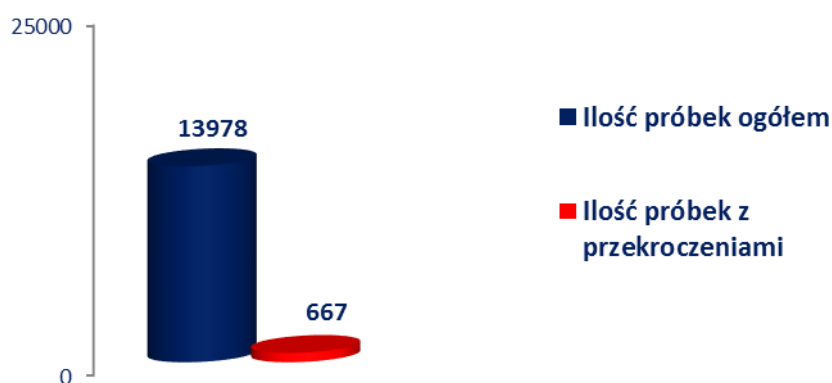
Upoważnienie pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej przeprowadzili w 2018 r. 1006 kontrole urządzeń wodociągowych, w tym 857 planowanych i 149 nieplanowanych.

Z kontrolnych punktów monitoringowych w 2018 roku pobrano 13978 próbek wody przeznaczonej do spożycia, z których kwestionowanych było 667 (4,8%).



Wykres. Liczba pobranych próbek wody do spożycia w 2018 r.

Badania jakości wody w ramach działań własnych spowodowały wykrycie przekroczeń w wodzie pochodzącej z systemu zbiorowego zaopatrzenia, w zakresie parametrów fizykochemicznych w 123 przypadkach oraz bakteriologicznych w 109 przypadkach. Obserwuje się spadek ilości przekroczeń parametrów jakości wody w porównaniu z rokiem 2017.



Wykres. Ilość pobranych próbek wody oraz ilość próbek z przekroczeniami parametrów mikrobiologicznych i fizykochemicznych w 2018 r. w województwie śląskim na podstawie wyników Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Badania monitoringowe prowadzone przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne oraz podmioty wykorzystujące wodę pochodzącą z indywidualnego ujęcia jako część działalności handlowej lub w budynkach użyteczności publicznej wykazały występowanie przekroczeń w zakresie parametrów fizykochemicznych oraz bakteriologicznych jakości wody do spożycia charakteryzowały się podobną tendencją.

Najczęściej występującymi przekroczeniami w zbadanych próbkach wody były zawartość żelaza oraz współtowarzyszące jej stężenie mętności, a także wielokrotnie odnotowywane przekroczenie zawartości chloru wolnego. W przypadku stwierdzenia zanieczyszczenia mikrobiologicznego wody odnotowywano przede wszystkim obecność bakterii grupy coli i *Legionella* sp. Bakterie z rodzaju *Legionella* sp. występowały w 262 próbkach (13,1%), najczęściej jednak o średnim skażeniu. Jakość wody ciepłej w porównaniu z 2017 rokiem nie uległa znaczącej zmianie. Należy podkreślić, że woda w wielu spośród kwestionowanych próbek wykazywała zanieczyszczenia mieszane.

Zgromadzone wyniki badań próbek wody umożliwią opracowywanie szczegółowych prognoz w zakresie przydatności wody do spożycia, a uzyskane w okresie długoterminowym wieloletnie informacje pozwolą oszacować ryzyko zdrowotne spożywania wody w poszczególnych strefach zaopatrzenia. Co istotne mieszkańcy województwa śląskiego w zdecydowanej większości korzystają z wody do spożycia o jakości spełniającej stawiane jej wymagania.

Ponadto pracownicy PIS wydali 8 decyzji w sprawie wprowadzenia nowych technologii uzdatniania wody, 43 decyzje dopuszczające materiały do uzdatniania wody oraz w 93 przypadkach dokonano weryfikacji materiałów do dystrybucji wody.

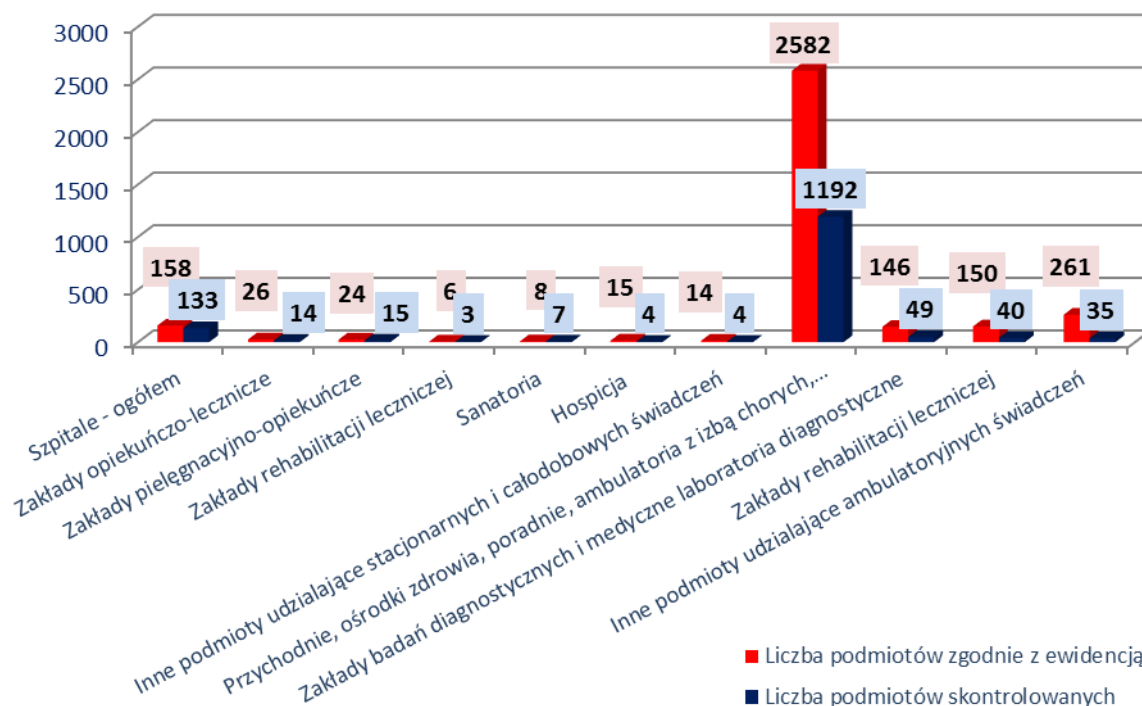
Zawsze aktualne informacje o jakości wody w województwie dostępne są na portalu internetowym www.higienawody.wsse.katowice.pl.

OCENA STANU BEZPIECZEŃSTWA SANITARNEGO WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W ZAKRESIE HIGIENY KOMUNALNEJ

W roku sprawozdawczym 2018 organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa śląskiego w zakresie działania higieny komunalnej - przeprowadzały zarówno działania mające charakter akcyjny jak i sprawowały bieżący nadzór sanitarny, kontrolując przestrzeganie przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne dotyczące: stanu sanitarno-technicznego obiektów i urzędzeń użyteczności publicznej, środków higieny transportu, jak również rozpatrując skargi i wnioski obywateli.

Istotnym przedsięwzięciem akcyjnym w 2018 roku, było przeprowadzenie na terenie woj. śląskiego kontroli podmiotów leczniczych pod kątem postępowania z odpadami medycznymi, w związku z wejściem w życie *Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 5 października 2017 r. w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z odpadami medycznymi (Dz. U. z 2017 r., poz. 1975)*. Celem przedmiotowych kontroli była weryfikacja wdrożenia właściwych zasad postępowania z odpadami medycznymi, powstałymi w miejscu ich wytwarzania oraz ich wstępnego magazynowania.

Od stycznia do października 2018 roku upoważnieni pracownicy Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych woj. śląskiego oraz ŚPWIS spośród 3390 podmiotów leczniczych (ewidencja na dzień rozpoczęcia akcji: 31.12.2017 r.) udzielających stacjonarnych, całodobowych i ambulatoryjnych świadczeń zdrowotnych skontrolowali w zakresie postępowania z odpadami medycznymi łącznie 1496 podmiotów (co stanowi ok. 44 % obiektów), przeprowadzając 1566 kontroli sanitarnych. Spośród skontrolowanych podmiotów, 1481 wytwarzało odpady medyczne.

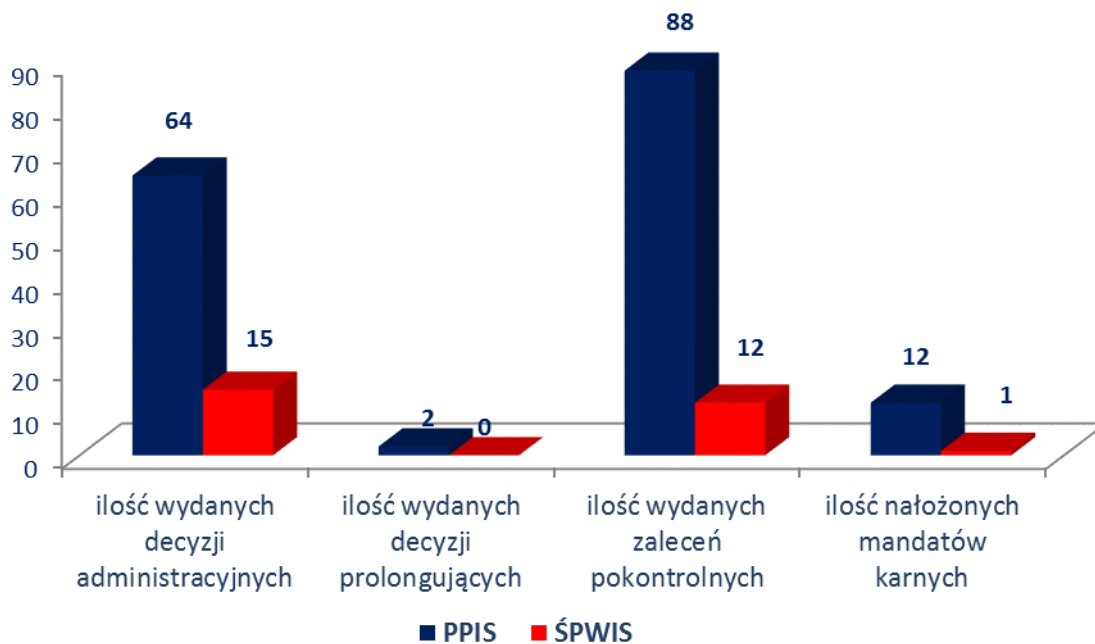


Wykres. Porównanie ogólnej liczby nadzorowanych podmiotów leczniczych udzielających stacjonarnych, całodobowych i ambulatoryjnych świadczeń zdrowotnych do skontrolowanych na terenie działania Państwowych Inspektorów Sanitarnych woj. śląskiego.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, PPIS woj. śląskiego wydali 64 decyzje administracyjne (w odniesieniu do 19 szpitali, 1 zakładu opiekuńczo-leczniczego, 2 zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych, 38 przychodni, 4 medycznych laboratoriów diagnostycznych), natomiast ŚPWIS wydał 15 decyzji (względem 11 szpitali, 1 zakładu opiekuńczo-leczniczego, 3 przychodni).

PPIS woj. śląskiego wydali również doraźne zalecenia względem 88 podmiotów (w odniesieniu do 10 szpitali, 1 zakładu pielęgnacyjno-opiekuńczego, 66 przychodni, 5 medycznych laboratoriów diagnostycznych, 5 zakładów rehabilitacji leczniczej, 1 innego podmiotu udzielającego ambulatoryjnych świadczeń zdrowotnych), natomiast ŚPWIS wydał zalecenia w odniesieniu do 12 podmiotów (7 szpitali, 1 zakładu opiekuńczo-leczniczego, 3 przychodni oraz 1 innego podmiotu udzielającego ambulatoryjnych świadczeń zdrowotnych). PPIS w Wodzisławiu Śląskim wydał 1 decyzję prolongującą termin wykonania wydanej w I kwartale 2018 r. decyzji względem jednej przychodni, natomiast PPIS w Rudzie Śląskiej względem 1 szpitala.

Za uchybienia natury sanitarno-porządkowej PPIS woj. śląskiego nałożyli w przedmiotowej grupie obiektów 12 mandatów karnych (3 w szpitalach, 7 w przychodniach, 1 w medycznym laboratorium diagnostycznym, 1 w innym podmiocie udzielającym ambulatoryjnych świadczeń zdrowotnych) na łączną kwotę 2 400 zł, natomiast ŚPWIS nałożył 1 mandat karny w szpitalu na kwotę 100 zł.



Wykres. Działalność kontrolno-represyjna organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej w 2018 r. (01.01.2018 r. - 31.10.2018 r.).

Spośród wszystkich skontrolowanych podmiotów leczniczych – w 1331 oceniono prowadzone postępowanie z odpadami medycznymi jako dobre, natomiast w 150 podmiotach oceniono je jako złe. Tak więc, Państwowi Inspektorzy Sanitarni woj. śląskiego ocenili w prawie 90 % nadzorowanych podmiotach leczniczych postępowanie z odpadami medycznymi jako zgodne z ww. *Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 5 października 2017 r. (Dz. U. z 2017 r., poz. 1975)*.

Innym przedsięwzięciem Państwowej inspekcji Sanitarnej w roku ubiegłym przeprowadzonym na polecenie Głównego Inspektora Sanitarnego było objęcie bieżącym nadzorem sanitarnym zakładów oferujących usługi „solaryjne” w zakresie bieżącego stanu sanitarnego, realizacji wymogów *ustawy z dnia 15 września 2017 r. o ochronie zdrowia przed następstwami korzystania z solarium (Dz. U. z 2017 r., poz. 2111)* oraz *rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 18 stycznia 2018 r. w sprawie umieszczania informacji o zakazie udostępniania solarium osobom, które nie ukończyły 18 roku życia oraz treści informacji o ryzyku związanym z korzystaniem z solarium (Dz. U. z 2018 r., poz. 275)*.

Wg. stanu na dzień 31.12.2018 r. z 454 solariów będących pod nadzorem organów PIS na terenie woj. śląskiego (w tym 159 obiektów świadczących wyłącznie usługi solaryjne) skontrolowano 322 zakłady, przeprowadzając 328 kontroli, co stanowi ok. 71 %. W wyniku przeprowadzonych kontroli w dwóch skontrolowanych obiektach stwierdzono naruszenie wymogów *ustawy z dnia 15 września 2017 r. o ochronie zdrowia przed następstwami korzystania z solarium (Dz. U. z 2017 r., poz. 2111)*, które skutkowało wszczęciem postępowania dotyczącego nałożenia kary pieniężnej. Ponadto, podczas przeprowadzonych kontroli sanitarnych, stwierdzono nieprawidłowości natury higieniczno-sanitarnej (m.in. brudna podłoga, brak dezynfekcji urządzeń do opalania, brak ciepłej wody w pomieszczeniu

higieniczno-sanitarnym, brak dozowników na mydło w płynie oraz podajników na ręczniki jednorazowego użycia, zakurzone, brudne ściany we wszystkich pomieszczeniach, uszkodzone kasetony sufitowe, brak opracowanych, wdrożonych i stosowanych procedur zapewniających ochronę przed zakażeniami oraz chorobami zakaźnymi). W ich wyniku zostały wydane doraźne zalecenia, bądź decyzje administracyjne. Nałożono również 4 mandaty karne w wysokości 400 zł.

W terminie od dnia 01.01-31.10.2018 r. PPIS woj. śląskiego również skontrolowali 210 toalet ogólnodostępnych zlokalizowanych w centrach handlowych, galeriach, sklepach wielkopowierzchniowych, kinach, muzeach oraz teatrach.

Spośród skontrolowanych obiektów, nieprawidłowości stwierdzono w 16 toaletach, co stanowi 7,6 % wszystkich skontrolowanych toalet ogólnodostępnych. Stwierdzone nieprawidłowości to m.in.: brak bieżącej ciepłej wody przy punktach wodnych, brak podajników na ręczniki jednorazowego użycia oraz pojemników na zużyte ręczniki, brak środków higienicznych, zanieczyszczone posadzki, uszkodzone elementy wyposażenia toalet, brak pochwytów dla osób niepełnosprawnych. Celem likwidacji ww. nieprawidłowości upoważnieni przedstawiciele PPIS woj. śląskiego wydali 9 doraźnych zaleceń, 5 decyzji administracyjnych oraz zostało wszczęte jedno postępowanie administracyjne, które skutkować będzie wydaniem decyzji administracyjnej. Za zaniedbania natury sanitarno-porządkowej nałożono 6 mandatów karnych na łączną kwotę 900 zł.

Ogólny stan sanitarny skontrolowanych obiektów nie budził zastrzeżeń, większość obiektów oceniono jako dobre ok. 84%, jako dostateczne oceniono 29 obiektów, 4 obiekty oceniono jako niedostateczne (co stanowi 2%).

Na terenie województwa śląskiego w ubiegłym roku, organy PIS województwa śląskiego bieżącym nadzorem sanitarnym objęły łącznie 17140 obiektów użyteczności publicznej, takich jak: domy pomocy społecznej, jednostki organizacyjne pomocy społecznej oraz inne placówki zapewniające całodobową opiekę, obiekty hotelarskie i inne obiekty świadczące usługi hotelarskie, zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, tatuażu, odnowy biologicznej, noclegownie i domy dla bezdomnych, ustępy publiczne, pływalnie, cmentarze, domy przedpogrzebowe, dworce i stacje kolejowe, port lotniczy, tereny rekreacyjne. Ponadto kontrolowano nie objęte ewidencją, środki transportu (autobusy, kolej, tramwaje, samoloty, samochody do przewozu chorych, bielizny, zwłok i szczątków ludzkich i inne).

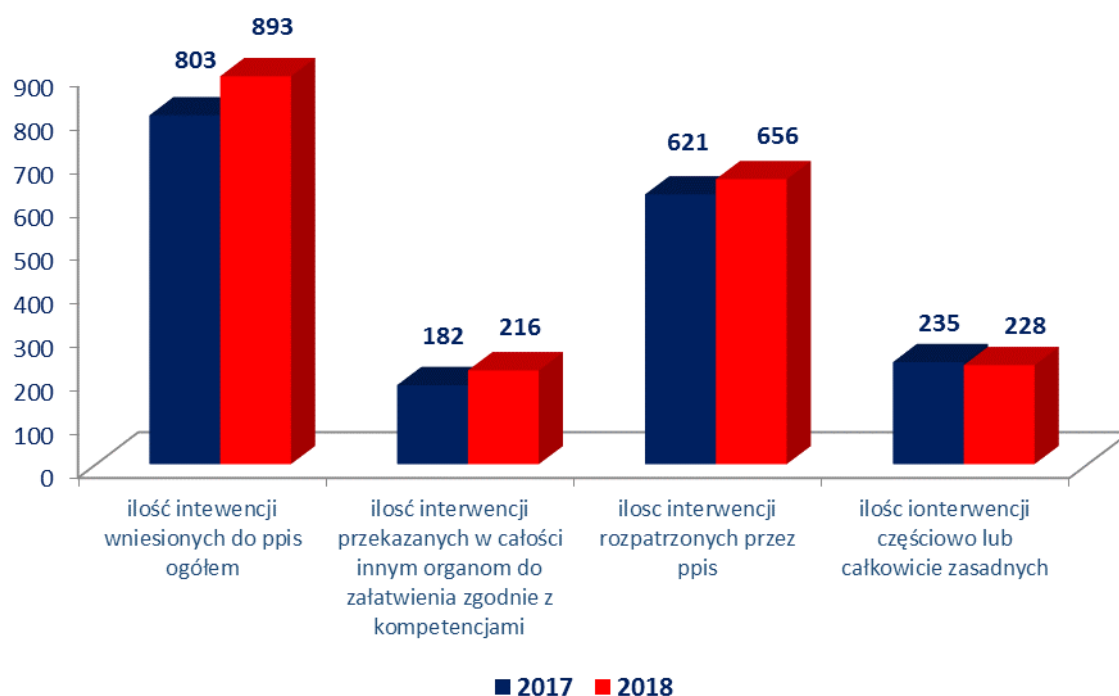
Dla wszystkich ww. obiektów, w wyniku przeprowadzonych 9564 kontroli sanitarnych wydano łącznie 419 decyzji administracyjnych, w tym 2 unieruchamiające obiekty oraz nałożono 137 mandatów karnych, na łączną kwotę 28 300 zł. Najwięcej decyzji (91) oraz mandatów karnych (81) wydano w grupie zakładów fryzjerskich, kosmetycznych, tatuażu, odnowy biologicznej oraz świadczących więcej niż jedną usługę. Podobnie jak w latach ubiegłych, Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny oraz Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa śląskiego nie stwierdzili występowania poważniejszych zagrożeń sanitarno-epidemiologicznych dla osób korzystających z urządzeń oraz obiektów użyteczności publicznej.

W ramach prowadzonego nadzoru bieżącego, organy PIS województwa śląskiego oceniły podmioty działalności leczniczej pod kątem oceny bieżącego stanu sanitarnego (w tym technicznego), gospodarki odpadami medycznymi, postępowania z bielizną brudną i czystą oraz postępowania ze zwłokami osób zmarłych w szpitalu. Łącznie z pośród 3375 zewidencjonowanych podmiotów leczniczych (wg stanu na 31.12.2018r.) udzielających stacjonarnych, całodobowych i ambulatoryjnych świadczeń zdrowotnych, skontrolowano 2140 obiektów, przeprowadzono 4646 kontroli sanitarnych, wydano 470 decyzji administracyjnych oraz nałożono 75 mandatów karnych na łączną kwotę 14 650 zł.

W 2018 roku do państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych województwa śląskiego wpłynęły łącznie 893 interwencje, z czego w przypadku 216 interwencji stwierdzono, iż dotyczą one spraw pozostających poza kompetencjami organów PIS i w całości lub w części przekazano je do załatwienia innym organom lub urządnom właściwym rzeczowo i terenowo.

W związku z 656 interwencjami rozpatrywanymi w zakresie własnych kompetencji upoważnieni przedstawiciele PPIS ogółem przeprowadzili 558 sanitarnych kontroli interwencyjnych.

W wyniku przeprowadzonych działań wydano 40 decyzji administracyjnych nakazujących usunięcie stwierdzonych podczas kontroli uchybień oraz nałożono 47 mandatów na łączną kwotę 11 300 zł (w 2017 roku – 40 decyzji oraz 39 mandatów karnych na łączną kwotę 8 550 zł).



Wykres. Porównanie liczby interwencji zasadnych, do ilości rozpatrzonych przez PPIS woj. śląskiego w latach 2017 i 2018.

W odniesieniu do ŚPWIS w okresie objętym sprawozdaniem, 135 interwencji ŚPWIS - jako organ II instancji Państwowej Inspekcji Sanitarnej - przekazał do rozpatrzenia zgodnie z posiadanymi kompetencjami:

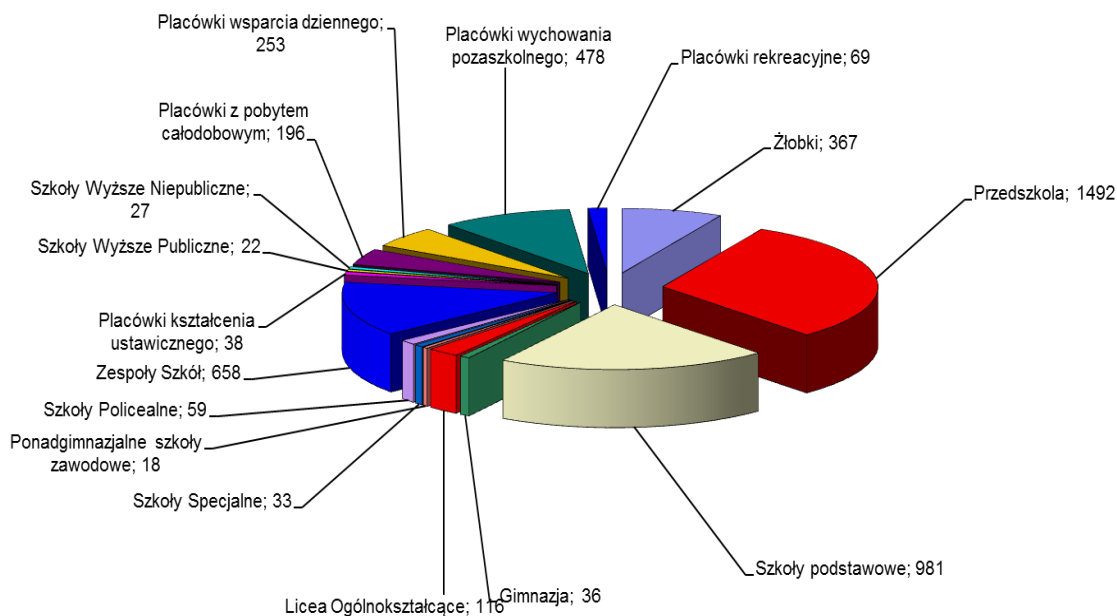
- 113 właściwym miejscowo państwowym powiatowym inspektorom sanitarnym,
- 15 do Śląskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska,
- 2 do właściwego miejscowo Powiatowego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego,
- 4 do właściwych miejscowo i rzeczowo prezydentów lub burmistrzów miast,
- 1 do właściwego powiatowego lekarza weterynarii.

Ponadto, w odpowiedzi na 24 wnioski ŚPWIS przedstawiał obowiązujące przepisy dot. wymagań higieniczno-sanitarnych w różnego rodzaju obiektach oraz udzielał informacji o właściwości poszczególnych organów. W zakresie higieny komunalnej i środowiska ŚPWIS rozpatrzył 10 interwencji dotyczących obiektów będących pod jego nadzorem, z których 5 uznał za zasadne.

Poza działaniami wyżej opisanymi, podobnie jak w latach ubiegłych w obiektach użyteczności publicznej sprawdzano realizację obowiązków wynikających z art. 5 ust. 1a ustawy z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz. U. z 2018 r., poz. 1446 z późn. zm.). W zdecydowanej większości skontrolowanych obiektów stwierdzono, iż w miejscach widocznych (głównych wejściach do obiektów, poczekalniach, rejestracjach, pokojach hotelowych) znajdowały się stosowne oznaczenia słowne i graficzne informujące o zakazie palenia wyrobów tytoniowych oraz papierosów elektronicznych.

OCENA OBIEKTÓW NAUCZANIA I WYCHOWANIA DZIECI I MŁODZIEŻY

W roku 2018 na terenie województwa śląskiego w ewidencji znajdowało się 7930 zakładów dla dzieci i młodzieży, z czego 4879 stanowiły placówki stałe natomiast 3051 to placówki sezonowe.



Wykres. Placówki stałe objęte nadzorem sanitarnym przez pion higieny dzieci i młodzieży.

Przeprowadzono łącznie 5283 kontrole sanitarne w 3819 placówkach, w tym:

- 4455 w placówkach szkolno – wychowawczych,
- 828 w placówkach sezonowych.

Placówki objęte stałym nadzorem to przede wszystkim szkoły wszystkich typów i stopni, w tym szkoły wyższe, a także żłobki, przedszkola, placówki pracy pozaszkolnej, warsztaty szkolne i inne zakłady. Obiekty stałe nadzorowane przez pracowników pionu higieny dzieci i młodzieży przedstawiono na wykresie nr 1.

Bieżący nadzór nad placówkami oświatowo-wychowawczymi prowadzony był ze zwróceniem szczególnej uwagi na sposób zapewnienia higienicznych warunków do nauki i wypoczynku oraz bezpieczeństwa przebywania na ich terenie.

Zakres sprawowanego nadzoru sanitarnego w szczególności obejmował:

- 1) egzekwowanie bieżącej czystości i warunków do utrzymania higieny,
- 2) nadzór nad stanem technicznym sal gimnastycznych wraz z ich zapleczem, sal zajęć, boisk szkolnych oraz placów zabaw w przedszkolach,
- 3) ocenę dostosowania mebli edukacyjnych do zasad ergonomii,
- 4) higieniczną ocenę rozkładów zajęć lekcyjnych,
- 5) ocenę sytuacji w zakresie posiadania przez placówki certyfikatów zgodności z Polską Normą na meble edukacyjne i sprzęt sportowy,
- 6) ocenę obciążenia uczniów ciężarem tornistrów,

- 7) nadzór nad przestrzeganiem przepisów ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych w placówkach oświatowych,
- 8) ocenę organizacji i przebiegu akcji wypoczynku zimowego i letniego dzieci i młodzieży.

Żłobki i kluby dziecięce

Na terenie województwa śląskiego funkcjonowało 367 żłobków i klubów dziecięcych, z których 312 skontrolowano, tj. 85%, gdzie zapewniono opiekę dla 11320 dzieci.

Wszystkie skontrolowane placówki funkcjonowały w budynkach przystosowanych do tego celu, budynki utrzymane były w dobrym stanie technicznym. W 99% skontrolowanych żłobków i klubów dziecięcych warunki do utrzymania higieny oceniono jako prawidłowe, wszystkie placówki posiadały dostęp do bieżącej ciepłej wody, oraz były wyposażone w środki higieny osobistej, tylko w 1 przypadku stwierdzono zły stan czystości i porządku, co skutkowało nałożeniem mandatu na kwotę 800 zł. Wszystkie budynki spełniały wymogi techniczne. 311 placówek na 312 skontrolowanych były utrzymane w bardzo dobrym stanie higienicznym. Sale zabaw i sypialnie estetycznie urządzone i wyposażono w ergonomiczne zestawy mebli.

W 2018 roku rozpatrzono 111 wniosków o wydanie opinii sanitarnych, wszystkie wnioski rozpatrzono, 100% wnioskujących spełniało wymogi pozwalające na wydanie pozytywnej opinii sanitarnej potwierdzającej zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu dzieci w placówce.

Przedszkola

W roku sprawozdawczym skontrolowano 1081 z 1492 placówek przedszkolnych funkcjonujących na terenie województwa śląskiego (tj.72%).

W budynku nieprzystosowanym do tego celu funkcjonowała 1 placówka, w złym stanie technicznym było 15 placówek, w 5 placówkach stwierdzono brak bieżącej czystości i porządku. Zarówno zły stan higieniczno-sanitarny jak i techniczny stwierdzono w 5 placówkach. W porównaniu z rokiem ubiegłym, gdzie odsetek budynków znajdujących się w niewłaściwym stanie wynosił 3% nastąpiła poprawa, gdyż w 2018 r. tylko 1,5% placówek nie spełnia wszystkich warunków sanitarno-higieniczno-technicznych. Właściwe warunki do utrzymania higieny osobistej zapewniono dzieciom w 99% skontrolowanych placówek przedszkolnych, pomieszczenia sanitarne wyposażone w środki higieny osobistej (myło, papier, ręczniki bądź suszarki do rąk), dostęp do bieżącej ciepłej i zimnej wody przy wszystkich umywalkach, oraz właściwy stan techniczny urządzeń sanitarnych. W 9 przedszkolach stwierdzono niezachowanie standardów dostępności do urządzeń sanitarnych. W ramach sprawowanego nadzoru sanitarnego w 2018 roku dokonano oceny dostosowania mebli przedszkolnych do wzrostu dzieci w wybranych placówkach przedszkolnych. Pomiary przeprowadzono w 168 przedszkolach (w 506 oddziałach), gdzie

zmierzone 8691 stanowisk pracy dziecka, z których 293 tj. 3% było zestawionych z mebli niedostosowanych do wzrostu korzystających z nich dzieci.

W większości placówek meble oznakowane były kolorami lub numerami, zgodnie z obowiązującymi normami w tym zakresie.

Wyniki badań dostosowania mebli do wzrostu dzieci w przedszkolach na przestrzeni lat 2017 - 2018 pozwalają zaobserwować niewielką, ale systematyczną poprawę w właściwym doborze stanowisk pracy przedszkolaka do indywidualnych potrzeb użytkownika.

Wyniki pomiarów z 2017 roku przeprowadzonych w 192 przedszkolach, gdzie zmierzono 11357 stanowisk, wykazały że 569 stanowisk nie spełniało norm tzn., że 5% przedszkolaków korzystało z mebli niedostosowanych do ich wzrostu, wyniki z 2018 roku

w tym zakresie wskazują, iż 3% przedszkolaków korzysta z wadliwie dobranych zestawów mebli.

Prawidłowe dostosowanie mebli do wzrostu dzieci stanowi nadal problem. Placówki, w których stwierdzono nieprawidłowości zobowiązano do dostosowania mebli przedszkolnych do wymagań ergonomii.

Jednocześnie skontrolowano sytuację w zakresie posiadania przez placówki certyfikatów zgodności z Polską Normą na meble edukacyjne zakupione po 1997 roku.

Na 1081 skontrolowanych przedszkoli w 813 z nich (tj.75%) odsetek mebli z certyfikatami wyniósł 100%, powyżej 50% mebli certyfikowanych stwierdzono w 210 placówkach (tj.19%), w 5% skontrolowanych przedszkoli stwierdzono, iż wyposażenie posiadające certyfikaty stanowi poniżej 50% mebli. Kontrole przeprowadzone w ramach nadzoru nad warunkami sanitarno-higienicznymi dla dzieci 6-letnich w tzw. oddziałach „zerowych” w placówkach oświatowych pozwoliły na ocenę 1092 oddziałów w tym zakresie.

W przedszkolach funkcjonuje 825 oddziałów, natomiast 267 oddziałów działa w strukturach szkół podstawowych. Właściwą infrastrukturę i wyposażenie pomieszczeń przeznaczonych do użytkowania przez dzieci z oddziałów zerowych zapewniono w 984 skontrolowanych placówkach. W około 10% placówek posiadających oddziały zerowe stwierdzono brak odpowiedniej infrastruktury, najczęściej były to zbyt mała powierzchnia sal, w placówkach szkolnych brak możliwości wydzielenia ciągów komunikacyjnych tak aby nie krzyżowały się z drogami komunikacyjnymi dla uczniów starszych oraz brak wydzielonego placu rekreacyjnego dla dzieci młodszych.

Szkoły

W roku 2018 skontrolowano 1176 placówek spośród 1809 znajdujących się pod nadzorem (tj. 65%). Wszystkie szkoły funkcjonowały w budynkach do tego przystosowanych. W złym stanie technicznym było 50 placówek (w 2017 r. 66 placówek), brak bieżącej czystości i porządku stwierdzono w 13 szkołach (w 2017 r. w 23 szkołach), natomiast jednocześnie występujący brak czystości oraz zły stan techniczny stwierdzono w 14 obiektach (w 2017 roku w 37 obiektach).

Niespełnienie standardów dostępności do urządzeń sanitarnych z powodu nadmiernej liczby uczniów przypadających na jedno oczko ustępowe bądź umywalkę stwierdzono w 6 szkołach.

W zdecydowanej większości skontrolowanych placówek (tj. 98%) zapewnione były prawidłowe warunki do utrzymania higieny osobistej uczniów tj. ciepła bieżąca woda, mydło w płynie w dozownikach, ręczniki papierowe bądź suszarki elektryczne oraz papier toaletowy. Niewłaściwy stan techniczny oraz stan sanitarno-higieniczny pomieszczeń i armatury sanitarnej stwierdzono w 38 placówkach szkolnych (tj. 3%).

Spośród 1176 ogółem skontrolowanych szkół 9 nie zapewniło uczniom dostępu do bieżącej ciepłej wody w roku 2017 brak dostępu do ciepłej wody stwierdzono w 10 placówkach szkolnych.

W trakcie kontroli bloków sportowych szczególną uwagę zwrócono na problem niewykorzystywania umywalni i natrysków po planowych zajęciach wychowania fizycznego. Mimo, iż warunki do utrzymania higieny osobistej z roku na rok są coraz lepsze, dzieci i młodzież szkolna nadal nie korzystają z nich systematycznie.

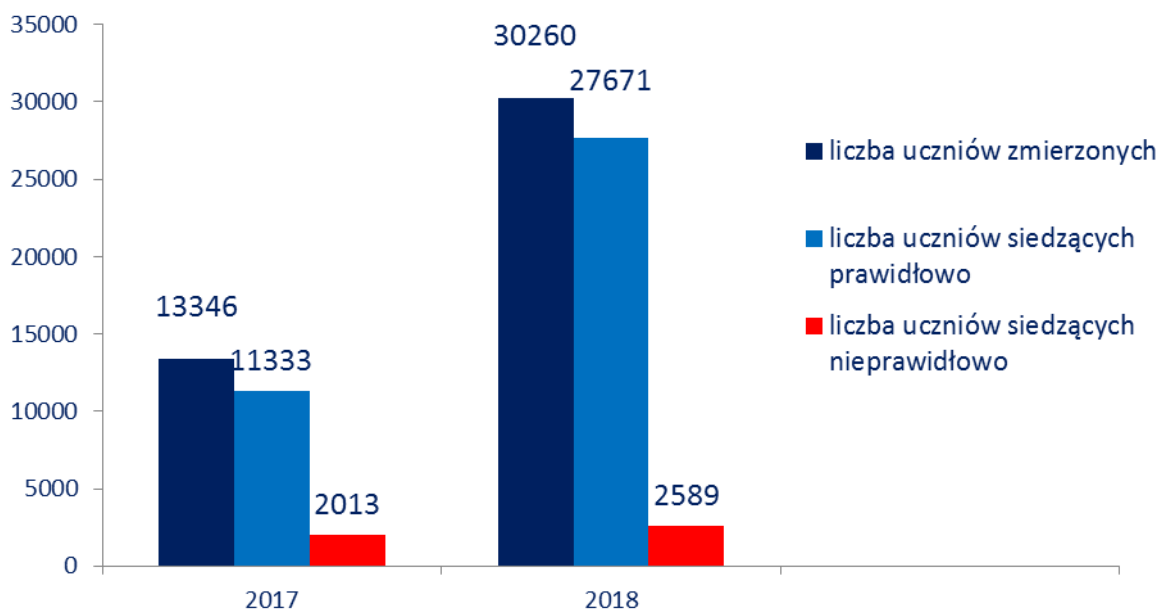
Podczas sprawowanego nadzoru sanitarnego stwierdzono, iż w 199 placówkach uczniowie nie wykorzystywali urządzeń natryskowych w ogóle, a w 267 przypadkach natryski używane były tylko po dodatkowych zajęciach sportowych. Uczniowie 146 placówek szkolnych korzystają sporadycznie z natrysków po zajęciach wychowania fizycznego, tylko w 24 szkołach uczniowie zawsze po zajęciach sportowych korzystają z natrysków.

Z roku na rok na terenie województwa śląskiego zwiększa się baza sportowa w szkołach. Regularnie do użytku oddaje się nowoczesne hale sportowe z zapleczem sanitarnym oraz urządzenia kultury fizycznej i boiska wielofunkcyjne.

Ponadto placówki oświatowe udostępniają swoim uczniom zaplecze do zajęć sportowych do wykorzystania poza lekcjami wychowania fizycznego. W 57 szkołach młodzież może korzystać z sali gimnastycznej, w 79 placówkach udostępnia się halę sportową. Z basenu poza lekcjami korzysta się w 385, a z siłowni lub klubu fitness w 31 placówkach, z boisk sportowych w 88 szkołach.

Ergonomia w szkole

Wzorem lat ubiegłych w roku 2018 dokonano oceny dostosowania mebli do wzrostu uczniów. Skontrolowano w sumie 404 szkoły (1847 oddziałów), gdzie zmierzono 30260 uczniów, z których 2589 tj. 8,5% korzystało z niedostosowanych do ich wzrostu stanowisk pracy. W roku 2017 odsetek nieprawidłowo dobranych stanowisk pracy ucznia wynosił 15%.



Wykres: Wyniki badań dostosowania mebli szkolnych do wzrostu uczniów w latach 2017-2018.

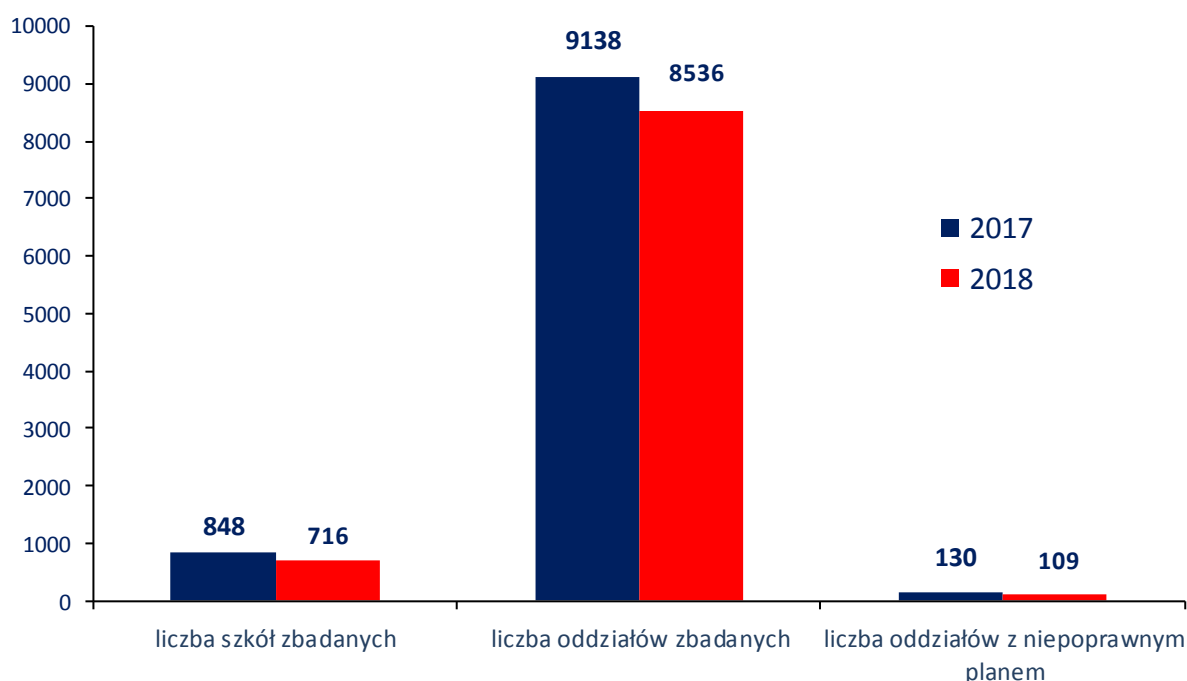
Podczas oceny mebli w placówkach oświatowych zwracano uwagę na dostosowanie parametrów funkcjonalnych mebli do wzrostu dzieci i uczniów, oznakowanie mebli, odpowiednie zestawienie mebli i ich stan techniczny oraz posiadanie przez nie certyfikatu.

Z przeprowadzonych analiz wynika, że w większości klas I – III szkół podstawowych na wyposażeniu znajdują się nowo zakupione stoły i krzesła w różnych rozmiarach, z których część posiada możliwość regulacji wysokości. Dyrektorzy coraz większą uwagę przywiązują do prawidłowych stanowisk pracy swoich uczniów, w tym celu nauczyciele dokonują pomiarów wysokości stołów krzesel i samych uczniów i na tej podstawie organizują ich stanowiska nauki. Odmienne ma się sytuacja przestrzegania zasad ergonomii na stanowiskach pracy uczniów starszych klas szkół podstawowych. Tutaj najczęściej obowiązuje system klasopracowni, wiąże się z tym przemieszczanie się uczniów z jednych zajęć na kolejne do różnych sal lekcyjnych, skutkiem tego znacznie utrudnione jest dostosowanie stanowiska pracy do wszystkich różnicowanych wzrostem uczniów poszczególnych oddziałów.

Na 1176 skontrolowanych szkół w 804 szkołach funkcjonujących samodzielnie i w zespołach tj. (68%) odsetek mebli edukacyjnych posiadających certyfikaty zgodności z Polską Normą wyniósł 100%, natomiast powyżej 50% mebli z certyfikatami stwierdzono w 314 szkołach (tj. 26%). Pod względem ilości certyfikowanych urządzeń i sprzętu sportowego stwierdzono, że zwiększyła się liczba szkół z wyposażeniem sportowym posiadającym wszystkie wymagane certyfikaty, ma to miejsce w placówkach z modernizowanymi boiskami sportowymi i urządzanymi na ich terenie boiskami wielofunkcyjnymi, pozwalającymi na prowadzenie bardziej zróżnicowanej formy zajęć.

Higiena pracy umysłowej ucznia

Jednym z zadań w ramach nadzoru nad warunkami higieny procesów nauczania i wychowania jest ocena tygodniowych rozkładów zajęć lekcyjnych. W tym celu brano pod uwagę potrzebę równomiernego rozłożenia zajęć dydaktycznych w poszczególnych dniach tygodnia. Na 8536 ocenionych rozkładów (z 716 szkół), 109 było niezgodne z zasadami, tzn. przekroczono dopuszczalną liczbę godzin oraz nie rozpoczynano zajęć o stałej porze.



Wykres: Higieniczna ocena rozkładów zajęć lekcyjnych.

Nieprawidłowości stwierdzone podczas przeprowadzonych czynności kontrolnych dotyczyły najczęściej: przekroczenia dopuszczalnej maksymalnej liczby godzin, zdwojenia godzin danego przedmiotu więcej niż 1 raz w tygodniu, nieuwzględnienia w każdym dniu zajęć z elementami ruchu, przerw międzylekcyjnych 5 - minutowych.

Wynikały one z powodu realizacji rozszerzonych treści programowych, ograniczonej dyspozycyjności nauczycieli zatrudnionych w niepełnym wymiarze czasu pracy, łączenia przez nauczycieli etatu w różnych szkołach, a także uwzględniania próśb rodziców obawiających się o bezpieczeństwo dzieci powracających ze szkoły w godzinach popołudniowych.

Profilaktyczna opieka zdrowotna w szkołach

Analogicznie do lat ubiegłych w roku 2018 pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej dokonali oceny warunków sprawowania opieki zdrowotnej nad uczniami w szkołach różnego typu. Na 1176 skontrolowanych szkół 1040 szkół posiadało gabinety profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej do własnej dyspozycji lub wspólnie z inną szkołą w tym samym obiekcie. W pozostałych placówkach profilaktyczną opiekę zdrowotną zapewniono w pomieszczeniach zastępczych szkoły lub poza jej terenem.

Podczas kontroli w gabinetach profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej zwrócono szczególną uwagę na to, czy gabinet spełniał wymogi dotyczące: wymaganej powierzchni, zapewnienia dostępu do ciepłej i zimnej wody oraz mydła w płynie, ręczników papierowych i środków do dezynfekcji rąk, zabezpieczenia przed zawilgoceniem ścian przy umywalkach, stosowanych materiałów wykończeniowych ścian i podłóg pomieszczeń (umożliwiających mycie i dezynfekcję powierzchni).

W trakcie sprawowanego nadzoru bieżącego nad gabinetami opieki zdrowotnej stwierdzono, iż 2 gabinety funkcjonowały niezgodnie z wymogami technicznymi. W 1 gabinecie stwierdzono brak dostępu do bieżącej ciepłej wody. W większości jednak skontrolowane gabinety utrzymane były w dobrym stanie sanitarno–technicznym i wyposażone w niezbędny sprzęt medyczny. Niewłaściwy stan sanitarny stwierdzono w 1 z gabinetów.

Zdecydowana większość gabinetów wyposażona jest w meble: szafkę na leki i materiał opatrunkowy, kozetkę, parawan i sprzęt oraz pomoce do wykonywania testów przesiewowych: wagę lekarską, tablice do badania ostrości wzroku, aparat do mierzenia ciśnienia, siatki centylowe. Wyposażenie obejmuje także sprzęt oraz instrukcje do udzielania pomocy medycznej.

Podczas przeprowadzanych kontroli dyrektorzy szkół sygnalizowali, że opieka medyczna w placówkach jest niewystarczająca i zgłaszali potrzebę zapewnienia pomocy medycznej przez cały tydzień.

Dożywianie dzieci i młodzieży w szkołach

W minionym roku sprawozdawczym spośród 1176 skontrolowanych szkół wszystkich typów 971 prowadziło dożywianie dla uczniów (82,5%). Wydawanie ciepłych posiłków przygotowywanych na miejscu prowadzone było w 762 placówkach (tj.65%), natomiast dostarczanych w formie cateringu w 202 placówkach (tj.17%). W pozostałych przypadkach obiady zapewnione były poza szkołą. Z obiadów (pełnych i jednodaniowych) łącznie skorzystało 126373 uczniów, w tym 11585 z posiłków dofinansowanych, co stanowi 9% uczniów. W trakcie kontroli ustalono, że 807 (tj.69%) szkół oferowało swoim uczniom możliwość wypicia ciepłego napoju (mleka, herbaty).

Warunki wypoczynku dzieci i młodzieży

W 2018 r. na obszarze województwa śląskiego zorganizowano ogółem 3051 turnusów (2071 w trakcie wypoczynku letniego oraz 980 w trakcie wypoczynku zimowego).

Podczas wypoczynku zimowego i letniego przeprowadzono 828 kontroli, w tym:

- 289 w okresie ferii zimowych,
- 539 w okresie wakacji letnich.

W skontrolowanych placówkach wypoczynku na terenie województwa śląskiego wypoczywało łącznie 38851 uczestników (24521 podczas wypoczynku letniego i 14330 zimowego).

Podczas kontroli szczególną uwagę zwracano na:

- stan sanitarno–techniczny budynków i pomieszczeń,
- liczbę i stan techniczny urządzeń sanitarnych,
- stan sanitarny pomieszczeń przeznaczonych do użytkowania przez uczestników wypoczynku,
- zagęszczenie w pokojach mieszkalnych dzieci i młodzieży oraz wietrzenie tych pomieszczeń.

Pod względem sanitarnym większość placówek sezonowych było dobrze przygotowanych. Uczestnicy wypoczynku mieli zapewnione odpowiednie warunki zakwaterowania i pobytu.

Podczas 23 turnusów nie zapewniono właściwych warunków sanitarno-higienicznych, nałożono 9 mandatów na kwotę 1250 zł.

Szkoły wyższe

Na terenie województwa śląskiego funkcjonowało 49 uczelni wyższych, w tym 22 publiczne i 27 niepubliczne, zlokalizowane ogółem w 119 obiektach. W 2018 r. oceniono stan sanitarny 52 obiektów należących do 23 uczelni. Stan techniczny budynków nie budził zastrzeżeń.

W jednym przypadku stwierdzono uchybienia higieniczno-sanitarne. Wszystkie placówki posiadały dostęp do bieżącej ciepłej wody w pomieszczeniach sanitarnych oraz wyposażone były w środki higieny osobistej.

Ogólnopolska akcja ważenia tornistrów

W ramach ogólnopolskiej akcji ważenia tornistrów w październiku 2018 r. przeprowadzono badania obciążenia uczniów ciężarem tornistrów w wytypowanych szkołach podstawowych na terenie woj. śląskiego. Badaniem objęto ogółem 27396 uczniów klas I-VIII ze 101 szkół podstawowych. Z danych uzyskanych podczas badań stwierdzono, iż u 5.236 (tj. 19,1%) uczniów waga tornistra przekraczała 15% ciężaru ciała.

Podsumowanie i wnioski

W roku 2018 przeprowadzono ogółem 5.283 kontrole w placówkach środowiska dziecięco - młodzieżowego. Ponadto zostało wydane 722 decyzje administracyjne, nałożono 24 mandaty na łączną kwotę 5000 zł. W 2018 r. rozpatrzono 161 interwencji dotyczących

placówek nauczania i wychowania z których 65 było uzasadnionych a 96 okazało się bezzasadnych.

W skontrolowanych placówkach obserwuje się systematyczną poprawę stanu sanitarnego i technicznego, pomimo wciąż dużych potrzeb remontowych.

Niewątpliwie istnieją też aspekty, które nadal stanowią problem w środowisku szkolnym. Pewne trudności stwarza w dalszym ciągu bieżące zapewnienie uczniom środków higieny osobistej (mydła w płynie i ręczników papierowych oraz papieru toaletowego). Wynika to między innymi z niewłaściwych zachowań uczniów (niszczenie przez nich dozowników, pojemników na papier, a także artykułów higienicznych w pomieszczeniach sanitarnych). W tym celu podejmowane są próby zakupu trwalszego sprzętu i urządzeń.

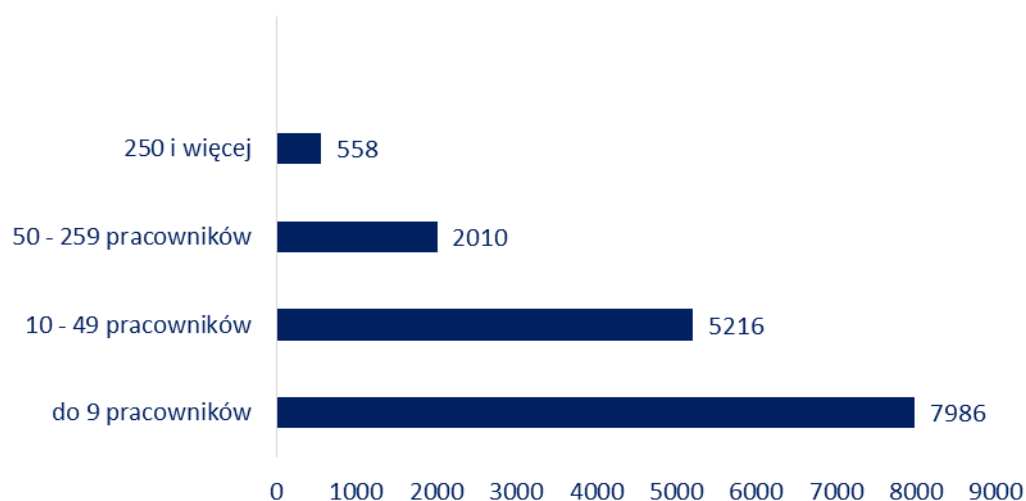
Problemem pozostaje utrzymanie higieny po zajęciach z wychowania fizycznego. Pomimo zapewnienia coraz to lepszych warunków dzieci i młodzież szkolna nie korzystają z urządzeń natryskowych po zajęciach z wychowania fizycznego włączonych do planów lekcji.

Aktualne jest także zagadnienie prawidłowego dostosowania mebli szkolnych do wzrostu uczniów. Dobór stanowisk do wzrostu uczniów jest nieraz przypadkowy i nie wpływa korzystnie na kształtowanie prawidłowych postaw i zachowań higienicznych wśród młodzieży, a w konsekwencji prowadzi do zaburzeń statyki ciała. Systematycznie prowadzone kontrole z analizą usadwienia uczniów, oceną umeblowania oraz wskazywanie placówkom nieprawidłowości prowadzą do wzrostu liczby obiektów wyposażonych w nowe, certyfikowane meble. Coraz więcej szkół zachęca uczniów do pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych w klasach lub szafkach szkolnych.

Ścisła współpraca z władzami samorządowymi, przekazywanie w formie wystąpień informacji dotyczących stwierdzonych w trakcie kontroli nieprawidłowości, powoduje, że organy prowadzące znacznie szerzej postrzegają problemy placówek, szybciej podejmują działania mające na celu wyeliminowanie nieprawidłowości, co w konsekwencji prowadzi do poprawy warunków pobytu i pracy w placówkach oświatowych.

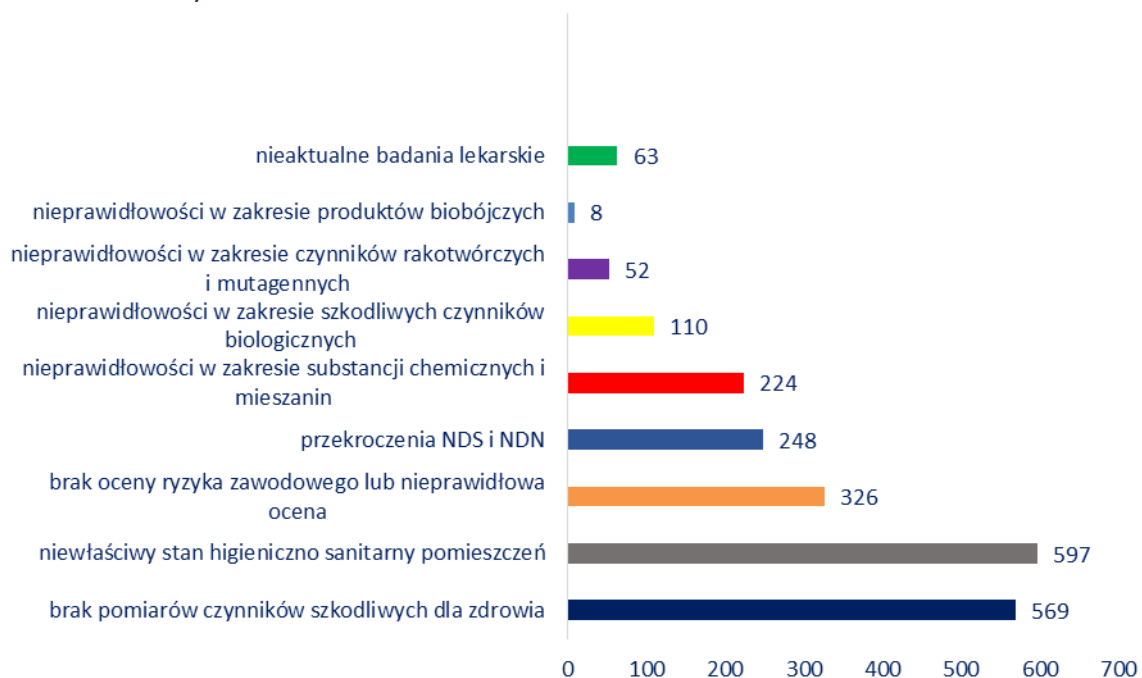
OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKŁADACH PRACY

W roku 2018 na terenie województwa śląskiego ewidencja obejmowała 15770 zakłady pracy, zatrudniające 740877 pracowników.



Wykres. Struktura zakładów pracy województwa śląskiego w roku 2018 wg liczby zatrudnionych pracowników.

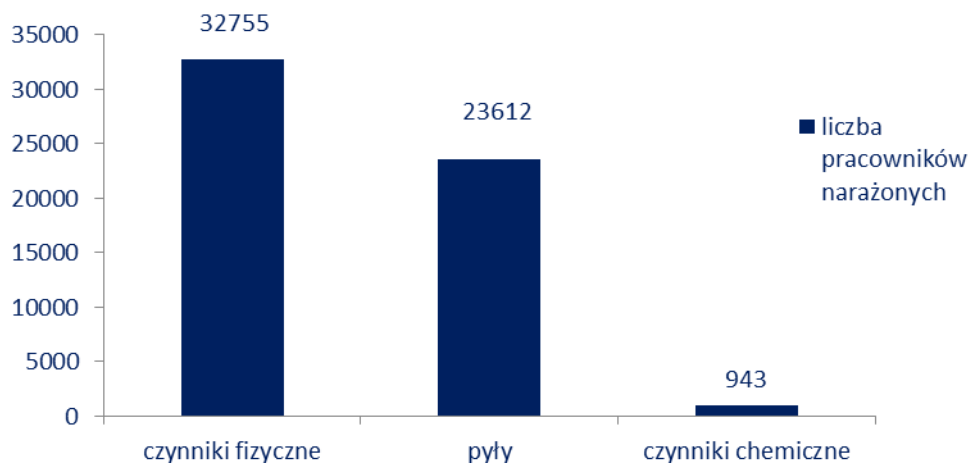
Kontroli warunków higieny pracy poddano 3562 zakładów pracy, przeprowadzając 4773 kontroli sanitarnych.



Wykres. Liczba zakładów pracy w województwie śląskim wg stwierdzonych w roku 2018 nieprawidłowości.

W celu wyeliminowania stwierdzonych w czasie kontroli nieprawidłowości higieniczno-sanitarnych wydanych zostało 1661 decyzji administracyjnych zawierających 7130 zarządzeń.

W 2018 roku stwierdzono przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w 826 zakładach pracy wskazując ekspozycję na jeden lub więcej czynników szkodliwych 44949 pracowników.



Wykres. Liczba osób pracujących w warunkach przekroczenia NDS i NDN.

W porównaniu z rokiem ubiegłym liczba pracowników narażonych na ponadnormatywne stężenia i natężenia czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy zmniejszyła się o 5%.

Poprawę warunków pracy starano się uzyskać poprzez:

- zainstalowanie wentylacji i klimatyzacji na stanowiskach pracy,
- zmiany organizacyjne i rotację pracowników na stanowiskach pracy,
- modernizację istniejących zakładów pracy i uruchamianie nowych zakładów pracy,
- wymianę parku maszynowego oraz wdrażanie nowoczesnych technologii i procesów produkcyjnych,
- egzekwowanie częstotliwości badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia i wdrożenie instrukcji bezpieczeństwa i higieny pracy,
- egzekwowanie utrzymania odpowiedniego stanu sanitarnego pomieszczeń produkcyjnych i pomieszczeń higieniczno-sanitarnych.

W roku 2018 na terenie województwa śląskiego nadzorem bieżącym objętych było 978 zakładów pracy, w których w środowisku pracy występowały substancje, ich mieszaniny, czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym lub mutagennym z czego kontroli poddano 259 zakładów. Narażenie na wyżej wymienione czynniki wystąpiło u 14427 pracowników, w tym 2892 kobiet.

W trakcie przeprowadzanych kontroli najczęściej stwierdzano: brak rejestrów prac, których wykonywanie powoduje konieczność pozostawania w kontakcie z substancjami, ich mieszaninami, czynnikami lub procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym lub mutagennym, brak rejestrów pracowników narażonych na działanie substancji, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub

mutagennym, brak przekazywania informacji o substancjach, ich mieszaninach, czynnikach lub procesach rakotwórczych lub mutagennych do Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

W Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Katowicach w elektronicznej bazie gromadzone są „Informacje o substancjach, preparatach, czynnikach lub procesach technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym”, które są przekazywane do Centralnego Rejestru Danych o narażeniu na substancje chemiczne, ich mieszaniny, czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym lub mutagennym prowadzonego w Instytucie Medycyny Pracy w Łodzi.

Z analizy danych wprowadzanych do rejestru wynika, że na terenie województwa śląskiego najczęściej zgłaszane jest narażenie na czynniki takie jak: benzen, tlenek chromu VI, składniki wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych WWA, promieniowanie jonizujące oraz pył drewna twardego. Większość pracodawców zgłaszających narażenie mężczyzn stanowią koksownie, zakłady ogólnobudowlane, stolarnie, kopalnie.

Kobiety najczęściej pracowały w ekspozycji zawodowej na dichromian potasu, chromian potasu, benzen, tlenek etylenu, akrylamid oraz promieniowanie jonizujące. Najwięcej zgłoszeń narażenia kobiet odnotowano w zakładach należących do sektora służby zdrowia oraz laboratoriach. Informacje te są podstawą do objęcia właściwą opieką zdrowotną pracowników zawodowo narażonych na czynniki rakotwórcze i podjęcia szeroko rozumianych działań profilaktycznych. O szkodliwości dla zdrowia i negatywnych skutkach zdrowotnych świadczą stwierdzone w województwie śląskim choroby zawodowe wywołane przez ekspozycje zawodową na kancerogeny występujące w środowisku pracy.

Pomimo, iż poprawa warunków środowiska pracy przyczyniła się do obniżenia stężeń i natężeń wielu czynników kancerogennych, szczegółowa analiza narażenia zawodowego pracowników wykazała, iż głównymi czynnikami powodującymi nowotwory w latach 2010-2018 były: azbest, benzen oraz WWA. Wynika to z długiego okresu (20 – 40 lat) jaki upływa od pierwszej ekspozycji na czynnik kancerogeny do rozwoju i ujawnienia się takich chorób, jak pylica azbestowa i nowotwory.

Potwierdziło się to również w roku 2018, kiedy to z 10 nowotworów aż 8 z nich zostało wywołanych ekspozycją zawodową na w/w czynniki. Stwierdzone choroby zawodowe wywołane przez czynniki rakotwórcze to: 5 przypadków międzybłoniaka opłucnej i 2 przypadki raka płuca i oskrzela przy narażeniu na włókna i pyły zawierające azbest (na stanowiskach pracy: murarz, spawacz, monter, ślusarz, mistrz zmianowy, dyspozytor, wykuwacz żużla, kierownik rozdzielni, sprzętaczka), 1 przypadek raka płuca przy narażeniu na azbest i WWA (na stanowisku pracy: namiarowy paku - koksowniczy paku, ślusarz remontowy), 1 przypadek nowotworu wywołanego działaniem promieniowania jonizującego (na stanowisku pracy: cieśla górniczy), 1 przypadek nowotworu nosa i zatok przynosowych przy narażeniu na formaldehyd (na stanowisku pracy: górnik).

Rzadziej występują choroby wywołane przez związki chromu VI oraz promieniowanie jonizujące. W związku z faktem, iż największe ryzyko wchłaniania włókien azbestowych występuje podczas pracy z minerałami azbestowymi oraz podczas kruszenia i obróbki

produktów azbestowo-cementowych nadzorowano również prace związane z usuwaniem azbestu. W tym zakresie przeprowadzono 66 kontroli. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami wydano 3 decyzje administracyjne zawierające 17 nakazów.

W ramach nadzoru nad chemikaliami przeprowadzono 1928 kontroli kwestionując między innymi karty charakterystyki dla 166 produktów, w których najczęściej stwierdzano niepełne lub niezgodne z polskimi przepisami informacje dotyczące środków ochrony indywidualnej oraz postępowania z substancją bądź mieszaniną i ich magazynowaniem. Do częstych nieprawidłowości stwierdzanych podczas prowadzonych kontroli należał brak zgodności pomiędzy zapisami poszczególnych punktów karty charakterystyki lub rozbieżności pomiędzy zapisami karty charakterystyki a oznakowaniem opakowania niebezpiecznych substancji i mieszanin. Stosujący substancje i mieszaniny wskazują również na niewłaściwy przepływ informacji w łańcuchu dostaw związany między innymi z opieszałością dystrybutorów w dostarczaniu dokumentów. Nagminnie dostarczane przez nich karty charakterystyki są nieaktualne. Wyeliminowanie nieprawidłowości uzyskano poprzez wydanie 207 decyzji administracyjnych.

Realizacja nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu produktów biobójczych spowodowała kontrolę w 145 obiektach. Wydano 6 decyzji administracyjnych dotyczących produktów biobójczych w zakresie braku wymaganego pozwolenia na obrót produktem biobójczym, zawartością w składzie niedozwolonych substancji czynnych, braku wymaganego opakowania, niewłaściwie oznakowanych opakowań.

W latach 2017-2018 skontrolowano warunki pracy i oceny narażenia zawodowego pracowników zatrudnionych w 238 zakładach sektora gospodarki ściekami i odpadami.

W w/w zakładach zatrudnionych jest 5848 pracowników narażonych na działanie szkodliwych czynników biologicznych. W trakcie kontroli stwierdzono, iż w 30 obiektach nie przeprowadzono oceny ryzyka zawodowego z uwzględnieniem występowania szkodliwych czynników biologicznych, natomiast 233 pracownikom nie zapewniono odpowiednich szkoleń w powyższym zakresie.

W 60 zakładach stwierdzono nieodpowiedni stan higieniczny pomieszczeń i urządzeń higieniczno-sanitarnych. Ponadto w 49 zakładach pracy stwierdzono uchybienia, które dotyczyły braku aktualnych wyników badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia.

W związku z niewłaściwym stanem higieniczno-sanitarnym wydano 130 decyzji administracyjnych w zakresie: szkodliwych czynników biologicznych, substancji chemicznych i ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym, jak również decyzji dotyczących m.in. przeprowadzenia badań i pomiarów w środowisku pracy oraz obniżenia stężeń i czynników szkodliwych.

W 2018 r. państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni realizowali projekt REF-6 z zakresu egzekwowania przepisów dotyczący klasyfikacji i oznakowania mieszanin chemicznych oraz egzekwowania przepisów rozporządzenia 1907/2006 - REACH w zakresie stosowania wyłączeń z wymagań dotyczących oznakowania i pakowania, zharmonizowanej klasyfikacji i oznakowania substancji (odstępstw od klasyfikacji zharmonizowanej oraz zasad szczególnych dotyczących wprowadzania do obrotu i stosowania produktów biobójczych).

W województwie przeprowadzono łącznie 40 kontroli podmiotów stanowiących różne ogniwa będące łańcuchami dostaw przedmiotowych produktów. Informacje zebrane na podstawie formularzy przygotowanych przez europejskie Forum wymiany informacji o egzekwowaniu przepisów w Europejskim Obszarze Gospodarczym (EOG) przesłane zostały do Głównego Inspektoratu Sanitarnego celem weryfikacji i podsumowania projektu. W związku z stwierdzonymi podczas kontroli nieprawidłowościami dotyczącymi legalności wprowadzania do obrotu produktów biobójczych wszczęto postępowanie administracyjne. Informacje o nieprawidłowościach dotyczących klasyfikacji mieszanin niebezpiecznych przekazano właściwym miejscowo i rzeczowo państwowym powiatowym inspektorom sanitarnym.

W ewidencji województwa śląskiego znajduje się 4536 zakładów pracy, w których występują szkodliwe czynniki biologiczne dla zdrowia. W roku 2018 skontrolowano 950 zakładów pracy, w których 48358 osób narażonych było na szkodliwe czynniki biologiczne w tym: 48358 pracowników narażonych na 2 grupę zagrożenia oraz 16404 pracowników narażonych na 3 grupę zagrożenia. Przeprowadzono 1050 kontroli i wydano 109 decyzji administracyjnych. Najczęściej stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły: braku oceny ryzyka zawodowego uwzględniającego narażenie na szkodliwe czynniki biologiczne dla zdrowia w środowisku pracy, braku szkoleń w zakresie bhp pracowników zatrudnionych w narażeniu na szkodliwe czynniki biologiczne dla zdrowia, braku rejestru prac i pracowników zatrudnionych w narażeniu na 3 grupę zagrożenia na szkodliwe czynniki biologiczne na zdrowia, braku opracowanych procedur i instrukcji dotyczących narażenia na szkodliwe czynniki biologiczne dla zdrowia w środowisku pracy.

W roku 2018 w województwie śląskim stwierdzono 376 przypadków chorób zawodowych, to jest aż o 8 przypadków więcej niż w roku poprzednim.

Analiza zapadalności na choroby zawodowe przedstawiona została w tabeli.

Tabela. Analiza zapadalności na choroby zawodowe w latach 2014-2018.

L.p.	Jednostka chorobowa	2014	2015	2016	2017	2018
1.	Zatrucie ostre i przewlekłe	1	0	5	0	1
2.	Gorączka metaliczna	1	0	0	0	0
3.	Pylica płuc	457	265	440	203	201
4.	Choroby opłucnej lub osierdzia wywołane pyłem azbestowym	0	2	2	4	2
5.	Przewlekłe obturacyjne zapalenie oskrzeli	3	3	1	18	2
6.	Astma oskrzelowa	3	3	4	5	2
7.	Zewnętrzne alergiczne zapalenie pęcherzyków płucnych	0	0	3	3	0
8.	Choroby płuc wywołane pyłem metali twardych	0	0	1	0	0
9.	Alergiczny nieżyt nosa	4	8	4	1	1
10.	Przedziurawienie przegrody nosa wywołane substancjami o działaniu żrącym lub drażniącym	0	1	0	0	0
11.	Przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym, trwającym co najmniej 15 lat	13	18	22	19	28
12.	Nowotwory złośliwe powstałe w następstwie	14	8	9	6	10

	działania czynników występujących w środowisku pracy, uznanych za rakotwórcze u ludzi					
13.	Choroby skóry	8	6	3	6	4
14.	Przewlekłe choroby narządu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy	23	17	26	24	21
15.	Przewlekłe choroby układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy	26	31	39	37	50
16.	Obustronny trwały odbiorczy ubytek słuchu	35	26	32	32	23
17.	Zespół wibracyjny	17	6	7	5	2
18.	Choroby układu wzrokowego wywołane czynnikami fizycznymi, chemicznymi lub biologicznymi	3	0	1	0	0
19.	Choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa	42	33	17	22	29
	Ogółem:	637	650	427	368	376

W ostatnich latach zaobserwowano przede wszystkim wyraźny spadek stwierdzanych pylic płuc. Należy jednak zwrócić uwagę, iż dane statyczne nie zawsze odzwierciedlają rzeczywistą sytuację epidemiologiczną. Niedoszacowanie takie może wynikać z faktu, iż proces rozwoju zmian chorobowych w przypadku pylicy jest powolny, a brak udokumentowanych objawów chorobowych nie wyklucza, iż z upływem czasu choroba ta może się ujawnić i rozwinąć pomimo wcześniejszego zakończenia pracy w warunkach narażenia. Znaczący spadek zachorowań jest z całą pewnością efektem szeroko prowadzonej kilkunastoletniej profilaktyki. Należy zwrócić uwagę iż, w zapobieganiu skutkom zdrowotnym szkodliwości zawodowych bierze udział zarówno pracodawca jak pracownik.

Nie ulega żadnej wątpliwości, że najistotniejsze znaczenie w zapobieganiu chorobom zawodowym ma zespół działań i środków zmierzających do zapewnienia pracownikowi bezpiecznych i higienicznych warunków pracy poprzez coraz doskonalsze metody zraszania, ograniczające ilość pyłu, a także bardziej skuteczne środki ochrony pracowników w szczególności maski, a także poprzez uświadomienie pracownika o istniejących zagrożeniach, kontrolę stanu jego zdrowia oraz działania zapobiegające rozwojowi choroby. W procesie tym nie można pominąć roli pracownika, który przez odpowiednie zachowanie w miejscu pracy, a w szczególności przez przestrzeganie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy oraz prowadzenie higienicznego życia może ograniczyć skutki narażenia zawodowego, co z całą pewnością minimalizuje ryzyko wystąpienia chorób zawodowych.

Nadzór nad środkami zastępczymi

Nasilenie problemu dotyczącego tzw. wprowadzania do obrotu „dopalaczy” w ostatnich latach spowodowało intensyfikację działań Państwowej Inspekcji Sanitarnej. W porównaniu z poprzednimi latami w roku 2018 zaobserwowano znaczny spadek aktywności podmiotów wprowadzających do obrotu środki zastępcze. Pomimo, iż liczba zatruć spadła w porównaniu do roku poprzedniego nadal jest bardzo wysoka. Wynika to z rzetelnego zgłaszania podejrzeń zatruć tzw. dopalaczami przez placówki lecznicze z terenu woj. śląskiego. W 2018 r. przeprowadzono łącznie 10 kontroli i wizytacji dotyczących podejrzenia wprowadzania do

obrotu środków zastępczych. Skontrolowanych zostało 5 podmiotów. Podczas kontroli zabezpieczono wspólnie z Policją 680 opakowań produktów, z czego do badań laboratoryjnych Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni pobrali 232 próbki wyrobów, co do których zachodziło podejrzenie, że są środkami zastępczymi. Z przeprowadzonych ocen i badań bezpieczeństwa produktów wynika, że wprowadzane do obrotu wyroby stanowią zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi. W badaniach najczęściej wykrywano analogi strukturalne substancji wymienionych w załącznikach do ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. W 2018 r. wydano 100 decyzji w w/w zakresie, od których wniesiono 8 odwołań. 81 decyzji dotyczyło osób prywatnych, które udostępniały lub udzielały środki zastępcze. Po otrzymaniu wyników badań bezpieczeństwa produktów wymierzono stronom postępowania 24 kary pieniężne na kwotę 570 000,00 zł za wprowadzanie do obrotu produktów uznanych za środki zastępcze. W ramach prowadzonego postępowania II instancyjnego Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wydał 10 decyzji, na które złożono 4 skargi do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach.

Tabela. Działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w ramach nadzoru nad środkami zastępczymi w latach 2013-2018.

Rok	Liczba kontroli	Liczba pobranych próbek do badań	Liczba zabezpieczonych produktów	Liczba nałożonych kar finansowych	Kwota nałożonych kar pieniężnych za wprowadzanie do obrotu środków zastępczych
2013	74	177	2827	43	2.710.000 zł
2014	68	247	2188	41	1.550.000 zł
2015	390	427	7756	100	4.790.000 zł
2016	119	185	7145	60	1.837.000 zł
2017	75	404	9859	72	1.775.000 zł
2018	10	232	680	24	570.000 zł

HIGIENA RADIACYJNA

Ochrona przed promieniowaniem jonizującym

Zapobiegawczy i bieżący nadzór sanitarny nad warunkami higieny radiacyjnej w celu zapewnienia odpowiedniego poziomu ochrony radiologicznej pracowników, osób z ogółu ludności oraz pacjentów poddawanych ekspozycjom z wykorzystaniem promieniowania jonizującego do celów diagnostyki medycznej i radiologii zabiegowej sprawuje Oddział Higieny Radiacyjnej w strukturach Działu Nadzoru Sanitarnego Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Katowicach. Zadania te są realizowane, między innymi, poprzez wydawanie zezwoleń na uruchamianie i stosowanie aparatów rentgenowskich oraz uruchamianie pracowni, w których zainstalowane są takie aparaty, opiniowanie dokumentacji projektowej pracowni wraz z projektem osłon stałych, wydawanie zgody na prowadzenie działalności związanej z narażeniem czy prowadzenie kontroli w ramach nadzoru bieżącego w zakresie działalności, na którą wydane zostało zezwolenie bądź zgoda. Zgodnie z powyższym, w omawianym okresie sprawozdawczym do Oddziału wpłynęło 236 wniosków o wydanie zezwolenia w zakresie bezpieczeństwa jądowego i ochrony radiologicznej, na podstawie których przeprowadzono 215 kontroli sanitarnych i wydano 267 decyzji zezwalających na uruchomienie i stosowanie aparatów rtg oraz 241 decyzji zezwalających na uruchomienie pracowni rtg. Większość wniosków (213) dotyczyła stomatologicznych aparatów rtg do zdjęć wewnątrzustnych i pantomograficznych; uruchomiono również 46 diagnostycznych aparatów rtg do zdjęć i 20 tomografów komputerowych. Jednym z elementów dokumentacji dołączanej do wniosku o wydanie zezwolenia jest projekt pracowni rentgenowskiej zawierający obliczenia wymaganej grubości osłon stałych przed promieniowaniem wytwarzanym przez zainstalowany aparat. W 2018 roku zaopiniowanych pozytywnie zostało 269 projektów osłon stałych, w tym 202 projekty dotyczące nowych bądź modernizowanych pracowni i gabinetów stomatologicznych. Ponadto, w Oddziale Higieny Radiacyjnej rozpatrywane są wnioski o wydanie zgody na prowadzenie działalności związanej z narażeniem na promieniowanie jonizujące w celach medycznych polegającej na udzielaniu świadczeń zdrowotnych z zakresu badań rentgenodiagnostycznych, badań diagnostycznych i leczenia chorób nienowotworowych oraz paliatywnego leczenia chorób nowotworowych z wykorzystaniem produktów radiofarmaceutycznych oraz zabiegów z zakresu radiologii zabiegowej, z wyłączeniem aparatów stomatologicznych i dentytometrycznych. Zgoda wydawana jest podmiotowi, który spełnia określone wymagania dotyczące stosowanego sprzętu i zatrudnionego personelu, po wcześniejszym uzyskaniu opinii właściwego terenowo konsultanta wojewódzkiego do spraw radiologii – diagnostyki obrazowej lub medycyny nuklearnej. W 2018 roku zarejestrowano 22 wnioski o wydanie zgody, wystosowano 27 wniosków do konsultanta w celu uzyskania merytorycznej oceny stosowanych w jednostkach procedur radiologicznych i innych informacji oraz wydanie opinii. Po przeprowadzeniu kontroli wydano

20 decyzji – zgod na prowadzenie działalności w ww. zakresie. Ponadto, w omawianym okresie sprawozdawczym jedna jednostka, w której wykonywane są procedury z zakresu radioterapii onkologicznej zwróciła się do Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego o wydanie stosownej opinii. Po przeprowadzonej kontroli sanitarnej przez upoważnionego pracownika Oddziału, pozytywna opinia została wydana.

W ramach nadzoru bieżącego w zakresie higieny radiacyjnej przeprowadza się kontrole przestrzegania warunków bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej w jednostkach, dla których na wykonywanie działalności zostało wydane zezwolenie lub zgoda. W 2018 roku upoważnieni pracownicy przeprowadzili 313 kontroli sanitarnych, wynikających z planu pracy, w trakcie których oceniali sposób działania jednostki w zakresie przestrzegania przepisów określających wymagania ochrony radiologicznej. Poza kontrolami planowanymi przeprowadzono jedną kontrolę sprawdzającą, 2 tematyczne, 19 kontroli na wniosek jednostki o wydanie zgody na prowadzenie działalności oraz 8 kontroli interwencyjnych, zakończonych wydaniem kary pieniężnej w związku z podjęciem działalności związanej z narażeniem bez wymaganego zezwolenia lub wbrew jego warunkom. Naruszenie przepisów prawnych, które stwierdzono podczas kontroli, a których nie usunięto do 7 dni, skutkowało wydaniem 4 decyzji nakazujących, w których kontrolowany podmiot zobowiązany został do realizacji wymagań pokontrolnych w ustalonym terminie.

W poniższej tabeli przedstawiono ogólną liczbę aparatów rtg znajdujących się pod nadzorem, ilość urządzeń skontrolowanych w 2018 roku oraz liczbę wydanych zezwoleń dla poszczególnych typów.

Tabela. Aparaty rtg – ilość skontrolowanych urządzeń i wydanych zezwoleń.

Rodzaj aparatów rtg	Według ewidencji	Skontrolowanych	Wydanych zezwoleń
Stosowane w radiologii zabiegowej naczyniowej	61	19	4
Stosowane w radiologii zabiegowej pozostałej	124	42	16
Stosowane w diagnostyce bez radiologii zabiegowej	20	2	-
Tylko do zdjęć	384	139	46
Do zdjęć i prześwietleń	67	22	6
Mammografy	76	24	7
Stomatologiczne wewnętrzne	1337	418	135
Stomatologiczne panoramiczne	422	152	78
Densytometry	41	10	5
Tomografy komputerowe	106	41	20

Tabela. Ilość przeprowadzonych kontroli sanitarnych oraz wydanych decyzji zezwalających na uruchomienie pracowni rtg i stwierdzonych podczas kontroli nieprawidłowości.

Rodzaj działalności związanej z wykorzystaniem promieniowania	Według ewidencji	Skontrolowanych	Wydanych zezwoleń na pracowni rtg	Wydanych decyzji administracyjnych na usunięcie uchybień	Osób objętych kontrolą dawek
Pracownie diagnostyczne – ogółem	1227	376	154	3	3890
Pracownie radiologii zabiegowej	66	24	5	-	973
Pracownie stomatologiczne	524	177	80	-	589
Jednostki bez pracowni rtg stosujące aparaty rtg – ogółem	1036	331	-	1	2903
Jednostki bez pracowni rtg stosujące aparaty rtg do radiologii zabiegowej	74	27	-	1	1602
Gabinety stomatologiczne rtg	937	282	-	-	932
Ambulanse	10	3	-	-	47

Pod nadzorem Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, zgodnie z ewidencją Oddziału Higieny Radiacyjnej, w minionym, 2018 roku pozostawało 2638 aparatów rtg, co stanowi wzrost o 138 urządzeń w stosunku do 2017 r. Tendencję wzrostową odnotowano także wśród ogólnej liczby pracowni – na terenie województwa w 2018 roku funkcjonowało o 120 pracowni więcej niż w roku poprzednim, tj. 1227 pracowni rentgenowskich, spośród których 66 to pracownie radiologii zabiegowej naczyniowej, a 524 – stomatologiczne. Jezdne aparaty przyłóżkowe, aparaty stosowane w radiologii zabiegowej oraz stomatologiczne aparaty zlokalizowane wyłącznie w gabinetach stomatologicznych-rtg, użytkowane były w 1036 jednostkach organizacyjnych. Spośród nich, największą liczbę stanowiły właśnie gabinety stomatologiczne-rtg, w 2018 roku było ich aż 937. Na terenie województwa działa ponadto 10 ambulansów rtg.

Największą liczbę spośród uruchamianych, jak i stosowanych urządzeń rentgenowskich stanowią stomatologiczne aparaty rtg do zdjęć wewnątrzustnych – uruchomionych i stosowanych na terenie naszego województwa jest 1337 tego typu urządzeń. Ponadto, w omawianym okresie sprawozdawczym stosowanych było:

- 422 stomatologicznych aparatów rentgenowskich do zdjęć panoramicznych,
- 384 diagnostycznych aparatów rentgenowskich do zdjęć,
- 106 tomografów komputerowych,
- 67 diagnostycznych aparatów rentgenowskich do zdjęć i prześwietleń,
- 76 mammografów,
- 41 densytometrów,

- 61 aparatów rentgenowskich stosowanych w radiologii zabiegowej naczyniowej – angiografów,
- 124 aparatów rentgenowskich stosowanych w pozostałej radiologii zabiegowej,
- 20 aparatów rentgenowskich stosowanych w diagnostyce bez radiologii zabiegowej.

W narażeniu na promieniowanie jonizujące w związku z obsługą lub pozostawianiem w zasięgu oddziaływania opisanych wyżej urządzeń rentgenowskich jest 6840 osób, zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych, zaliczonych do kategorii narażenia A (74 pracowników) oraz kategorii narażenia B (6766 pracowników).

Kolejnym istotnym obszarem działania Oddziału Higieny Radiacyjnej jest współpraca i wymiana informacji z innymi urzędami w sprawach sanitarnych, rozpatrywanie wniosków i interwencji, które zakresem merytorycznym pokrywają się z zakresem działania komórki oraz działalność informacyjna i szkoleniowa – w minionym roku Oddział Higieny Radiacyjnej był organizatorem Krajowej Narady Kierowników Oddziałów Higieny Radiacyjnej Wojewódzkich Stacji Sanitarно-Epidemiologicznych, w ramach której kierownicy poszczególnych oddziałów mieli możliwość odwiedzenia Śląskiego Centrum Radiometrii Środowiskowej Głównego Instytutu Górniczo i Centrum Onkologii w Gliwicach, zaznajomienia się z prowadzoną w tych instytucjach działalnością badawczą i medyczną oraz uczestnictwa w wykładach i prelekcjach najwybitniejszych specjalistów w dziedzinach związanych z ochroną radiologiczną na terenie naszego województwa.

Ochrona przed promieniowaniem niejonizującym

W oparciu o art. 4 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2019 r. , poz. 59), Wojewódzka Stacja Sanitarно - Epidemiologiczna w Katowicach sprawuje bieżący nadzór sanitarny, przeprowadzając kontrole przestrzegania przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne, w szczególności dotyczących warunków zdrowotnych środowiska pracy, a zwłaszcza zapobiegania powstawaniu chorób zawodowych i innych chorób związanych z warunkami pracy w podmiotach leczniczych, zakładach przemysłowych, placówkach naukowo-badawczych oraz innych stosujących urządzenia wytwarzające pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od 0 Hz do 300 GHz. W okresie od stycznia do grudnia 2018 r. Oddział Higieny Radiacyjnej przeprowadził 69 kontroli w 57 podmiotach leczniczych, 11 zakładach przemysłowych oraz 1 zakładzie stosującym źródła pola-EM do celów naukowo-badawczych. Podczas wykonywanych czynności kontrolnych zwracano uwagę na przestrzeganie przez użytkowników źródeł pola-EM przepisów dotyczących zapewnienia bezpiecznych warunków eksploatacji.

Kontrolujący położyli nacisk na sprawdzenie, czy użytkownicy źródeł pola-EM przeprowadzili rozpoznanie i ocenę zagrożeń elektromagnetycznych w miejscach narażenia, ze szczególnym uwzględnieniem prac podczas użytkowania rozpoznanych źródeł pola-EM, zgodnie z zapisami rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 czerwca 2016 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy pracach związanych z narażeniem na pole elektromagnetyczne (Dz. U. z 2018 r., poz. 331). Analizie poddano również kwestię

aktualizacji programu szkolenia z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy oraz zapewnienia pracownikom, dla których przebywanie w polu-EM rozpoznanych stref ochronnych nie zostało wykluczone, wszelkich niezbędnych informacji dotyczących wyników oceny zagrożeń elektromagnetycznych oraz przekazania tych informacji osobom fizycznym wykonującym prace na innej podstawie niż stosunek pracy lub prowadzącym na własny rachunek działalność gospodarczą, którzy mają dostęp do pola-EM stref ochronnych. a także czy zostało to udokumentowane odpowiednimi zaświadczeniami. Kontrole dotyczyły również posiadania, przez pracowników odpowiednich orzeczeń lekarskich o braku przeciwwskazań zdrowotnych do pracy w narażeniu na pole-EM a także odpowiedniego zapisu w skierowaniach na profilaktyczne badania lekarskie, dotyczącego charakterystyki pola-EM i poziomu narażenia w przestrzeni pracy dostępnej dla pracownika. Podczas prowadzonych czynności kontrolnych zwracano także uwagę na częstotliwość wykonywania pomiarów rozkładu pola-EM zgodnie z zapisami rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 02 lutego 2011 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. z 2011 r. Nr 33, poz. 166). Sprawdzano również czy użytkownicy źródeł pola-EM wypełniają obowiązek sporządzania rejestru i uzupełniania kart badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia występujących na stanowiskach pracy. Kolejnym z elementów podlegających kontroli było oznakowanie źródeł pola-EM oraz występujących w ich otoczeniu stref ochronnych.

Największą grupę pod względem ilości stosowanych źródeł pola-EM, tworzą jednostki ochrony zdrowia. W prowadzonej przez Oddział Higieny Radiacyjnej ewidencji w 2018 r. znalazło się 1233 urządzeń eksploatowanych w 352 podmiotach leczniczych. Kontroli zostało poddanych 8 tomografów rezonansu magnetycznego MRI, 285 aparatów do elektrokoagulacji, 24 diatermie terapeutyczne oraz 64 inne urządzenia eksploatowane w 57 jednostkach medycznych. W 2018 roku, odnotowano 16% wzrost liczby instalowanych urządzeń służących do realizacji procedur diagnostycznych z użyciem magnetycznego rezonansu jądrowego. Odnotowano także niewielki wzrost ilości aparatów do elektrokoagulacji.

Ilość pozostałych źródeł pola-EM użytkowanych w podmiotach leczniczych w odniesieniu do lat wcześniejszych pozostaje na zbliżonym poziomie.

Tabela. Porównanie ilości eksploatowanych źródeł pola-EM w latach 2016-2018.

	2016	2017	2018
Urządzenia MRI	50	50	58
Aparaty do elektrochirurgii	849	864	881
Diatermie terapeutyczne	70	68	69
Inne urządzenia medyczne (w tym aparaty do terapii polem magnetycznym)	218	223	225
Liczba urządzeń łącznie	1187	1205	1233

Znaczną część źródeł pola-EM ujętych w ewidencji stanowią urządzenia stosowane w zakładach przemysłowych. W ewidencji Oddziału Higieny Radiacyjnej w minionym roku

znajdują się 494 źródła pola elektromagnetycznego użytkowane na terenie 70 zakładów przemysłowych.

W 2018 r. przeprowadzono kontrole w 11 podmiotach, w których skontrolowano 33 urządzenia do hartowania indukcyjnego, 19 zgrzewarek, oraz 30 innych urządzeń przemysłowych.

W przypadku źródeł pola-EM eksploatowanych w przemyśle w odniesieniu do lat wcześniejszych ich ilość pozostaje na zbliżonym poziomie.

Porównanie ilości urządzeń stosowanych w przemyśle na przestrzeni lat 2016–2018 przedstawiono w tabeli.

Tabela. Porównanie ilości eksploatowanych źródeł pola-EM w latach 2016-2018.

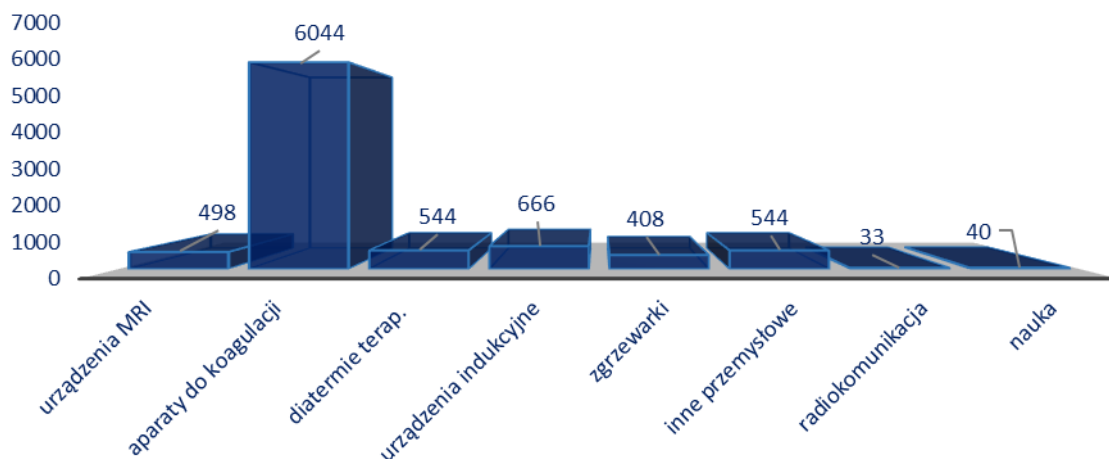
	2016	2017	2018
Urządzenia indukcyjne	187	187	191
Zgrzewarki	183	170	189
Inne urządzenia (w tym urządzenia do spawania i elektrodrażarki)	134	116	114
	504	473	494

Kontroli poddano również 1 placówkę naukowo-badawczą stosującą 3 źródła pola-EM. W przypadku 4 spośród kontrolowanych jednostek Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w związku ze stwierdzonymi w trakcie kontroli uchybieniami wydał decyzje nakazujące ich usunięcie.

Stwierdzone uchybienia dotyczące:

- braku dokumentu potwierdzającego przeprowadzenie oceny zagrożeń elektromagnetycznych w miejscach narażenia, ze szczególnym uwzględnieniem prac podczas użytkowania rozpoznanych źródeł pola-EM,
- braku aktualnych dokumentów potwierdzających przekazanie informacji dotyczących wyników oceny zagrożeń elektromagnetycznych osobom fizycznym wykonującym prace na innej podstawie niż stosunek pracy lub osobom prowadzącym na własny rachunek działalność gospodarczą, mającym dostęp do pola-EM stref ochronnych,
- braku aktualnych orzeczeń lekarskich stwierdzających brak przeciwwskazań zdrowotnych do pracy dla osób fizycznych wykonujących działalność na innej podstawie niż stosunek pracy lub prowadzących działalność gospodarczą mających dostęp do pola-EM stref ochronnych, zostały usunięte w terminach określonych decyzjami.

Na podstawie sprawowanego nadzoru oraz prowadzonego rejestru użytkowników źródeł pola-EM stwierdzono, że na terenie województwa śląskiego zatrudnionych jest 8777 osób, które mają dostęp do pola-EM stref ochronnych, co zostało przedstawione na poniższym wykresie.



Wykres. Ilość osób które mają dostęp do pola-EM stref ochronnych.

W ramach współpracy z Oddziałem Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego wydawane są opinie dotyczące oddziaływania na zdrowie ludzi i środowisko nowopowstających lub modernizowanych źródeł pola elektromagnetycznego, zgodnie z kwalifikacją według rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 09 listopada 2010 roku w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. 2016 poz. 71). W 2018 r. wydano 23 takie opinie, tj.:

- 20 dla stacji bazowych telefonii komórkowej,
- 1 dla linii elektroenergetycznej 110 kV,
- 2 dla instalacji radarowych.

Wydawane są również opinie dotyczące dopuszczenia do użytkowania nowo wybudowanych lub modernizowanych źródeł pola elektromagnetycznego. W okresie sprawozdawczym w tym zakresie wydano 46 opinii z których 45 dotyczyło stacji bazowych a 1 instalacji radarowej.

Oddziaływanie pól elektromagnetycznych na zdrowie od lat budzi wiele kontrowersji. Do Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego wpływają interwencje osób obawiających się ich negatywnego oddziaływania.

W omawianym okresie odnotowano 20 takich zgłoszeń.

Dotyczyły one:

- 14 stacji bazowych telefonii komórkowej,
- 2 rozdzielni transformatorowych 50Hz,
- 1 stacji radiodostępu do internetu,
- 1 latarni ulicznej.

W dwóch przypadkach osoby zgłaszające nie potrafiły zidentyfikować źródeł pola elektromagnetycznego. W przypadku każdej interwencji przeprowadzono postępowanie wyjaśniające i w uzasadnionych przypadkach ekipy pomiarowe Oddziału Badań Higieny Radiacyjnej Działu Laboratoryjnego WSSE w Katowicach wykonały pomiary natężenia pola elektrycznego i gęstości mocy promieniowania elektromagnetycznego dla celów ochrony

ludzi i środowiska w zakresie częstotliwości od 0,3 GHz do 38 GHz (pola elektromagnetyczne emitowane przez urządzenia i anteny stacji bazowych telefonii komórkowej) oraz natężenia pola elektrycznego i magnetycznego w zakresie częstotliwości 50 Hz (pola elektromagnetyczne emitowane przez rozdzielnie transformatorowe i latarnię uliczną).

W 2018 roku, na podstawie art. 122a, art. 149 oraz 152 ustawy Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2018 r. poz 799 z późn. zm.) do WSSE w Katowicach wpłynęło:

- 165 zgłoszeń instalacji wytwarzających pole elektromagnetyczne,
- 1060 informacji o zmianie parametrów i innych danych instalacji wytwarzających pola elektromagnetyczne,
- 1364 sprawozdań z pomiarów pola elektromagnetycznego przeprowadzonych dla celów ochrony środowiska,
- 17 informacji o zakończeniu eksploatacji instalacji wytwarzających pola elektromagnetyczne.

Na podstawie prowadzonej analizy sprawozdań z pomiarów Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wystosował do operatorów stacji bazowych 14 pism o uzupełnienie pomiarów wewnątrz budynków znajdujących się w potencjalnym zasięgu oddziaływania anten sektorowych stacji bazowych z uwzględnieniem miejsc, w których mogą przebywać ludzie.

W roku 2018, w jednostkach funkcjonujących na terenie działania WSSE w Katowicach, Oddział Badań Higieny Radiacyjnej Działu Laboratoryjnego wykonał pomiary kontrolne natężenia pola elektromagnetycznego dla celów bezpieczeństwa i higieny pracy w otoczeniu następujących źródeł pól elektromagnetycznych:

I – urządzenia eksploatowane w ochronie zdrowia:

- 80 aparatów do elektrochirurgii,
- 4 diatermii terapeutycznych (krótkofalowe),
- 24 innych urządzeń do elektroterapii (magnetoterapia),

Ogółem w 2018 roku wyznaczono rozkłady natężenia pola elektromagnetycznego w otoczeniu 108 urządzeń – źródeł pól elektromagnetycznych eksploatowanych w jednostkach ochrony zdrowia zlokalizowanych na terenie województwa śląskiego.

W 2018 roku ekipy pomiarowe Oddziału Badań Higieny Radiacyjnej Działu Laboratoryjnego WSSE w Katowicach wykonywały również pomiary natężenia pola elektrycznego i gęstości mocy promieniowania elektromagnetycznego dla celów ochrony ludzi i środowiska w zakresie częstotliwości od 0,3 GHz do 38 GHz (promieniowanie emitowane przez urządzenia i anteny stacji bazowych telefonii komórkowej) oraz natężenia pola elektrycznego i magnetycznego w zakresie częstotliwości 50 Hz (promieniowanie od napowietrznych linii elektroenergetycznych i rozdzielni transformatorowych) w ramach interwencji dotyczących skarg mieszkańców naszego województwa. W okresie sprawozdawczym rozpatrzono łącznie 14 skarg, w ramach których wykonano pomiary w 10 lokalach mieszkalnych zlokalizowanych w budynkach wielorodzinnych – blokach, w 4 lokalach mieszkalnych w jednorodzinnych budynkach wolnostojących, oraz miejscach dostępnych dla ludności – otoczenie stacji kolei linowej, klatka schodowa, otoczenie budynków.

W wyniku przeprowadzenia w/w pomiarów nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów natężenia promieniowania elektromagnetycznego w środowisku ogólnym określonych w obowiązujących podstawach prawnych.

W 2018 roku Oddział Badań Higieny Radiacyjnej wykonał również następujące pomiary i badania laboratoryjne:

A - pomiary dozymetryczne rozkładu mocy dawki rentgenowskiego promieniowania jonizującego (na stanowiskach pracy i w kierunku skuteczności istniejących osłon stałych) w otoczeniu 177 medycznych aparatów rtg, w tym:

- 3 aparatów rtg stosowanych w radiologii zabiegowej naczyniowej,
- 7 aparatów rtg stosowanych w radiologii zabiegowej pozostałej,
- 25 diagnostycznych aparatów rtg do zdjęć,
- 5 diagnostycznych aparatów rtg do zdjęć i prześwietleń,
- 3 aparatów rtg do mammografii,
- 73 aparatów rtg stomatologicznych do zdjęć wewnątrzustnych,
- 45 aparatów rtg stomatologicznych do zdjęć panoramicznych,
- 2 aparatów rtg do densytometrii kości,
- 14 tomografów komputerowych,

oraz 4 innych aparatów rtg- przeglądarki bagażu, poczty w obiektach sądów i banku.

W trakcie przeprowadzonych pomiarów dozymetrycznych stwierdzono:

- niewystarczające zabezpieczenie przed promieniowaniem jonizującym wykonanych w gabinetach osłon stałych (ściany, drzwi) dla nowozainstalowanych: 2 stomatologicznych aparatów rtg do zdjęć wewnątrzustnych;

We wszystkich wyżej wymienionych przypadkach wykonano powtórne pomiary uzupełniające po wykonaniu dodatkowych prawidłowych zabezpieczeń.

B - pomiary w zakresie kontroli fizycznych parametrów aparatów rtg i urządzeń radiologicznych (testy specjalistyczne) dla 18 medycznych aparatów rtg, w tym:

- 12 diagnostycznych aparatów do zdjęć, w tym 3 aparaty cyfrowe,
- 1 aparat rtg do mammografii,
- 5 stomatologicznych aparatów rtg do zdjęć wewnątrzustnych

oraz 6 monitorów opisowych stosowanych do prezentacji obrazów medycznych.

Wykonane pomiary w zakresie kontroli fizycznych parametrów aparatów rentgenowskich - testy specjalistyczne - wykazały, że wszystkie przebadane aparaty rtg spełniały kryteria jakości wyszczególnione w załączniku nr 6 do Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie warunków bezpiecznego stosowania promieniowania jonizującego dla wszystkich rodzajów ekspozycji medycznej.

C - w ramach działania placówki pomiarowej skażeń promieniotwórczych wykonano łącznie 70 analiz radiochemicznych i spektrometrycznych stężenia izotopu Cs-137 w próbkach produktów żywnościowych, wody wodociągowej, wody powierzchniowej, paszy i zbóż, w tym:

- w 10 próbkach w ramach nadzoru nad bezpieczeństwem żywności zgodnie z „Planem pobierania próbek w ramach urzędowej kontroli i monitoringu dla Państwowej Inspekcji Sanitarnej na 2018 rok”,

- w 58 próbkach pochodzących od producentów z terenu województwa śląskiego w ramach placówki pomiarów skażeń promieniotwórczych zgodnie z harmonogramem pobierania próbek zatwierdzonym przez Prezesa Państwowej Agencji Atomistyki,

- w 1 próbce wody w ramach porównań międzylaboratoryjnych (metoda radiochemiczna i spektrochemiczna).

Wykonano badania następujących próbek:

- 25 próbek środków spożywczych (mięso: wołowe, wieprzowe, drób, ryby; jaja; owoce: truskawki, jabłka; warzywa: kapusta, cebula, buraki, marchew, ziemniaki; grzyby: podgrzybki);

- 7 próbek mleka spożywczego płynnego;

- 13 próbek wody powierzchniowej pochodzącej z ujęć wody pitnej dla mieszkańców woj. śląskiego tj. rzek: Wisły, Soły, Białej Przemszy, ze zbiorników: „Czaniec”, „Goczałkowice”, „Dzieńkowice”, oraz Kanału Centralnego Sosnowiec – Maczki;

- 20 próbek wody wodociągowej pochodzącej z sieci wodociągowej miast: Katowice, Sosnowiec, Gliwice, Bytom, Częstochowa, tj. miast liczących ok. 200 tys. mieszkańców;

- 2 próbki zbóż (pszenica, żyto);

- 1 próbka paszy surowej (siano) do karmienia zwierząt,

oraz dodatkowo

- 1 próbkę wody w ramach porównań międzylaboratoryjnych (metoda radiochemiczna i spektrochemiczna),

W badanych próbkach nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych poziomów skażeń promieniotwórczych izotopem Cs-137. Zmierzone w w/w próbkach stężenie tego izotopu w poszczególnych grupach produktów, z wyjątkiem próbek grzybów leśnych, utrzymują się na tym samym poziomie jak w latach poprzednich i praktycznie są porównywalne ze skażeniami tych produktów przed rokiem 1986 tj. przed awarią w Czarnobylu na Ukrainie. W przebadanej 1 próbce podgrzybków świeżych stwierdzono podwyższone zawartości izotopu Cs – 137 tj. 112,7 Bq/kg, ale nie przekraczające dopuszczalnego poziomu.

W próbkach wody powierzchniowej i wodociągowej zmierzone stężenie izotopu cezu było poniżej granicy oznaczalności stosowanej akredytowanej metody badawczej (granica oznaczalności dla metody radiochemicznej w naszym laboratorium wynosi 0,39 Bq/l).

NADZÓR ZAPOBIEGAWCZY

Jednym z zadań Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest prowadzenie działań profilaktycznych zmierzających do zapobiegania możliwości powstania zagrożeń dla bezpieczeństwa sanitarnego i zdrowia ludzi na różnych etapach procesu inwestycyjnego, w tym na etapie planowania, projektowania, realizacji i dopuszczenia do użytkowania obiektów budowlanych.

Obowiązujące przepisy wymagają uwzględnienia w procesie inwestycyjno-budowlanym zagadnień z zakresu ochrony środowiska i ludzi. Już w fazie przedinwestycyjnej wymagana jest kompleksowa ocena planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych poczynając od przygotowania dokumentacji i zachowania stosownych procedur wynikających z przepisów. Rolą Państwowej Inspekcji Sanitarnej w niniejszej procedurze jest ocena oddziaływania na ludzi, planowanych do realizacji inwestycji.

Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w roku 2018, na podstawie art. 54 i 58 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2018 r. poz. 2081 z późn. zm.) wydał 155 stanowisk dokumentów sporządzonych w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Przy opiniowaniu strategii wyznaczających kierunki rozwoju w wymiarach społeczno-kulturowym, gospodarczym infrastrukturalnym, przestrzennym i środowiskowym zwracano uwagę na czynniki środowiskowe, a zwłaszcza jakość powietrza, dostępność i jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi oraz klimat akustyczny, które są istotnymi determinantami stanu zdrowia ludzi. Przedkładane programy ochrony środowiska, programy ograniczenia niskiej emisji, plany zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, usuwania azbestu, ochrony przed hałasem, rewitalizacji i remediacji, zawierały szereg planowanych zamierzeń w celu poprawy stanu środowiska, takich jak m.in.:

- poprawa efektywności energetycznej oraz ograniczenie niskiej emisji,
- rekultywacja terenów zdegradowanych,
- działania naprawcze (remediacja) dotyczące usuwania toksycznych substancji ze środowiska (ziemi, gleby wód gruntowych),
- budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej na terenach nieskanalizowanych,
- przygotowanie projektów inwestycyjnych pod kątem współfinansowania ze źródeł zewnętrznych, zwłaszcza z funduszy Unii Europejskiej,
- szeroko pojęta edukacja społeczeństwa oraz propagowanie zachowań motywujących ludność do racjonalnego gospodarowania surowcami i energią, jak również budowanie wiedzy i kształtowanie poglądów oraz postaw mieszkańców w zakresie aktywnego uczestnictwa w realizacji zadań ujętych w Programach, a także, która ma na celu podniesienie świadomości ekologicznej i zwiększenie poczucia odpowiedzialności za otoczenie.

Istotnym problemem jest zanieczyszczenie powietrza nasilające się szczególnie w okresie zimy poprzez spalanie w kotłach indywidualnych przez mieszkańców paliw niskiej jakości, a czasem nawet różnego rodzaju odpadów.

Z dostarczanych do Państwowej Inspekcji Sanitarnej dokumentacji wynika, że miasta i gminy podejmują szereg działań w zakresie poprawy stanu powietrza atmosferycznego m.in.:

- termomodernizacja budynków, budowa budynków energooszczędnych oraz pasywnych, a także podłączenie do sieci ciepłowniczej użytkowników budynków mieszkalnych posiadających ogrzewanie piecowe,
- ograniczenie zużycia energii poprzez modernizację oświetlenia (inteligentne systemy sterowania),
- modernizacja i budowa dróg oraz centrów przesiadkowych,
- modernizacja i rozbudowa infrastruktury ciepłowniczej,
- budowa tras i ścieżek rowerowych,
- promocja oraz wspieranie transportu publicznego,
- hermetyzowanie obiektów oczyszczalni ścieków,
- wymiana przestarzałych, wysokoemisyjnych źródeł ciepła na energooszczędne i ekologiczne, w tym pochodzące z odnawialnych źródeł energii.

Jednakże jakość powietrza w tym zakresie nie ulega wyraźnej poprawie, czego dowodzą stwierdzone w ostatnim czasie alerty smogowe. W Polsce smog dokucza, nie tylko mieszkańcom największych miast. Największe zagrożenie związane jest z tzw. niską emisją. To zanieczyszczenia pochodzące z pieców i małych kotłowni, zawierające do 95 proc. rakotwórczego benzo[a]pirenu oraz pyłów zawieszonych PM 10 i PM 2,5, te ostatnie są przyczyną chorób układu oddechowego i krwionośnego.

Źródłem zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego oraz hałasu w środowisku jest także transport i komunikacja. Stąd w opiniowanych programach zwracano uwagę na działania skierowane na poprawę funkcjonalności i parametrów technicznych dróg oraz na konieczność wyprowadzenia ruchu tranzytowego z centrów miast poprzez budowę obwodnic, instalowanie ekranów akustycznych chroniących istniejącą zabudowę mieszkaniową.

Ważnym czynnikiem mającym wpływ na jakość życia mieszkańców województwa jest właściwe planowanie przestrzenne. Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny oraz państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wydali łącznie 306 stanowisk dotyczących projektów planów zagospodarowania przestrzennego miast, gmin i powiatów oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Przy opiniowaniu tych dokumentów zwracano szczególną uwagę na lokalizowanie terenów pod działalność o charakterze uciążliwym (obiekty przemysłowe, centra logistyczne, obiekty gospodarki odpadami i gospodarki ściekowej), w odpowiedniej izolacji, z dala od terenów chronionych (terenów zabudowy mieszkaniowej, oświaty, usług zdrowia, rekreacyjno-sportowych). Istotny problem stanowiły projekty planów zagospodarowania, w których obszary produkcyjne sąsiadowały bezpośrednio z terenami mieszkaniowymi. Dotyczyły one

najczęściej terenów z istniejącą zabudową. Pozytywnie oceniane były projekty planów, w zapisach których przewidziano oddzielenie terenów o różnym przeznaczeniu i o różnych wymaganiach sanitarnohigienicznych poprzez zastosowanie odpowiednich rozwiązań np. usytuowanie usług nieuciążliwych czy też terenów zielonych pomiędzy obszarami o różnym przeznaczeniu.

W województwie śląskim organy PIS wydały 102 opinie, w sprawie uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. W opiniach określano warunki dotyczące m.in. konieczności ochrony ludzi i miejsc ich przebywania przed niekorzystnym oddziaływaniem dróg, uciążliwych obiektów przemysłowych i komunalnych, poprzez realizację urządzeń ochronnych tj. ekranów akustycznych, pasów zieleni izolacyjnej, urządzeń ograniczających emisję zanieczyszczeń do środowiska, a także odpowiednią lokalizację.

Znaczną grupę dokumentów uzgadnianych w zakresie wymagań higienicznych i zdrowotnych stanowiły dokumentacje projektowe obiektów usługowo-handlowych, przemysłowych, gastronomicznych, obiektów związanych z produkcją i obrotem artykułami spożywczymi, obiektów oświatowych, żłobków oraz zakładów fryzjerskich, kosmetycznych, odnowy biologicznej, solariów i studia tatuażu, obiektów przeznaczonych dla osób starszych w zakresie opieki dziennej i całodobowej. Opiniowano także dokumentacje projektowe budowy i przebudowy, a także zmiany sposobu użytkowania istniejących obiektów ochrony zdrowia (szpitale, ambulatoria, zakłady rehabilitacji, apteki).

Ocenie w zakresie wymagań higieniczno-sanitarnych podlegały rozwiązania proponowane przez projektantów, w aspekcie m.in. zagwarantowania odpowiednich warunków sanitarno-higienicznych w miejscach pobytu ludzi (w tym również osobom zatrudnionym w zakładach pracy), poprzez zastosowanie m.in. prawidłowej funkcji oraz warunków techniczno-użytkowych pomieszczeń, właściwych pod względem zdrowotnym materiałów budowlanych, prawidłowej wentylacji w projektowanych pomieszczeniach, odpowiednich rozwiązań dotyczących instalacji wodnej i kanalizacyjnej, właściwego oświetlenia, zabezpieczenia ludzi przed narażeniem na ponadnormatywny poziom czynników chemicznych, fizycznych i biologicznych. Stwierdza się, że projektuje się coraz więcej obiektów wyposażonych w nowoczesne systemy grzewcze i wentylacyjne zużywające mniejsze ilości energii oraz ograniczające emisję zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego.

Problemy jakie napotymano podczas opiniowania dokumentacji projektowej to m. in.: brak wyczerpującego opisu technicznego i technologicznego do proponowanych rozwiązań, nie uwzględniano prawidłowej funkcji pomieszczeń, czy też wystarczających ilości punktów wodnych. Częstym problemem były również nieprawidłowe rozwiązania w zakresie wentylacji pomieszczeń, bądź też w ogóle wentylacja w pomieszczeniach nie była uwzględniana, głównie w projektach zmiany sposobu użytkowania. Wiele adaptowanych pomieszczeń w istniejących budynkach nie spełniało przepisów techniczno-budowlanych. Dokumentacje projektowe były opiniowane pozytywnie w przypadku uzupełnienia dokumentacji i usunięcia nieprawidłowości.

Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w roku 2018 wydał 363 stanowiska dotyczące odstępstw od wymagań tych przepisów techniczno-budowlanych w zakresie wysokości, oświetlenia światłem dziennym oraz lokalizacji pomieszczeń poniżej poziomu terenu.

Przy wydawaniu zgód na odstępstwa od w/w przepisów zwracano szczególną uwagę na konieczność zaprojektowania we wnioskowanych pomieszczeniach skutecznej wentylacji zapewniającej wymianę powietrza wynikającą z potrzeb użytkowych i funkcji tych pomieszczeń, bilansu ciepła i wilgotności, oraz zanieczyszczeń stałych i gazowych, zapewnienia oświetlenia światłem sztucznym zgodnym z wymogami Polskich Norm, a także odpowiedniego zabezpieczenia ścian i podłóg pomieszczeń przed przenikaniem wilgoci.

Ponadto, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej zajmowały stanowiska dotyczące możliwości zastosowania recyrkulacji powietrza w zakładach opieki zdrowotnej, usytuowania terenowych wyrzutni powietrza instalacji wentylacyjnych i klimatyzacyjnych oraz możliwości zmniejszenia odległości zbiorników na nieczystości ciekłe.

Istotnym problemem na terenie województwa śląskiego była lokalizacja miejsc do gromadzenia odpadów stałych na terenach należących do powstałych wspólnot mieszkaniowych. Problem ten najczęściej wynika z ograniczonej powierzchni działek wspólnot oraz braku możliwości posadowienia śmietników zgodnie z obowiązującymi przepisami w tym zakresie. W związku z powyższym, do Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego zwracano się o udzielenie zgody na zmniejszenie odległości usytuowania miejsc do gromadzenia odpadów stałych od okien i drzwi do budynków z pomieszczeniami przeznaczonymi na pobyt ludzi. Wydano 21 zgód na lokalizacje śmietników

Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w ubiegłym roku udzielił 8 zgód na zastosowanie nowych technologii uzdatniania wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

W roku 2018 pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej dokonali 2664 kontrole, w związku z dopuszczeniem do użytkowania obiektów budowlanych na podstawie art. 56 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo Budowlane i art. 3 pkt 3 ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej. W ramach tych czynności dokonywano szczegółowego przeglądu zrealizowanych obiektów i ich otoczenia, pod kątem zgodności z uzgodnioną w zakresie wymagań higienicznych i zdrowotnych dokumentacją projektową. Pojawiające się problemy w sprawowaniu zapobiegawczego nadzoru sanitarnego dotyczą uruchamianych zakładów kosmetycznych, salonów tatuażu, w których niejednokrotnie dokonuje się usługi z naruszeniem ciągłości tkanek (mezoterapia, botox, wampirzy lifting, tatuaż), bez powiadomienia organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Istnieją trudności w egzekwowaniu odpowiednich wymagań sanitarnych dla tych zakładów, gdyż brak jest przepisów określających wymagania dla tego typu działalności i nakładających obowiązek jej zgłoszenia.

Obserwuje się również nieprawidłowości w zakresie rozwiązań instalacji sanitarnych, w szczególności wentylacji. Dotyczy to obiektów, dla których dokumentacja projektowa nie obejmowała instalacji sanitarnych, bądź instalacje te nie były uzgodnione w zakresie

wymagań higienicznych i zdrowotnych. Jak wynika z praktyki przyjętej przez projektantów, do uzgodnienia w zakresie wymagań higienicznych i zdrowotnych niejednokrotnie przedkładane są projekty w części dotyczącej zagospodarowania terenu i architektury, bez instalacji sanitarnych. Projekty instalacji stanowią odrębne opracowania, bądź są dołączane do projektu architektoniczno – budowlanego i nie są uzgadniane w powyższym zakresie, o czym świadczy brak klauzuli uzgodnieniowej na rzucie podstawowym instalacji sanitarnych. Wynikiem tego jest fakt, że projekty budowlane bez uzgodnień instalacji sanitarnych są zatwierdzane decyzją pozwolenia na budowę przez organy administracji architektoniczno-budowlanej. Powyższa praktyka powoduje problemy przy kontroli obiektów przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w związku z ich przekazywaniem do użytkowania. Zdarzają się przypadki błędnych rozwiązań projektowych w opracowywanych dokumentacjach branżowych, które nie były uzgadniane w zakresie wymagań higienicznych i zdrowotnych. Podczas czynności kontrolnych w obiektach bardzo trudno jest prawnie wyegzekwować dokonanie zmian w niewłaściwie wykonanych instalacjach, zrealizowanych na podstawie ww. dokumentacji, gdyż zgodnie z art. 56 ustawy Prawo budowlane organy zajmują stanowisko w sprawie zgodności wykonania obiektu budowlanego z projektem budowlanym. Tymczasem błędy te mają istotny wpływ na warunki sanitarne w pomieszczeniach, a także na instalacje w budynku (instalacje wod –kan. i wentylacji). Wśród nich wymienić należy m.in.:

- brak rozwiązań chroniących instalacje sanitarne przed rozwojem bakterii legionella,
- łączenie w instalacjach wentylacji ze sobą przewodów z pomieszczeń o różnych wymaganiach użytkowych i sanitarno-higienicznych,
- niewłaściwa lokalizacja czerpni i wyrzutni powietrza,
- zastosowanie niewłaściwego urządzenia do odzysku ciepła (szczególnie dotyczy to obiektów działalności leczniczej),
- niezastosowanie odpowiedniego układu ciśnień tak, aby powietrze nie przenikało z pomieszczeń o niższych wymaganiach sanitarnych do pomieszczeń o wyższych wymaganiach,
- brak zastosowania instalacji kanalizacji technologicznej (separatory tłuszczu, substancji ropopochodnych) przed odprowadzeniem ścieków do kanalizacji właściwej,
- brak odpowiedniego zabezpieczenia anty skażeniowego dla ochrony sieci wodociągowej.

Usunięcie błędów po zakończeniu robót budowlanych i wykończeniowych często jest niemożliwe lub wiąże się z poważnymi kosztami. W związku z powyższym podjęto działania w zakresie współpracy z organami administracji architektoniczno-budowlanej polegające na wzajemnym informowaniu się w przypadku występowania problemów w procesie inwestycyjnym.

Do zadań Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego należy prowadzenie działań profilaktycznych zmierzających do zapobiegania możliwości powstania zagrożeń dla bezpieczeństwa sanitarnego i zdrowia ludzi na różnych

etapach procesu inwestycyjnego, w tym na etapie planowania, projektowania, realizacji i dopuszczenia do użytkowania obiektów budowlanych. W ramach tych zadań dokonywano sprawdzenia poprawności przyjętych rozwiązań w zakresie wymagań higienicznych i zdrowotnych w różnych dokumentacjach projektowych, począwszy od dokumentów tworzonych w ramach procedur planistycznych, dokumentów w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, poprzez raporty oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, skończywszy na uzgadnianiu dokumentacji projektowych. Efektem tych działań była realizacja różnych zamierzeń inwestycyjnych, które były przedmiotem dopuszczenia do użytkowania.

Pojawiające się problemy w sprawowaniu zapobiegawczego nadzoru sanitarnego dotyczą uruchamianych zakładów kosmetycznych, salonów tatuażu, w których niejednokrotnie dokonuje się usługi z naruszeniem ciągłości tkanek (mezoterapia, botox, wampirzy lifting, tatuaż), bez powiadomienia organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Istnieją trudności w egzekwowaniu odpowiednich wymagań sanitarnych dla tych zakładów, gdyż brak jest przepisów określających wymagania dla tego typu działalności i nakładających obowiązek jej zgłoszenia. Ponadto obserwuje się nieprawidłowości podczas czynności odbiorowych w zakresie rozwiązań instalacji sanitarnych, w szczególności wentylacji, co związane jest z brakiem uzgodnień projektów tych instalacji w zakresie wymagań higienicznych i zdrowotnych, przedkładanych do pozwolenia na budowę. W związku z powyższym podjęto działania w zakresie współpracy z organami administracji architektoniczno-budowlanej polegające na wzajemnym informowaniu się w przypadku występowania problemów w procesie inwestycyjnym.

DZIAŁANIA W ZAKRESIE PROMOCJI ZDROWIA I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

Realizacja podejmowanych zadań w zakresie promocji zdrowia wynika z Ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej, założeń Narodowego Programu Zdrowia, wytycznych Światowej Organizacji Zdrowia oraz sytuacji epidemiologicznej i potrzeb zdrowotnych społeczeństwa. W celu poprawy stanu zdrowotnego, zwiększenia jakości życia oraz kreowania zdrowego stylu życia społeczności województwa śląskiego, w 2018 roku realizowano ogólnopolskie i wojewódzkie prozdrowotne programy edukacyjne oraz interwencje nieprogramowe, które dot. m.in. prawidłowych nawyków higienicznych, profilaktyki nadwagi i otyłości, profilaktyki używania środków psychoaktywnych, bezpiecznego korzystania z promieniowania ultrafioletowego, profilaktyki chorób zakaźnych i innych problemów zdrowotnych wynikających z sytuacji epidemiologicznej.

Profilaktyka używania środków psychoaktywnych

Działania w zakresie profilaktyki używania narkotyków w tym „dopalaczy”

Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny, mając na uwadze zdrowie i bezpieczeństwo młodzieży oraz ze względu na obserwowanie niezwykle niepokojącego zjawiska nadmiernego korzystania z nowych narkotyków przez młodzież na nadzorowanym terenie, prowadzi regularnie działania edukacyjno-informacyjne zmierzające do zmniejszenia używania środków zastępczych. Nasze działania skierowane są do wszystkich grup społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży w wieku 13-19 lat. Wszystkie inicjatywy ww. zakresie prowadzone są na poziomie profilaktyki uniwersalnej, czyli obejmujące całą populację, której celem jest zmniejszanie lub eliminowanie czynników ryzyka sprzyjających rozwojowi problemów w danej populacji i wzmacnianie czynników wspierających prawidłowy rozwój. Przykładem profilaktyki uniwersalnej są programy ukierunkowane na rozwiązywanie problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych adresowane do młodzieży i ich rodziców. W szkołach podstawowych i ponadpodstawowych woj. śląskiego realizowane są programy edukacyjne, odpowiednio „Smak życia czyli debata o dopalaczach” oraz „ARS, czyli jak dbać o miłość?”. Natomiast działania skierowane do ogółu społeczeństwa, nie tylko środowiska szkolnego, realizowane są od 2010 roku pod hasłem: Dopalacze Wypalacze „groźne narkotyki”. Realizując działania profilaktyki uniwersalnej i równocześnie wywiązując się z zadań drugiego celu operacyjnego Narodowego Programu Zdrowia, jakim jest profilaktyka używania substancji psychoaktywnych, uzależnień behawioralnych i innych zachowań ryzykownych, Państwowa Inspekcja Sanitarna woj. śląskiego w 2018 roku przeprowadziła następujące działania edukacyjne:

Program profilaktyki uniwersalnej „Smak życia czyli debata o dopalaczach”

W roku szkolnym 2017/2018 w 752 szkołach podstawowych i gimnazjalnych realizowany był program profilaktyki uniwersalnej pt. „Smak życia czyli debata o dopalaczach”. Głównym celem programu jest dostarczenie młodym ludziom podstawowych informacji na temat „dopalaczy” i zagrożeń wynikających z ich używania, a w konsekwencji zwiększenia ostrożności i zmniejszenia otwartości na kontakty z tymi produktami.

W III edycji udział wzięło 52 tys. uczniów (44% uczniów ze szkół podstawowych /klasy VII/ i gimnazjalnych /klasy II i III/ woj. śląskiego) i 18,5 tys. rodziców. Program został pozytywnie przyjęty i wysoko oceniony przez szkolnych koordynatorów, uczniów i ich rodziców/opiekunów. Z przekazanych danych sprawozdawczych wynika, że zarówno zaangażowanie uczniów podczas realizacji programu oraz jego treści merytoryczne w większości przypadków zostały ocenione wysoko jako bardzo dobre (81% wskazań) i świetne (22%). Ciekawa forma zajęć umożliwiła przeprowadzenie zajęć dot. profilaktyki środków psychoaktywnych, a zwłaszcza „dopalaczy” w sposób interesujący i oryginalny, odbiegający od dotychczas realizowanych zajęć z tej tematyki. Program wielokrotnie był rozszerzany o dodatkowe działania spójne z profilaktyką uzależnień, tak aby wzmocnić efekt edukacji profilaktyki używania środków psychoaktywnych. Łącznie odbyło się ok. 2,5 tys. dodatkowych działań m.in.: konferencje, akcje, happeningi, wystawy, konkursy dla ponad 126 tys. odbiorców. Podsumowując realizację programu należy stwierdzić, że założone cele zostały osiągnięte, a 94% Dyrektorów szkół widzi potrzebę realizacji programu oraz deklaruje chęć udziału w kolejnej edycji.

Ogólnopolski program edukacyjny „ARS, czyli jak dbać o miłość?”

Program realizowany jest na terenie woj. śląskiego od 2013 roku. Początkowo, przez trzy kolejne edycje, program „ARS,...?” był częścią Projektu KIK/68 pt. „Profilaktyczny program w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych”, realizowanego dzięki wsparciu finansowemu Szwajcarii w ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy.

Nowoczesność programu polega na skupieniu uwagi na wartościach uznawanych przez młodych ludzi za ważne, tj. miłość, rodzina, bezpieczeństwo. Młodzież otrzymuje wiedzę, która pozwala im na zastanowienie się nad tym, jak nadużywanie środków psychoaktywnych może negatywnie wpływać na ich relacje w związku i rodzinie. Kwestie zdrowotne, a zwłaszcza negatywne skutki używania substancji psychoaktywnych nie są analizowane. W programie nie chodzi o zwykłe zapobieganie używania substancji psychoaktywnych, ale ujęcie tego zjawiska w kontekście macierzyństwa i ojcostwa, gdyż w tym kontekście zachowania te mogą być bardzo szkodliwe (FAS, poronienia itp.). Reasumując, celem programu jest ograniczenie niekorzystnych następstw zdrowotnych, prokreacyjnych i społecznych związanych z używaniem i nadużywaniem substancji

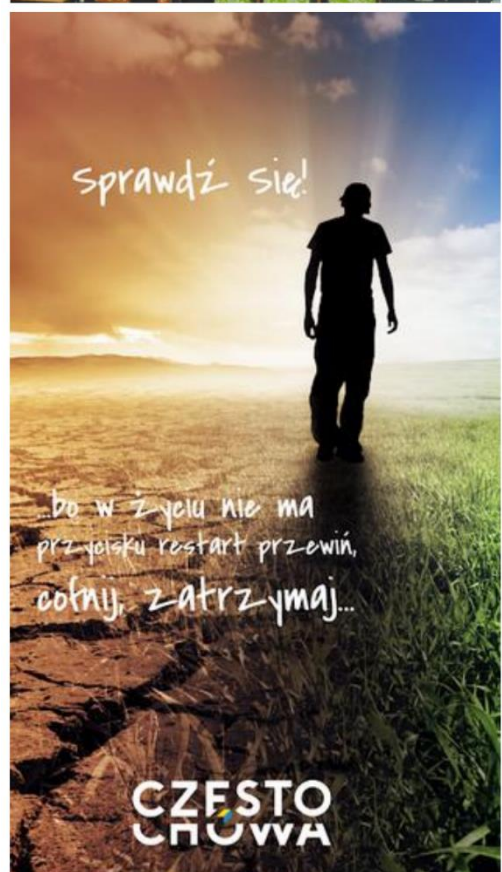
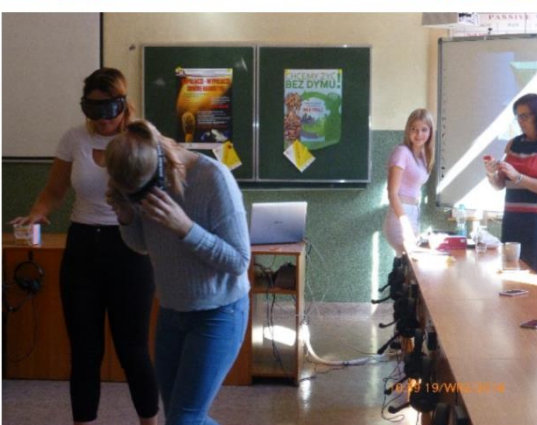
psychoaktywnych przez młodzież wchodzącą w dorosłe życie. W 2018 r. został wpisany do Bazy Programów Rekomendowanych.

W roku szkolnym 2017/2018 na terenie woj. śląskiego w 337 szkołach ponadgimnazjalnych realizowana była V edycja programu „ARS, czyli jak dbać o miłość?”. Działania edukacyjne zostały skierowane do 20 tys. uczniów i 5 tys. rodziców. V edycja programu realizowana była w: 123 liceach, 87 zasadniczych szkołach zawodowych, 118 technikumach, a także 9 innych szkołach. Edukacją objęto 19 833 uczniów klas I - III (I klasa – 10 156, II klasa - 5961, III klasa – 2751, IV klasa – 965) oraz 4934 rodziców/opiekunów, dodatkowo w V edycji program po raz pierwszy realizowało 7 szkół.

Program został pozytywnie przyjęty i bardzo dobrze oceniony przez szkolnych i powiatowych koordynatorów, uczniów, ich rodziców i opiekunów. Oceniono go jako ciekawy, potrzebny i wartościowy, który udostępnia wiedzę na temat relacji osobowych i przyszłego macierzyństwa, pomaga w nabyciu umiejętności zmniejszających ryzyko utraty własnego zdrowia i życia.

Kampania wojewódzka Dopalcze Wypalacze „groźne narkotyki”

Wzmocnieniem działań była coroczna akcja profilaktyczna pod hasłem Dopalcze Wypalacze „groźne narkotyki”, której celem jest zwrócenie uwagi na problem uzależnienia od nowych narkotyków - „dopalaczy” i przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu psychoaktywnych środków zastępczych w środowisku dzieci i młodzieży. Działania prowadzono m.in. w ośrodkach wypoczynku zimowego i letniego, w szkołach w trakcie trwania roku szkolnego oraz podczas akcji profilaktycznych, zajęć szkolnych, happeningów, eventów, festynów, konferencji, szkoleń. W 2018 roku łącznie zrealizowano ponad 3 tys. działań, które swoim zasięgiem objęły prawie 200 tys. osób.



Działania w zakresie profilaktyki palenia tytoniu

Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu

Palenie tytoniu należy do najpoważniejszych współczesnych zagrożeń cywilizacyjnych. Około 70 000 osób w Polsce w 2016 r. zmarło z powodu palenia tytoniu, a 1/3 rozpoczynających palenie każdego roku prawdopodobnie umrze z powodu chorób odtytoniowych. Dlatego też podnoszenie wiedzy społeczeństwa w kwestii zdrowotnych, społecznych, środowiskowych i ekonomicznych konsekwencji palenia tytoniu, nie traci na aktualności i jest wciąż bardzo poważnym wyzwaniem dla promotorów zdrowego stylu życia. Informacja i edukacja, nie tylko nadzór i działania restrykcyjne, to zasadniczy aspekt i motyw przewodni Programu Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu. Moda na niepalenie i zdrowy styl życia wykreowana m.in. przez Państwową Inspekcję Sanitarną to efekt wieloletnich aspiracji w dążeniu do całkowitego wyeliminowania zjawiska palenia tytoniu z kultury zdrowotnej społeczeństwa.

W 2018 roku w różnego rodzaju przedsięwzięciach w ramach profilaktyki ukierunkowanej na środowiska hermetyczne (np. akcje w zakładach penitencjarnych lub zakładach produkcyjnych) oraz imprezach masowych zwłaszcza podczas obchodów Światowego Dnia bez Tytoniu /31 maja 2018 r./ i Światowego Dnia Rzucania Palenia /15 listopada 2018 r./ uczestniczyło blisko 260 tysięcy osób, byli to m.in.: uczestnicy imprez masowych, dzieci, uczniowie, rodzice, pracownicy jednostek organizacyjnych systemu oświaty, studenci, pacjenci i pracownicy podmiotów leczniczych, osoby uzależnione od tytoniu, pracownicy i klienci centrów handlowych, internauci, pracownicy terytorialnych jednostek samorządowych i osoby przebywające w zakładach penitencjarnych.



Zgodnie z ustawą z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych w 2018 roku przeprowadzono w woj. śląskim 25 083 kontrole sprawdzające przestrzeganie zakazu palenia tytoniu w miejscach objętych prawnym zakazem palenia. W związku z zaistniałymi przypadkami łamania prawa, w 10 zakładach gdzie ustawa nie jest realizowana, nałożono 11 mandatów karnych - 7 mandatów za złamanie zakazu palenia papierosów tradycyjnych i 4 mandaty za nieumieszczenie znaku zakazu palenia. Odsetek zakładów pracy oraz lokali gastronomiczno-rozrywkowych w woj. śląskim, wykorzystujących miejsca wyznaczone do palenia wynosił 3,75% natomiast odsetek miejsc publicznych stosujących ustawę o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych wynosi 99,9%.

„Bieg po zdrowie”

Tendencja spadkowa dotycząca palenia tytoniu w 2017 roku się zatrzymała. W 2013 roku nastąpił spadek o 4 punkty procentowe w stosunku do roku 2011 odsetka osób palących, w 2015 – o 3 punkty w porównaniu z 2013, a w 2017 roku wynik pozostał na tym samym poziomie. Nadal więc potrzebne są działania prowadzące do ograniczenia palenia tytoniu – przede wszystkim działania edukacyjno-informacyjne w postaci kampanii

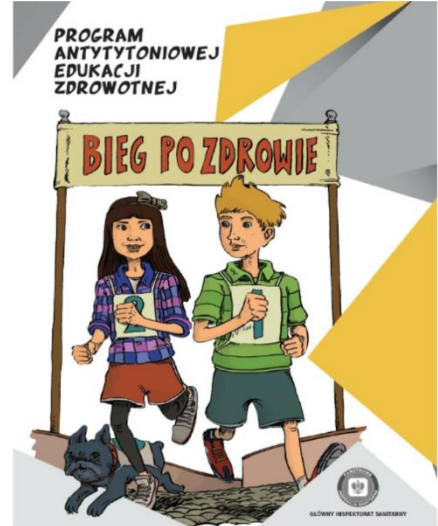
społecznych, medialnych oraz programów edukacyjnych. Szczególnie ważna jest edukacja dzieci i młodzieży, aby wyeliminować lub opóźnić proces inicjacji tytoniowej, ponieważ jak wskazują przeprowadzone badania nałogowi palacze najczęściej zaczynają palić codziennie w wieku 15-19 lat, a co szósty uczeń jest narażony w szkole na bierne palenie. Pierwsze kontakty z paleniem tytoniu przypadają na przedział wiekowy 9-10 lat. Dlatego grupa, do której skierowany jest nowy program antytytoniowej edukacji zdrowotnej „Bieg po zdrowie”, to dzieci w IV klasie szkoły podstawowej. W woj. śląskim w roku szkolnym 2017/2018 program objął swym zasięgiem 397 szkół podstawowych (tj. 33%), w których edukacją objęto ponad 16 tys. uczniów. Głównym celem jest zwiększanie wiedzy i umiejętności uczniów na temat zdrowia w kontekście szkodliwości palenia papierosów i e-papierosów. Zajęcia były realizowane za pomocą zróżnicowanych metod aktywizujących, jak dyskusje, wymiana doświadczeń, spostrzeżeń, pomysłów. Podstawą całego cyklu są przygotowane przez uczniów cztery zadania, które dotyczą różnych aspektów problemu uzależnienia od tytoniu oraz prewencji w tym zakresie. Do każdego z zadań opracowano szczegółowe instrukcje/pomoce dydaktyczne ułatwiające ich wykonanie, jak na przykład lista zdań proasertywnych; schemat wywiadu z osobą niepalącą; lista negatywnych konsekwencji palenia papierosów. Program zakłada również zaangażowanie rodziców, gdyż zwiększa to skuteczność oddziaływań profilaktycznych. Do realizacji programu przygotowano atrakcyjne, bogato ilustrowane materiały dydaktyczne zarówno dla nauczycieli, jak i uczniów, m.in. podręcznik dla nauczyciela, zeszyt ćwiczeń dla ucznia, plakaty, ulotka dla rodziców. Wyniki z ewaluacji programu edukacji antytytoniowej „Bieg po zdrowie” pozwalają stwierdzić,

że w znacznej mierze osiągnięto zakładane rezultaty, a więc wzrost wiedzy dotyczącej zachowań prozdrowotnych oraz zwiększenie umiejętności w zakresie dbania o swoje zdrowie. Program zyskał aprobatę wszystkich zaangażowanych stron: uczniów, ich rodziców oraz nauczycieli, natomiast 75% koordynatorów szkolnych zadeklarowało chęć kontynuacji programu w przyszłym roku szkolnym.

Akcja „Bezpieczne Ferie 2018”

Na terenie woj. śląskiego prowadzona jest, zainaugurowana przez Wojewodę Śląskiego, akcja pt. „Bezpieczne Ferie”. Jej celem jest przede wszystkim zapewnienie dzieciom i młodzieży bezpiecznego wypoczynku zimowego, ze szczególnym uwzględnieniem działań edukacyjnych dotyczących profilaktyki środków psychoaktywnych w tym m.in. „dopalaczy”.

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. śląskiego prowadzili działania edukacyjne na turnusach wypoczynkowych tj. kolonie, półkolonie, zimowiska, obozy, itp. W okresie od 15 stycznia do 25 lutego 2018 roku zrealizowano ogółem 235 działań, którymi objęto około 24 tys. odbiorców.



Działania w zakresie profilaktyki nadwagi i otyłości

„Trzymaj Formę!”; „Klub Zdrowego Przedszkolaka”

Według opublikowanego w 2017 r. Raportu Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), w ostatnich 40 latach liczba otyłych dzieci i młodzieży zwiększyła się na świecie, aż 11-krotnie: z 11 mln do 120 mln. Dzieciństwo i dojrzewanie są okresem krytycznym w rozwoju otyłości. Do zwiększonego przyrostu masy ciała dochodzi zwykle około 8 roku życia i w późniejszym wieku większość dzieci utrzymuje masę ciała na tym samym poziomie w okresie dojrzewania. Ważnym elementem profilaktyki nadmiernej masy ciała jest edukacja w zakresie zasad racjonalnego żywienia i zdrowego stylu życia. Państwowa Inspekcja Sanitarna we współpracy z Polską Federacją Producentów Żywności realizuje Ogólnopolski Program Edukacyjny „Trzymaj Formę!”. Celem programu jest edukacja w zakresie trwałego kształtowania prozdrowotnych nawyków wśród młodzieży szkolnej poprzez promocję zasad aktywnego stylu życia i zbilansowanej diety, w oparciu o odpowiedzialność indywidualną i wolny wybór jednostki. W roku 2018 (XII edycja) w programie „Trzymaj Formę!” uczestniczyło ponad 700 szkół podstawowych i gimnazjalnych województwa śląskiego. Edukacją programową objęto ponad 80 tys. osób, zrealizowano ponad 400 projektów. Na potrzeby programu rozdystrybuowano około 100 tys. materiałów informacyjno-edukacyjnych.

Dzięki udziałowi w programie udało się zachęcić uczniów do różnych form aktywnego spędzania czasu. Młodzież bardzo chętnie podejmowała tematy i inicjatywy związane ze zdrowym odżywianiem i zbilansowaną dietą. Zdaniem koordynatorów szkolnych program „Trzymaj Formę!” powinien być kontynuowany, gdyż edukacja zdrowotna jest nieodłącznym elementem edukacji szkolnej.

Kolejną inicjatywą, poruszającą m.in. problem otyłości i nadwagi jest projekt pt. „Klub Zdrowego Przedszkolaka”, realizowany od roku szkolnego 2017/2018. Jest to interwencja wojewódzka, zainicjowana przez Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, wpisująca się w autorski projekt pn. „Zdrowe dziecko – Zdrowy dorosły – Zdrowa rodzina”.

Projekt zawiera szerszą tematykę, a jego celem jest wspieranie prawidłowego rozwoju dzieci poprzez propagowanie zdrowego stylu życia w placówkach przedszkolnych. Działania projektowe mają wzbogacić wiedzę najmłodszych i ukształtować w nich nawyki higieniczno-zdrowotne w zakresie zbilansowanej diety; profilaktyki chorób zakaźnych, w tym szczepień; umiejętnego korzystania z promieni UV oraz profilaktyki tytoniowej i szkodliwości dymów innego pochodzenia.

W projekcie uczestniczyło ponad 700 placówek, co stanowi 50% wszystkich placówek przedszkolnych w woj. śląskim. Najczęstszymi formami realizacji projektu były pogadanki, warsztaty, zajęcia plastyczne i sportowe, głównie w temacie żywienia oraz higieny rąk.

W ramach projektu zorganizowano konkurs na najlepsze przedstawienie pt. „Jak wstąpić do Klubu Zdrowego Przedszkolaka”. Spośród nadesłanych 100 prac, komisja konkursowa na poziomie wojewódzkim wyłoniła 3 najlepsze. Zwycięskie placówki otrzymały równorzędne nagrody oraz dyplomy. Wszystkie placówki przedszkolne, które dostarczyły

prace konkursowe otrzymały zaświadczenie przyznane przez Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

Projekt ze względu na szeroką tematykę związaną ze zdrowym stylem życia cieszył się bardzo dużym zainteresowaniem realizatorów, którzy bardzo zaangażowali się w zadania projektowe. Koordynatorzy i realizatorzy pozytywnie ocenili projekt, którego założenia wpisują się w edukację zdrowotną placówek przedszkolnych. Aktualnie realizowana jest II edycja projektu w 60% placówek przedszkolnych województwa śląskiego.

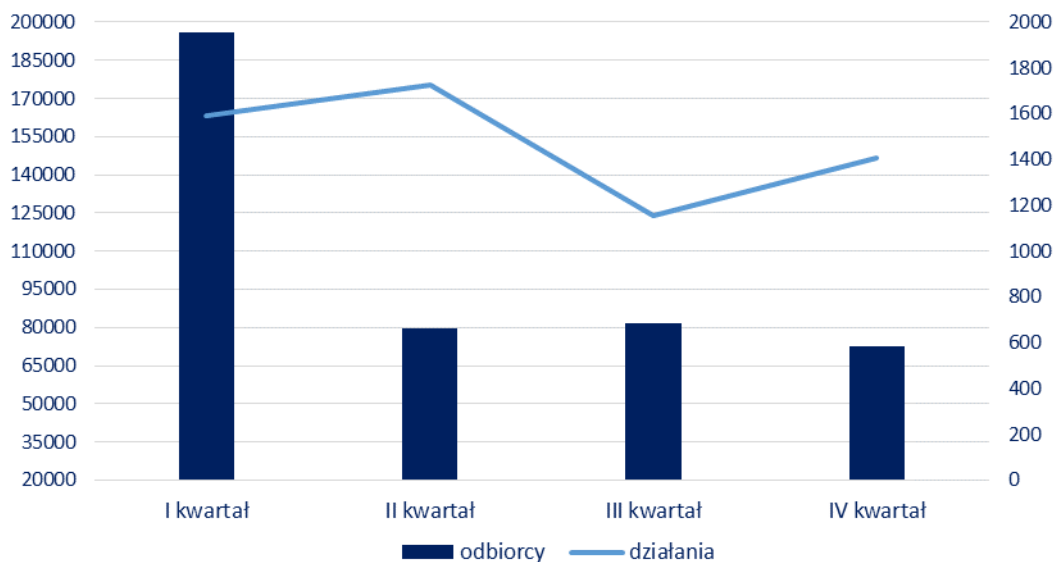
Działania w zakresie profilaktyki chorób zakaźnych, nowotworów

Kampania „Zaszczep w sobie chęć szczepienia”

Szczepienia to jedna z najważniejszych zdobyczy współczesnej medycyny, gdyż ratują życie i chronią przed powikłaniami związanymi z niebezpiecznymi chorobami zakaźnymi. Wiele badań naukowych potwierdza ogromne korzyści z ich stosowania. Choroby zakaźne cały czas zagrażają naszemu zdrowiu i życiu.

Celem kampanii „Zaszczep w sobie chęć szczepienia” jest podniesienie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat znaczenia szczepień w profilaktyce chorób zakaźnych, wzrost świadomości dotyczącej korzyści wynikających ze szczepień ochronnych oraz zwiększenie liczby osób poddających się szczepieniom profilaktycznym (obowiązkowym i zalecanym).

W 2018 roku, przeprowadzono szereg działań promujących założenia kampanii, w tym m.in. akcje informacyjno-edukacyjne z punktami konsultacyjnymi, wystawy, prelekcje, pogadanki, organizacje corocznej konferencji na temat profilaktyki chorób zakaźnych i skuteczności szczepień ochronnych itp.



Wykres. Rok 2018 - to blisko 6 tys. działań dla ponad 400 tys. odbiorców!

W 2018 roku Państwowa Inspekcja Sanitarna propagowała akcję ph. „Wiosna bez pneumokoków”, której celem było uświadomienie zagrożeń wynikających z zakażeń pneumokokowych i zachęcenie do bezpłatnych szczepień przeciwko nim, najmłodszych, z roczników 2013–2016. Promowanie akcji odbywało się poprzez umieszczenie

i przekazywanie wszelkich niezbędnych informacji w przedmiotowym temacie, na stronach internetowych, portalach społecznościowych, w mediach, podczas akcji profilaktycznych.

„Europejski Tydzień Szczepień”



„Zapobiegaj. Chroń. Zaszczep.” – pod takim hasłem w kwietniu obchodzony był Europejski Tydzień Szczepień, którego celem było podkreślanie roli szczepień poprzez zwiększanie świadomości nt. szczepień jako najskuteczniejszej ochrony przed chorobami zakaźnymi. Pracownicy Inspekcji Sanitarnej woj. śląskiego prowadzili działania promujące szczepienia, podczas których przeprowadzono specjalistyczne konsultacje, porady, dystrybuowano ulotki informacyjno-edukacyjne, organizowano ekspozycje wizualno-informacyjne.

W ramach realizacji kampanii systematycznie współpracowano z licznymi podmiotami działającymi na rzecz zdrowia publicznego w środowisku. Informacje dotyczące szczepień przekazywano również poprzez regionalne i lokalne media (udzielono ponad 300 wywiadów) oraz strony www i portale społecznościowe (Facebook, Instagram, Twitter).

Akcja „Przygody dzielnego niedźwiadka Szczepana”

W roku 2018 działania kampanijne skierowane były również do najmłodszych mieszkańców województwa śląskiego. W październiku Państwowa Inspekcja Sanitarna woj. śląskiego rozpoczęła akcję czytania dzieciom bajki pt. „Przygody dzielnego niedźwiadka Szczepana”. Bajka o Niedźwiadku Szczepanie ma pomóc zrozumieć dzieciom, jak działają szczepienia oraz dlaczego są tak ważne dla każdego człowieka. Bajkę wysłuchało 2 tys. dzieci z 60 placówek przedszkolnych realizujących projekt pt. „Klub Zdrowego Przedszkolaka”.



„Podstępne WZW”

Program edukacyjny ph. „Podstępne WZW”, poświęcony jest profilaktyce zakażeń wątroby wywołanych przez trzy typy wirusów: A (HAV), B (HBV) i C (HCV). Adresatami programu są uczniowie szkół ponadpodstawowych ich rodzice i opiekunowie oraz przedstawiciele środowiska szkolnego skupieni w jednostkach organizacyjnych systemu oświaty województwa śląskiego, które wdrożyły na swoim terenie realizację programu.

Informacje dostarczane uczniom w trakcie realizacji programu „Podstępne WZW” to istotny czynnik, obok niewątpliwie optymalnych rozwiązań jakimi są obowiązkowe szczepienia, wczesna diagnostyka, skuteczne terapie - sprawiające, że Polska jest krajem o niskiej zapadalności na zapalenie wątroby typu B /jak wskazują eksperci w Polsce zakażonych wirusem HBV jest ok. 600 tys. osób/.

Niestety medycyna nie dysponuje jeszcze preparatami, które pozwalają całkowicie wyleczyć przewlekłe WZW typu B. Są jednak leki, które pozwalają skutecznie kontrolować zakażenie, ograniczając ilość wirusa HBV do poziomu niewykrywalnego w testach krwi, co w konsekwencji zapobiega rozwojowi tak poważnych patologii jak marskość czy rak wątroby.

Edukacja, wiedza i eliminowanie ryzyka zakażenia to najskuteczniejsza forma ochrony przed wirusem HCV /brak szczepionki na ten typ wirusa/. Eksperci wskazują, że w Polsce zakażonych wirusem HCV może być ponad 200 tys. ludzi.

Program ph. „Podstępne WZW”, w roku szkolnym 2017/2018 realizowany był przez 360 szkół (62% szkół ponadpodstawowych woj. śląskiego), w których edukacją objęto blisko 30 tys. uczniów.

Profilaktyka wirusa HPV i raka szyjki macicy „Wybierz Życie – Pierwszy Krok”

Program „Wybierz Życie – Pierwszy Krok”, oprócz zwiększenia świadomości i wiedzy na temat wirusa HPV oraz raka szyjki macicy, ma na celu przygotować dziewczęta do wizyty u lekarza ginekologa i systematycznych badań ginekologicznych.

W roku 2018 program realizowany był w województwie śląskim w 240 szkołach, co stanowi ponad 40% wszystkich szkół ponadgimnazjalnych województwa śląskiego. Z programu skorzystało blisko 15 tys. uczniów I klas oraz tyle samo pozostałych odbiorców, w tym: rodziców, nauczycieli, pedagogów, pielęgniarek, wychowawców oraz uczestników imprez plenerowych, łącznie ponad 30 tys. osób.

Program został bardzo dobrze przyjęty w szkołach. Większość koordynatorów szkolnych stwierdziła, że tematyka programu jest niezwykle istotna, zwłaszcza w wieku inicjacji seksualnej młodzieży, a edukacja w tym zakresie jest konieczna.

Profilaktyka czerniaka

Korzystanie z solariów jest stosunkowo nowym zjawiskiem, którego początki sięgają lat 80 XX wieku, i jest bezpośrednio związane z wynalezieniem lampy emitującej promieniowanie UV. Lampa ta, dzięki radykalnemu przyspieszeniu procesu opalania,

odpowiadała na oczekiwania konsumentów w czasach mody na opaleniznę. Z rosnącą popularnością korzystania z solariów bardzo szybko zaczęły być łączone różne zagrożenia zdrowotne. Wśród nich wymienia się m.in. nowotwory, przyspieszone starzenie się skóry, oparzenia, reakcje fototoksyczne, fotoalergiczne i inne problemy skórne. Korzystanie z solariów sprzyja również chorobom oczu, takim jak np. zaćma, ślepotą śnieżną, retinopatia. W Polsce, 16 lutego 2018 r. zaczęła obowiązywać Ustawa o ochronie zdrowia przed następstwami korzystania z solarium, zakazująca korzystania z solarium osobom poniżej 18 roku życia. Wśród środków innych niż ustawodawcze wymienia się konieczność prowadzenia działań mających informować i edukować na temat skutków korzystania z solariów i ogólnie nadmiernej ekspozycji na promieniowanie UV. Państwowa Inspekcja Sanitarna woj. śląskiego od kilku lat prowadzi intensywne działania edukacyjne w tym zakresie, zwłaszcza wśród młodego pokolenia. W szkołach ponadpodstawowych woj. śląskiego realizowany jest Program edukacyjny „Znamię! Znam je? czyli co musisz wiedzieć o czerniaku skóry.

Realizacja Programu „Znamię! Znam je?” w roku szkolnym 2017/2018 rozpoczęła się szkoleniem zorganizowanym przez WSSE w Katowicach dla koordynatorów powiatowych i szkolnych programu.

W roku szkolnym 2017/2018 w 369 szkołach ponadpodstawowych na terenie województwa nauczyciele przeprowadzili lekcje edukacyjne dla ponad 28 tys. uczniów na temat profilaktyki czerniaka. Celem zainteresowania młodzieży tematem czerniaka przygotowane zostały m.in. gra interaktywna, film pokazujący jak przeprowadzić samobadanie skóry, ulotki i plakaty oraz materiały dydaktyczne dla nauczycieli. Innowacyjnym przedsięwzięciem tej edycji Programu było przeprowadzenie ankietyzacji wśród uczniów, dotyczącej ich wiedzy na temat czerniaka i profilaktyki. Ankietyzację przeprowadzono zarówno przed jak i po przeprowadzeniu lekcji edukacyjnej, by ocenić jak zmieniła się wiedza uczniów. Ankiety przed lekcjami wypełniło 1015 uczniów, a po lekcjach 1013 uczniów. Przeprowadzone badanie ankietowe wykazało wzrost ogólnej wiedzy o czerniaku (z 74% do 97%) oraz znajomości profilaktyki (z 50,6% do 96%). Po przeprowadzonych zajęciach aż 76% uczniów znało przynajmniej 3 zasady ochrony przed czerniakiem (wzrost z 30%). Z pytaniem: czy solarium jest głównym czynnikiem wywołującym czerniaka, zdecydowana większość uczniów nie miała problemu po przeprowadzonej edukacji – twierdząco odpowiedziało 92%. Po zrealizowanej lekcji aż 70% uczniów potrafiła wymienić 5 cech charakterystycznych czerniaka (przed lekcją jedynie 5%). Młodzież zdobyła również wiedzę o aktualnym stanie prawnym dotyczącym możliwości korzystania z solarium przez osoby, które nie ukończyły 18 roku życia – aż 84% wie, że jest to zabronione dla małoletnich (wzrost o 33%). Dzięki edukacji w ramach Programu, 76% ankietowanej młodzieży jest świadoma tego, z jaką częstotliwością należy oglądać swoją skórę, by uchronić się przed czerniakiem. Najciekawsze dla młodzieży były aspekty: jak rozpoznać czerniaka, cechy charakterystyczne czerniaka, ilość zachorowań, jak zapobiegać zachorowaniom, jakie zagrożenie niesie zbyt długie przebywanie na słońcu i w solarium oraz jakie są szanse na wyleczenie. Organizatorami przedsięwzięcia w woj. śląskim są Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny oraz Fundacja „Gwiazda Nadziei”.

Państwowa Inspekcja Sanitarna woj. śląskiego, realizując zapis „Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016-2020” o brzmieniu: prowadzenie działań informacyjno-

edukacyjnych dotyczących uświadamiania ryzyka związanego z nadmiernym narażeniem na promieniowanie ultrafioletowe, od kilku lat realizuje akcję informacyjną pod hasłem „Brązowo, ale czy zdrowo?”. Ryzyko zdrowotne związane ze zbyt długim przebywaniem na słońcu zwiększa się zwłaszcza w okresie wakacji, dlatego edukacją na temat zasad profilaktyki chroniących przed skutkami nadmiernego promieniowania UV objęto również osoby wypoczywające na terenie kąpielisk i placówek wypoczynku letniego. Corocznie edukacja obejmuje szerokie grono mieszkańców naszego województwa, m.in. poprzez informacje na stronach internetowych oraz w mediach społecznościowych, a także przez oplakatowanie miejsc związanych z letnim wypoczynkiem i organizacją punktów informacyjnych.

Akcja „Bezpieczne Wakacje 2018”

WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA W KATOWICACH
www.wszs.katowice.pl

BEZPIECZNE Wakacje

ZASADY BEZPIECZNEJ KĄPIELI

- ❗ Nie kąp się w miejscach niedozwolonych – korzystaj tylko ze strażonych kąpielisk
- ❗ Nigdy nie skacz do wody o nieznanym dnie
- ❗ Nie zanurzaj się gwałtownie w wodzie po długim przebywaniu na słońcu
- ❗ Nie rób hulausa – ratownik może nie usłyszeć Twojego wołania o pomoc

WYCIECZKA W GÓRĘ, DO LASU

- ➡ Przed wyjściem w górę sprawdź prognozę pogody
- ➡ Zaoptaż się w aplikację i telefon komórkowy
- ➡ Weź ze sobą ciepłe ubranie, jedzenie i napoje
- ➡ Nigdy nie schodź ze szlaku i nie oddalaj się od grupy
- ➡ Uwaga! Nie przesadzaj z owocami, chron się przed nimi odpowiednim ubraniem i preparatami odstraszcającymi
- ➡ Nie zbieraj grzybow! Jeśli nie jesteś pewny czy są jadalne

BEZPIECZNE OPALANIE

- ❗ Nie przebywaj zbyt długo na słońcu
- ❗ Słońce chronij i filtremi ochronnymi
- ❗ Wykorzystaj kremy i preparaty przeciwsłoneczne
- ❗ Pij dużo wody (niegazowanej)
- ❗ Pamiętaj! Słońce opala cie równie szybko w wodzie!

AKTYWNY WYPOCZYNEK

- ➡ Zostań! Jeśli musisz odejść na rowerze, rękach czy drakoczek
- ➡ Przestrzegaj przepisów drogowych
- ➡ Bądź widoczny! No diadeczkę, miarodajki
- ➡ Bądź aktywny! Fizycznie ale zachowaj rozsądek, nie uprawiaj sportów w miejscach niedozwolonych

DIETA I ZDROWIE I URZYSIENE

- ❗ Dbać o higienę osobistą i czystość wózek śmieci
- ❗ Nie używaj wspólnych przyborów łodolotowych
- ❗ Nie pij i nie jedz ze wspólnych naczyń
- ❗ Zwracaj uwagę na datę ważności produktów i nie spożywaj
- ❗ Unikaj jedzenia posiłków w przyrodniczych miejscach
- ❗ Mij tece przed każdym posiłkiem
- ❗ Zachęć zdrowo

UWAGA!

⚠ Nie ryzykuj! z wakacji przywieś tylko miłe wspomnienia
Zachowaj ostrożność w kanojkach i obornik
Nie wstawaj na podłogę i nie wstawaj
(Uwaga! Nie dotykaj i nie wstawaj)

POMOC

☎ Pogotowie 999
☎ Policja 997
☎ Numer alarmowy 112

Od kilku lat, na terenie woj. śląskiego prowadzona jest akcja pt. „Bezpieczne Wakacje”. Jej celem jest stworzenie bezpiecznych warunków wypoczynku dzieci i młodzieży na terenie woj. śląskiego, zwłaszcza w ośrodkach wypoczynku letniego. Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej prowadzą działania edukacyjne w kontekście używania substancji psychoaktywnych, w tym głównie dopalaczy, profilaktyki boreliozy i odkleszczowego zapaleniu mózgu, bezpiecznego korzystania z kąpeli słonecznych. W okresie od czerwca do września 2018 roku zrealizowano ogółem 2 500 działań, którymi objęto około 150 tys. odbiorców.



WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA W KATOWICACH
www.wsse.katowice.pl

brazowo

ALE CZY ZDROWO?

Promieniowanie słoneczne nie jest obojętne dla skóry człowieka
Bądź ostrożny zachowaj umiar!

Zalecane środki chroniące przed nadmiernym promieniowaniem UV (wg WHO):

- należy ograniczyć czas przebywania w słońcu w godz. 10:00-14:00
- należy robić przerwy w opalaniu się, częściej przebywać w cieniu
- należy nosić ubrania ochronne, bawełniane, nie ekspozować całego ciała
- należy nosić okulary przeciwsłoneczne z panelami bocznymi, które stanowią 99-100% ochrony przed UVA i UVB dla oczu
- należy używać kremów ochronnych o szerokim spektrum ochrony przeciwsłonecznej
- należy unikać korzystania ze sztucznego promieniowania UV w solariach
- należy chronić niemowlęta i dzieci już od najmłodszych lat i uczyć je wraz z wiekiem racjonalnego korzystania ze słońca

Dzieci i młodzież są szczególnie narażone na szkodliwy wpływ promieniowania UV
 Nadmierna ekspozycja młodzieży na słońce, szczególnie sztuczne, może przyczynić się do powstania raka skóry w późniejszym wieku, ponieważ skóra jest bardziej podatna na szkodliwe skutki promieniowania UV w okresie rozwojowym.

Pamiętaj!
 Nadmierna ekspozycja na promieniowanie UV prowadzi do niekorzystnych konsekwencji zdrowotnych.

Więcej informacji na stronie internetowej WSSE w Katowicach:
www.promocjazdrowia.wsse.katowice.pl



Profilaktyka HIV/AIDS

Od wdrożenia badań w 1985 r. do 30 czerwca 2018 r. stwierdzono w Polsce 23233 zakażenia HIV, odnotowano 3619 zachorowań na AIDS, a 1398 chorych zmarło – wynika ze statystyk Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny.

W 2017 r. rozpoznano 1193 nowe przypadki zakażenia. Do zdecydowanej większości z nich dochodzi w Polsce drogą kontaktów seksualnych.

„Test powinien zrobić każdy, tylko nie ja” – taka postawa Polaków wobec testu w kierunku HIV wyłania się z wieloletnich badań Krajowego Centrum ds. AIDS. Wskutek takiego myślenia w Polsce codziennie około 3 osoby zakażają się HIV. Od 1985 r. rozpoznano już blisko 23 tys. zakażeń, a tylko co druga zakażona osoba wie, że żyje z wirusem. Choć wciąż za mało osób decyduje się na zrobienie badania, to jednak z roku na rok liczba wykonanych testów jest coraz większa. Kampania Krajowego Centrum ds. AIDS „Mam czas rozmawiać (#mamczasrozmawiac), inspirowane do rozmowy z bliskimi o HIV i zachęca do wykonania testu. Pokazuje także, że rozmowa na temat HIV i testowania jest normalnym i naturalnym sposobem dbania o zdrowie swoje i swoich bliskich oraz elementem edukacji zdrowotnej w rodzinie. Spoty telewizyjne z Marią Seweryn, a przede wszystkim eksperci i blogerzy, którzy do takich rozmów oraz testowania zachęcają, instruują jak podjąć ten trudny dialog. Rozmowa o zdrowiu z rodzicami, dziadkami, dziećmi czy wnukami może przynieść korzyści edukacyjne wszystkim – zarówno młodszemu, jak i starszemu. Państwowa Inspekcja Sanitarna woj. śląskiego w 2018 r. realizowała kampanię m.in. poprzez rozpowszechnienie informacji na stronach internetowych i w mediach społecznościowych oraz przez dystrybucję materiałów edukacyjnych. W ramach bieżących działań (podczas akcji plenerowych, porad, eventów itp.) zachęcano do wykonania bezpłatnego i anonimowego testu w kierunku HIV w punktach konsultacyjno-diagnostycznych. Dbając o poszerzenie i uzupełnianie wiedzy na temat HIV/AIDS organizowano wykłady, prelekcje, konkursy wiedzy i plastyczne, spotkania edukacyjne i akcje profilaktyczne dla młodzieży szkolnej. Informacji i porad wspartych otrzymanymi materiałami edukacyjnymi można było uzyskać w punktach informacyjnych organizowanych przez pracowników Inspekcji Sanitarnej podczas np. dni promocji zdrowia w mieście czy eventów plenerowych.

Od listopada do grudnia 2018 r. w woj. śląskim trwała akcja „HIV/AIDS – wiem, nie boję się, toleruję”, której celem było podniesienie poziomu wiedzy nauczycieli i młodzieży ze szkół ponadpodstawowych woj. śląskiego na temat profilaktyki zakażeń wirusem HIV oraz kształtowanie postawy tolerancji wobec osób zakażonych wirusem HIV i chorych na AIDS. W okolicach 1 grudnia tj. Światowego Dnia AIDS odbyło się ponad 1100 lekcji edukacyjnych w 308 szkołach ponadpodstawowych. Edukacją w tym zakresie objętych zostało ponad 26 tys. uczniów. Dodatkowo na terenie 20 powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych zorganizowano konkursy wiedzy lub plastyczne dla uczniów dot. profilaktyki HIV/AIDS.

W placówkach szkolnych, poza lekcjami edukacyjnymi, odbywały się rozmowy indywidualne, zajęcia biblioteczne, wystawy prac poświęcone profilaktyce HIV/AIDS, projekcje filmów edukacyjnych, zamieszczano informacje na portalach społecznościowych. Powyższe działania oceniono jako ważny element edukacji prozdrowotnej, obejmujący

zagadnienia związane z podnoszeniem poziomu wiedzy nt. ryzyka zakażeń chorobami zakaźnymi, w tym wirusem HIV.

CO MUSISZ WIEDZIEĆ O HIV i AIDS?



HIV (ang. Human Immunodeficiency Virus)
- ludzki wirus nabytego niedoboru (upośledzenia) odporności

AIDS (ang. Acquired Immunodeficiency Syndrome)
- zespół nabytego niedoboru (upośledzenia) odporności. AIDS nie jest pojedynczą chorobą, lecz zespołem różnych chorób, które atakują osoby zakażone HIV.

DROGI ZAKAŻENIA HIV:



Przez kontakt z krwią osoby zakażonej.



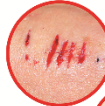
Podczas kontaktów seksualnych bez zabezpieczenia z osobą zakażoną.



W czasie ciąży, porodu lub karmienia piersią wirus może przeniesić się z zakażonej matki na dziecko.

Ryzykowne są te sytuacje, podczas których została uszkodzona ciągłość skóry i doszło do kontaktu z płynami ustrojowymi przenoszącymi wirusa np. krwią innej osoby.

DLATEGO PAMIĘTAJ:



Zachowaj ostrożność, gdy ktoś się skaleczy.



Nie pożyczaj maszyny do golenia, szczoteczki do zębów i innych przyborów kosmetycznych.

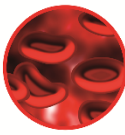


Wykonuj zabiegi kosmetyczne i tatuaż tylko u wykwalifikowanych osób, w sprawdzonych miejscach. Pytaj, czy używane narzędzia są sterylne.

Powszechnie stosowanym testem jest tzw. test przesiewowy, który polega na pobraniu niewielkiej ilości krwi. Jest to badanie na obecność przeciwciał skierowanych przeciwko wirusowi HIV. Test ten nie wykrywa samego wirusa, nie jest też testem na AIDS. Na wynik oczekuje się od jednego do kilku dni.

UJEMNY (NEGATYWNY) wynik testu oznacza, że w badanej krwi nie wykryto przeciwciał anti-HIV.

DODATNI (POZYTYWNY) wynik testu wymaga weryfikacji - wykonania badania innym testem, tzw. testem potwierdzenia.



Aby wynik był wiarygodny musi minąć co najmniej 12 tygodni od ostatniej sytuacji, która wiązała się z ryzykiem zakażenia. Ten okres nazywa się okienkiem serologicznym i oznacza czas od momentu zakażenia do momentu wytworzenia odpowiedniej ilości przeciwciał możliwych do wykrycia testem.

Adres Punktów Konsultacyjno-Diagnostycznych: www.aids.gov.pl



AIDS ≠ HIV
AIDS pojawia się zwykle po wielu latach od zakażenia HIV, które nie dawało żadnych dolegliwości, objawów.

Zwykłe, codzienne kontakty z osobą zakażoną (w domu, pracy, szkole, sytuacjach towarzyskich) są całkowicie bezpieczne. HIV nie przenosi się przez dotyk, pocałunek, kichanie, kasłanie. Nie można zakażać się podczas wspólnej kąpieli w basenie, używania sztućców, spożywania posiłków, korzystania z toalety itp. Wirusa nie przenoszą zwierzęta, w tym komary i inne insekty.

CZY BYĆ DAWCĄ KRWI JEST BEZPIECZNE?

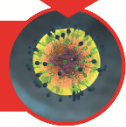
TAK - nie można zakażać się HIV oddając krew. W Polsce używa się wyłącznie jednorazowego sprzętu.



Wirus ginie poza organizmem człowieka. Niezwykle go wysoka temperatura (powyżej 56°C), wybielacze, mydła, środki odkażające.

CZY ISTNIEJE SZCZEPIONKA CHRONIĄCA PRZED ZAKAŻENIEM HIV?

NIE - wprawdzie badania nad szczepionką profilaktyczną trwają, jednak dotychczasowe próby zakończyły się niepowodzeniem.



ZRÓB TEST NA HIV

Nawet **70%** osób żyjących z HIV w Polsce może nie wiedzieć o swoim zakażeniu.



BADANIE W KIERUNKU HIV JEST BEZPŁATNE I ANONIMOWE



LECZENIE

W dobie nowoczesnej medycyny coraz mniej osób choruje na AIDS. W Polsce nie ma problemu z dostępem do leczenia - każdy, kto wymaga terapii antyretrowirusowej, otrzymuje odpowiednie leki, które są finansowane z budżetu Ministra Zdrowia. Wczesne wykrycie zakażenia i codzienne przyjmowanie leków antyretrowirusowych zapobiega wystąpieniu AIDS. Skojarzona terapia antyretrowirusowa musi być kontynuowana do końca życia, gdyż dostępne obecnie leki nie są w stanie usunąć wirusa z organizmu, a tylko zwalniają jego namnażanie się. Wprowadzenie terapii ARV sprawiło, że zakażenie HIV przestało być wyrokiem śmierci, a stało się zakażeniem przewlekłym.



Czerwona kokardka jest symbolem solidarności z osobami żyjącymi z HIV, chorymi na AIDS oraz ich rodzinami i przyjaciółmi. Znak ten zaprojektowano w latach 80. XX wieku podczas szczytu epidemii w USA. Czerwony kolor symbolizuje krew i miłość, a kształt kokardki - odwrócone „V” (od ang. victory) przypomina, że jeszcze nie pokonano wirusa.

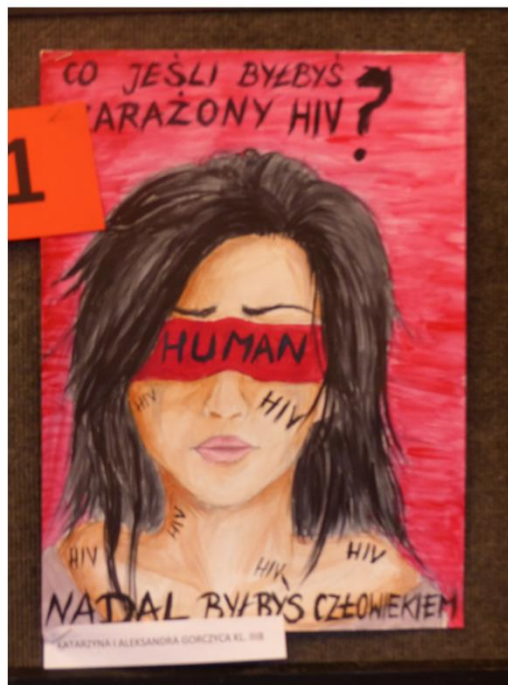
1 GRUDNIA - ŚWIATOWY DZIEŃ AIDS
3. NIEDZIELA MAJA - DZIEŃ PAMIĘCI O ZMARŁYCH NA AIDS



Opracowano w Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Katowicach na podstawie materiałów informacyjnych Krajowego Centrum ds. AIDS.

TELEFONY ZAUFANIA HIV/AIDS:
801 888 448 22 692 82 26

PORADNIA INTERNETOWA:
www.aids.gov.pl/pi



Światowy Dzień Zdrowia

„Zdrowie dla wszystkich” to hasło Światowego Dnia Zdrowia’2018 i można powiedzieć idea, której animatorem i orędownikiem jest Światowa Organizacja Zdrowia (WHO).

Światowy Dzień Zdrowia obchodzony każdego roku 7 kwietnia, upamiętnia rocznicę powstania Światowej Organizacji Zdrowia /WHO/ i ma na celu podkreślenie priorytetowych problemów w obszarze zdrowia publicznego na świecie.

Nawiązując do postulatów hasła „Zdrowie dla wszystkich” Państwowa Inspekcja Sanitarna woj. śląskiego zainicjowała 06.04.2018 r. w budynku WSSE w Katowicach obchody Światowego Dnia Zdrowia akcją informacyjno-edukacyjną pt. „Zdrowie dla wszystkich” połączonej z wykładem przedstawicielek Stowarzyszenia Klub Śląskich Amazonek nt. znaczenia profilaktyki i badań mammograficznych w życiu kobiety.

Wiele przedsięwzięć, zwłaszcza tych skierowanych do społeczności lokalnej, podejmowanych przez pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej, nie tylko w roku poświęconym sprawom równości w dostępie do opieki zdrowotnej, w jakimś stopniu przyczynia się do niwelowania tychże różnic m.in. poprzez: masowe imprezy prozdrowotne, wykłady, prelekcje, pogadanki, konkurs, formy wizualne /ekspozycje, wystawy/, w których w 2018 r. uczestniczyło blisko 100 tys. osób.

Europejski Dzień Wiedzy o Antybiotykach

Europejski Dzień Wiedzy o Antybiotykach został ustanowiony w 2008 roku przez Komisję Europejską na wniosek Europejskiego Centrum Zapobiegania i Kontroli Chorób.

Obchodzony 18 listopada każdego roku Europejski Dzień Wiedzy o Antybiotykach poświęcony jest groźnemu zjawisku w obszarze zdrowia publicznego, jakim jest narastająca i szybko rozprzestrzeniająca się oporność na antybiotyki wśród drobnoustrojów wywołujących najważniejsze i najpowszechniejsze zakażenia u człowieka.

Problem racjonalnego stosowania antybiotyków podejmowany był przez Państwową Inspekcję Sanitarną woj. śląskiego na przestrzeni całego 2018 roku.

W 738 różnego rodzaju przedsięwzięciach /m.in.: wystawach i ekspozycjach, naradach, szkoleniach, akcjach profilaktycznych, prelekcjach, informacjach na stronach internetowych/ pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. śląskiego zwracali uwagę społeczeństwa na kwestie nadmiernego i nieprawidłowego stosowania antybiotyków /np. skracania czasu leczenia, obniżania dawki, nieprzestrzegania właściwej częstości dawkowania/.

W działaniach profilaktycznych dot. antybiotykoterapii organizowanych na terenie m.in.: placówek handlowych, jednostek organizacyjnych systemu oświaty, podmiotów leczniczych, placówek kulturalno-oświatowych i ośrodków sportowo-rekreacyjnych uczestniczyło ponad 82 tysiące osób.

Konferencje naukowo-szkoleniowe

Konferencja „Palący problem – palenie tytoniu a zachorowania na nowotwory”.

W dniu 12 kwietnia 2018 r. w sali Sejmu Śląskiego odbyła się Konferencja pt. „Palący problem – palenie tytoniu a zachorowania na nowotwory” zorganizowana przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego we współpracy z Wojewódzką Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Katowicach.

Uczestnikami Konferencji byli nauczyciele szkół podstawowych realizujący Program antytytoniowej edukacji zdrowotnej „Bieg po zdrowie”, nauczyciele szkół ponadpodstawowych realizujący Program „Wybierz Życie – Pierwszy Krok”, koordynatorzy powiatowi programu oraz osoby zainteresowane. Każdy uczestnik otrzymał zaświadczenie udziału w Konferencji. Program obejmował następujące tematy:

- Palenie papierosów – udokumentowany czynnik promujący choroby nowotworowe człowieka - Dr hab. n. med. Bogdan Michalski, ginekolog, onkolog, Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach;
- Nikotyzm w XXI wieku: palący problem - Dr n. med. Piotr Wojcieszek, onkolog, Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie Oddział w Gliwicach;
- Czy palenie papierosów staje się inicjacją innych uzależnień? - Aleksandra Kruszyńska, Nauczyciel-Konsultant, Pracownia Doskonalenia i Doradztwa Zawodowego, Regionalny Ośrodek Metodyczno-Edukacyjny METIS w Katowicach;
- Program antytytoniowej edukacji zdrowotnej „Bieg po zdrowie” - Bożena Michalik, wojewódzki koordynator Programu, Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Katowicach. Konferencja zorganizowana była w ramach „Programu Profilaktyki Chorób Płuc w Województwie Śląskim na lata 2015-2020”.

Konferencja „Czym skorupka za młodu nasiąknie tym na starość trąci...”

W dniu 6 czerwca 2018 r. odbyła się wojewódzka konferencja ph. „Czym skorupka za młodu nasiąknie tym na starość trąci... Aktualne polskie i międzynarodowe rekomendacje zdrowego odżywiania dzieci”, zorganizowana przez Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Katowicach oraz Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego. W konferencji uczestniczyli m.in. przedstawiciele żłobków, przedszkoli i szkół, łącznie 223 osoby.

Podczas spotkania eksperci wygłosili wykłady na temat zdrowego stylu życia wśród najmłodszych poprzez prawidłowe odżywianie. Omówiono także ocenę jakościową jadłospisów w jednostkach systemu oświaty w obliczu wymagań rozporządzenia Ministra Zdrowia z dn. 26.07.2016 r.

IV Wojewódzka Konferencja naukowo-szkoleniowa pt. „Zaszczep się – Bądź zdrow”.

W dniu 19 czerwca 2018 r., w Domu Lekarza w Katowicach odbyła się cykliczna, IV Wojewódzka Konferencja naukowo-szkoleniowa pt. „Zaszczep się – Bądź zdrow”.

Tematem konferencji była profilaktyka pierwotna nowotworów narządów płciowych, ruchy antyszczepionkowe, szczepienia dla podróżujących, choroby przenoszone przez kleszcze oraz wirusowe zapalenie wątroby typu A.

Organizatorami konferencji byli: Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny, Śląska Izba Lekarska, Oddział Śląski Polskiego Towarzystwa Higienicznego. W Konferencji uczestniczyło 320 przedstawicieli środowisk medycznych.

V Wojewódzka Konferencja „Nie pozwól odlecieć swojemu szczęściu – powiedz NIE używkom”

W dniu 24 października 2018 r. w sali Sejmu Śląskiego, ponad 220 osób uczestniczyło w V Wojewódzkiej Konferencji pn. „Nie pozwól odlecieć swojemu szczęściu – powiedz NIE używkom”, zorganizowanej w ramach kampanii społecznej Dopalacze Wypalacze „groźne narkotyki”. Do udziału w konferencji zostali zaproszeni m.in.: dyrektorzy szkół i nauczyciele, koordynatorzy powiatowi oraz koordynatorzy szkolni programów edukacyjnych: „Smak życia czyli debata o dopalaczach” oraz „ARS, czyli jak dbać o miłość?”, członkowie gminnych komisji ds. rozwiązywania problemów uzależnień w województwie śląskim oraz pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Podczas konferencji prelegenci przedstawili następujące tematy:

- Narkotyki w rodzinie - Małgorzata Kowalcze - Wojewódzki Ekspert ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii,
- Kształtowanie się bezpiecznego przywiązania – uwarunkowania i jego znaczenie dla rozwoju i jakości życia jednostki - Liliana Krzywicka - Kierownik Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Katowicach,
- Nadzór nad środkami zastępczymi w świetle nowych regulacji prawnych - Arleta Mrugała – Oddział Higieny Pracy i Nadzoru nad Środkami Zastępczymi, Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Katowicach,
- „(Nie)Skuteczna profilaktyka w szkole” - Grażyna Skirmuntt - Regionalny Ośrodek Metodyczno-Edukacyjny Metis w Katowicach.

KWIECIEŃ



CZERWIEC

KONFERENCJE 2018 r.





CZERWIEC



PAŹDZIERNIK



WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE –
PODZIAŁ NA OBSZARY BĘDĄCE POD NADZOREM
PAŃSTWOWYCH POWIATOWYCH INSPEKTORÓW SANITARNYCH



**WOJEWÓDZKA STACJA
SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA
W KATOWICACH**

ul. Raciborska 39

40-074 Katowice

tel. 32 351 23 00

email: wsse.katowice@pis.gov.pl

www.wsse.katowice.pl